

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RADOMSKIEGO 2007 - 2013

Radom, 2007

OPRACOWANIE: **Wydział Promocji i Rozwoju Powiatu Radomskiego**

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	4
I. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	5
II. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA NA TERENIE POWIATU RADOMSKIEGO	5
1. Położenie, powierzchnia i ludność	5
2. Środowisko przyrodnicze	10
2.1. <i>Lasy</i>	11
2.2. <i>Klimat</i>	11
2.3. <i>Surowce mineralne</i>	11
2.4. <i>Wody powierzchniowe</i>	12
2.5. <i>Zbiorniki wodne</i>	12
<i>Identyfikacja problemów</i>	13
3. Zagospodarowanie przestrzenne	14
3.1. <i>Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego</i>	14
3.2. <i>Stan obiektów dziedzictwa kulturowego</i>	18
3.3. <i>Infrastruktura techniczna</i>	20
<i>Infrastruktura wodno-ściekowa</i>	20
<i>Gospodarka odpadami</i>	21
<i>Gazociągi</i>	22
<i>Linie energetyczne</i>	23
<i>Komunikacja</i>	23
<i>Identyfikacja problemów</i>	28
4. Gospodarka	29
4.1. <i>Gospodarka pozarolnicza</i>	29
4.2. <i>Rolnictwo</i>	31
<i>Identyfikacja problemów</i>	33
5. Sfera społeczna	33
5.1. <i>Sytuacja demograficzna i społeczna</i>	33
5.2. <i>Bezrobocie</i>	36
5.3. <i>Warunki i jakość życia mieszkańców</i>	39
<i>Warunki mieszkaniowe</i>	39
<i>Bezpieczeństwo publiczne</i>	41
<i>Opieka medyczna</i>	46
<i>Pomoc społeczna</i>	47
<i>Oświata</i>	48
<i>Identyfikacja problemów</i>	50
6. Turystyka i baza noclegowa	51
<i>Identyfikacja problemów</i>	60
III. ZADANIA POLEGAJĄCE NA POPRAWIE SYTUACJI W POWIECIE RADOMSKIM W LATACH 2007-2013	61
1. Priorytety działań inwestycyjnych	61
2. Inne działania wspomagające rozwój powiatu	61
IV. REALIZACJA ZADAŃ I PROJEKTÓW	65
1. Budowa lub modernizacja dróg powiatowych	65

2. Budowa lub modernizacja infrastruktury społecznej.....	70
2.1. Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych.....	70
2.2. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.....	74
2.3. Wydział Edukacji.....	78
V. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	78
VI. SYSTEM WDRAŻANIA.....	80
VII. SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ....	81
1. System monitorowania Planu Rozwoju Lokalnego.....	81
2. Sposoby oceny Planu Rozwoju Lokalnego.....	81
3. Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi.....	81
4. Komunikacja społeczna.....	81

WPROWADZENIE

Niniejszy dokument zwany dalej Planem Rozwoju Lokalnego przedstawia aktualną sytuację Powiatu Radomskiego oraz główne problemy, z jakimi spotykają się mieszkańcy. Omawia główne zadania stojące przed samorządem w związku z przedstawionymi problemami. Ustala ich ważność oraz rodzaje inwestycji i rozwiązań, jakie powiat zamierza realizować w najbliższym okresie.

Opracowanie ma posłużyć możliwie szerokiemu i kompleksowemu rozpoznaniu obecnego stanu rozwoju, wyodrębnieniu uwarunkowań sprzyjających rozwojowi, bądź też rozwój ograniczających, określeniu mocnych i słabych stron powiatu.

Jak każdy dokument planistyczny tak i niniejszy Plan Rozwoju Lokalnego analizuje i ocenia aktualną sytuację, identyfikuje problemy, diagnozuje potrzeby lokalnej społeczności, określa kierunki działań zmierzających do poprawy istniejącego stanu. Wskazuje wytypowane do realizacji w latach 2007 - 2013 projekty i źródła ich finansowania. Prognozuje przepływy finansowe. Przewiduje sposoby wdrażania, monitorowania, oceny i zmiany Planu.

Plan... jest dokumentem otwartym, co oznacza możliwość jego aktualizowania w trakcie pojawiania się nowych uwarunkowań i możliwości zewnętrznych i wewnętrznych. Nawiązuje do dotychczasowego Planu Rozwoju Lokalnego Powiatu Radomskiego, a także jest spójny z dokumentami programowymi, którymi są:

- Wieloletni Plan Inwestycyjny Powiatu Radomskiego
- Program Ochrony Środowiska Powiatu Radomskiego
- Plan Gospodarki Odpadami Powiatu Radomskiego
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki
- Program Operacyjny Rozwój Obszarów Wiejskich
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013

Metodyka pracy:

Plan Rozwoju Lokalnego jest wynikiem prac zespołu Komisji Rozwoju Powiatu, Rolnictwa i Ochrony Środowiska, Wydziału Promocji i Rozwoju Powiatu, samorządów gminnych, społeczności lokalnych, przedstawicieli stowarzyszeń i innych organizacji funkcjonujących na terenie powiatu.

Przystępując do pracy wykorzystano materiały oraz informacje uzyskane ze Starostwa Powiatowego – komórek organizacyjnych Starostwa, Urzędów Gmin, Powiatowego Urzędu Pracy, GUS-u i innych jednostek z terenu powiatu.

Materiały te stanowiły wytyczne do zdiagnozowania stopnia rozwoju społeczno-gospodarczego regionu w odniesieniu do możliwości wykorzystania potencjału powiatu. Większość danych pozyskanych do opracowania Planu obejmuje lata 2005 i 2006.

Dokument ma charakter otwarty, a kolejność realizacji poszczególnych zadań będzie dostosowywana do zmieniających się warunków społeczno - gospodarczych i możliwości finansowych powiatu.

I. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Plan Rozwoju Lokalnego obejmuje obszar powiatu radomskiego w jego granicach administracyjnych.

Czas realizacji obejmuje lata 2007-2013 i jest spójny z siedmioletnim okresem programowania pomocy strukturalnej przez UE.

II. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA NA TERENIE POWIATU RADOMSKIEGO

1. Położenie, powierzchnia i ludność

Powiat radomski – ziemski został utworzony ponownie 1 stycznia 1999r. na mocy ustawy z dnia 24 lipca 1998r. po wprowadzeniu zasadniczego, trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz.U. Nr 96, poz. 603).

Powiat radomski położony jest w południowej części województwa mazowieckiego i graniczy z 7 powiatami:

- białobrzeskim
- kozienickim
- lipskim
- przysuskim
- szydłowieckim
- zwoleńskim
- starachowickim (położonym w województwie świętokrzyskim).

Mapa 1: POWIAT RADOMSKI NA TLE SUBREGIONU RADOMSKIEGO

Siedzibą Starostwa Powiatowego w Radomiu jest Radom – miasto na prawach powiatu. Sieć administracyjno – osadniczą powiatu radomskiego stanowi 13 gminnych jednostek samorządowych w tym: jedna miejska, 2 miejsko – wiejskie oraz 10 wiejskich.

Powiat radomski zajmuje powierzchnię 1530 km² (pod względem wielkości w województwie mazowieckim zajmuje czwarte miejsce) i zamieszkiwany jest przez 145232 osób (dane z 2006r.).

Tabela 1. Ludność według płci

Miasto/Gmina	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
miasto Pionki	19788	9487	10301
gmina Pionki	9841	4938	4903
miasto i gmina Iłża	15624	7596	8028
miasto i gmina Skaryszew	13356	6631	6725
gmina Gózd	8052	4024	4028
gmina Jastrzębia	6448	3264	3184
gmina Jedlnia-Letnisko	11474	5755	5719
gmina Jedlińsk	13378	6674	6704
gmina Kowala	10631	5330	5301
gmina Przytyk	7067	3599	3468
gmina Wierzbica	10093	5146	4947
gmina Wolanów	8291	4184	4107
gmina Zakrzew	11189	5607	5582
Powiat ogółem	145232	72235	72997

Źródło: Dane uzyskane z GUS

Region radomski charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem wewnętrznym w zakresie większości cech opisujących stan rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym przede wszystkim: liczby mieszkańców, gęstości zaludnienia, stanu rozwoju przedsiębiorczości, udziału obszarów chronionych, stanu rozwoju infrastruktury społecznej i technicznej, sposobu użytkowania gruntów oraz stanu i charakteru zagospodarowania przestrzennego.

Teren powiatu leży w zlewniach rzek: Radomski, Iłżanki i Zagożdżonki oraz ich dopływów. Znajdują się tu liczne rezerваты, pomniki przyrody i użytki ekologiczne. Na uwagę zasługują zabytkowe kościoły, dwory oraz szlaki turystyczne. Zachowaniu walorów krajobrazowych sprzyja istnienie Puszczy Kozienickiej, Puszczy Iłżeckiej oraz torfowisk o specyficznym mikroklimacie. W wielu miejscowościach przyległych do puszczy rozwija się budownictwo jednorodzinne i letniskowe. Natomiast sezonowych turystów zapraszają właściciele gospodarstw agroturystycznych i ośrodków wypoczynkowych.

Na terenie powiatu znajduje się zalew Siczki i zbiornik koło Przytyka nazywany Domaniowskim Morzem. Niewątpliwie atutem powiatu jest jego korzystne położenie geograficzne. Przebiegają tędy 3 drogi krajowe łączące północ Polski z południem i zachód ze wschodem.

Powiat radomski zaprasza na jedyne w swoim rodzaju imprezy i interesujące wydarzenia artystyczne, inspirowane bądź tradycją, bądź będące znakami współczesności. Bez wątplenia taką imprezą są organizowane w Przytyku – Ogólnopolskie Targi Papryki, skupiające producentów i handlowców tego warzywa oraz rzesze odwiedzających. Do dziś w gminie Jedlińsk kultywowany jest obrzęd ludowy tzw. Ścięcie Śmierci, wywodzący się z 1778r. Widowisko historyczno-obrzędowe, jedyne w swoim rodzaju, przyciąga turystów i aktywizuje mieszkańców. Natomiast gmina Skaryszew słynie z tradycji jaką są Targi Końskie zapoczątkowane w XV wieku. Zwyczaj ten trwa po dzień dzisiejszy, skupiając ludzi z Polski i zagranicy.

Resume

Położony w południowej części województwa mazowieckiego, w centrum kraju, powiat radomski ma niewątpliwie duże szanse rozwoju. Samo jego położenie na skrzyżowaniu ważnych ciągów komunikacyjnych sugeruje rozwój bazy gastronomicznej, noclegowej, turystycznej - przy wykorzystaniu naturalnych walorów, jakie stwarzają: istnienie lasów, w tym Puszczy Kozienickiej, zbiorników wodnych. Doceniając wagę problemu władze samorządowe stawiają na poprawę stanu dróg, korzystając zarówno ze środków własnych, jak również z funduszy zewnętrznych. Tylko w ostatnich trzech latach zmodernizowano, wyremontowano bądź zbudowano ok. 70 kilometrów nowych dróg.

Doceniając fakt, że zdecydowana większość mieszkańców trudni się rolnictwem, które stanowi ich podstawowe źródło dochodu zasadne są działania powiatu wspierające nowoczesną produkcję roślinną i zwierzęcą. Na pierwszy plan wysuwa się prowadzona w wielu gospodarstwach rodzinnych produkcja mięsa i mleka. Wsparcia wymaga rozwijanie i promowanie „przyszłościowych” odmian produkcji roślinnej, na przykład ekologicznie uprawianej papryki. Istotną kwestią w tym kontekście staje się zapewnienie na naszym terenie sprzyjających warunków do stworzenia bazy przetwórczej. Inne ważne zadanie na najbliższą przyszłość, to zainteresowanie przedsiębiorców, także spoza naszego regionu, inwestowaniem w powiecie. Tereny należące do Tarnobrzeskiej i Starachowickiej Stref Ekonomicznych w Pionkach i w Iłży, a także wiele miejsc na obszarze poszczególnych gmin, doskonale nadają się do tego celu.

Swoją status umocniły szkoły ponadgimnazjalne w powiecie stając się ważnymi ośrodkami edukacji młodzieży. Za korzystne trzeba uznać, że placówki oświatowe, w tym także Centra Kształcenia - Praktycznego w Pionkach i Ustawicznego w Chwałowicach – dostosowują kierunki kształcenia do potrzeb lokalnego i zewnętrznych rynków pracy. Przyszli specjaliści od gastronomii i hotelarstwa, ale także informatycy i rolnicy oraz mechanicy i operatorzy obrabiarek mogą liczyć na zatrudnienie w kraju i za granicą, czego są już liczne przykłady. Radni powiatu, doceniając znaczenie edukacji dla rozwoju naszego regionu, co roku przeznaczają znaczące kwoty na poprawę stanu bazy lokalowej szkół oraz na uzupełnienie wyposażenia. Dzięki temu do końca 2005 roku wymieniono tradycyjne kotłownie na nowe (przy dużym udziale Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska), zakończono remonty zewnętrzne wszystkich placówek. Obecnie w większości szkół trwają prace modernizacyjne wewnątrz budynków.

W ciągu ponad ośmiu lat, jakie minęły od wprowadzenia reformy administracyjnej kraju w 1999 roku, swoją pozycję umocniły placówki służby zdrowia. Szpitale w Iłży i w Pionkach coraz skuteczniej i na coraz wyższym poziomie realizują swoje podstawowe zadania. Dzieje się tak, ponieważ obie jednostki, a także Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Iłży, stale

poprawiają warunki świadczonych usług zdrowotnych – dzięki modernizacjom i remontom obiektów, a tym samym adaptacji do nowych potrzeb oraz stałemu uzupełnianiu sprzętu medycznego. Powiatowa służba zdrowia spełnia – przy wsparciu szpitali i przychodni radomskich - oczekiwania mieszkańców.

Spełniają je również placówki opieki: Domy Pomocy Społecznej w Jedlance, Krzyżanowicach oraz w Wierzbicy. Wymienione DPS – y posiadają nowoczesne gabinety i urządzenia służące do terapii, zapewniając bardzo dobre warunki pobytu osobom starszym, niepełnosprawnym, pokrzywdzonym przez los. Dodatkowym atutem tych ośrodków jest w pełni wykwalifikowana, oddana swoim podopiecznym, kadra. Taka kadra jest również w Domu Samotnej Matki w Jasieńcu Iłżeckim, który powstał przy znaczącym wsparciu finansowym i rzeczowym powiatu. Sprawnie działa w ramach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie instytucja rodzin zastępczych. Równie wysoko należy ocenić sprawność i skuteczność obsługującego siedem powiatów Zespółu Orzekania o Niepełnosprawności.

Policyjne statystyki odnotowują powolny, acz systematyczny, spadek przestępstw na terenie powiatu oraz coraz wyższą ich wykrywalność. To powód, dla którego mieszkańcy miast i wsi w naszym powiecie mogą się czuć coraz bardziej bezpieczni. Swoje zadanie w tym względzie samorząd powiatu wypełnia między innymi poprzez stałe monitorowanie sytuacji w zakresie bezpieczeństwa, bieżące kontakty z Komendą Miejską Policji, wspieranie działań służb mundurowych – także Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej - na przykład dofinansowując zakup samochodów. W ciągu poprzednich dwóch kadencji dużą rolę w rozwijaniu tej współpracy odegrała Komisja Bezpieczny Powiat, której członkowie byli inicjatorami poświęconych bezpieczeństwu spotkań we wszystkich gminach, pomysłodawcami wielu konkursów i działań profilaktycznych.

Jednym z głównych zadań, jakie stawiają sobie władze samorządowe powiatu jest integracja jego mieszkańców. Temu strategicznemu celowi służą między innymi liczne imprezy kulturalne i sportowe, przez powiat organizowane lub wspierane. Na długą listę takich wydarzeń wpisują się co roku powiatowo – gminne dożynki, ogólnopolskie targi papryki, festyny przedsiębiorczości, przeglądy twórczości artystycznej mieszkańców, a także turnieje o puchar przewodniczącego Rady Powiatu, starosty, i.t.d.

Postęp w każdej dziedzinie funkcjonowania powiatu jest efektem planowych działań samorządu powiatu, dobrej współpracy z samorządem województwa, samorządami gminnymi, jednostkami organizacyjnymi i innymi jednostkami, mniej lub bardziej z powiatem związanymi. To także efekt strategicznej polityki Rady i Zarządu Powiatu. I choć tempo rozwoju, o którym mowa, nie może być do końca satysfakcjonujące, (bo ograniczone wielkością środków), to jest on widoczny i znaczący.

Charakterystyka gmin powiatu

GÓZD - gmina wiejska, położona jest we wschodniej części powiatu przy drodze krajowej nr 12 Radom-Lublin. Od wschodu obszar gminy graniczy z Puszcza Kozienicką, a od zachodu z miastem Radom. Gmina Gózd obejmuje obszar 77,76 km² i stanowi 5,08% powierzchni powiatu. W skład gminy wchodzi 20 jednostek pomocniczych (sołectw). Przez teren gminy Gózd przebiega granica wododziałów zlewni rzeki Iłżanki i Radomki. Wiodącą funkcją gminy jest rolnictwo.

IŁŻA - gmina miejsko-wiejska, obejmuje obszar 255,85 km² (w tym miasto 15,83 km²) i stanowi 16,72% powierzchni powiatu. Gmina jest typowo rolnicza. W jej skład wchodzi 31 sołectw. Na terenie gminy znajdują się znaczne zasoby wód głębszych o dużej czystości. W dolinie rzeki Iłżanki znajdują się ponadto źródła

pulsujące, które charakteryzują się dużą wydajnością i nigdy nie zamarzają. Znaczny obszar gminy i miasta objęty jest granicami krajobrazu chronionego - pod opieką Konserwatora Przyrody.

JASTRZĘBIA - gmina wiejska, znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Radomia, z którym graniczy od południowego wschodu. Powierzchnia gminy Jastrzębia wynosi ogółem 89,51 km². Gminę tworzy 19 jednostek pomocniczych (sołectw). Gmina jest w całości zwodociągowana i strefonizowana. W centralnej części skanalizowana. 90% dróg to drogi asfaltowe. Obecnie gmina Jastrzębia upatruje swojej szansy w rozwoju turystyki, a zwłaszcza agroturystyki jako pozarolniczym źródle dochodu dla jej mieszkańców. Warunki naturalne sprzyjają tym planom.

JEDLIŃSK - gmina wiejska, położona przy międzynarodowej trasie nr 7 nad rz. Radomką i Tymianką. Jej powierzchnia wynosi 138,72 km², stanowi 9,07% powierzchni powiatu. Gminę tworzy 31 wsi sołeckich. Gmina Jedlińsk graniczy z miastem Radom, a także gminami Przytyk, Stara Błotnica, Stromiec, Zakrzew, Głowaczów i Jastrzębia. Na terenie gminy działa siedem jednostek ochotniczej straży pożarnej. W Piastowie znajduje się obiekt AEROKLUBU o pow. ponad 200 ha z lotniskiem sportowym oraz strzelnicą Polskiego Związku Łowieckiego.

JEDLNIA LETNISKO - gmina wiejska położona 10 km na północny wschód od Radomia, w obrębie mezoregionu Równiny Radomskiej, który z kolei jest częścią Niziny Mazowieckiej. Gmina zajmuje powierzchnię 65,57 km², co stanowi 4,3% powierzchni powiatu, a w jej skład wchodzi 21 sołectw. Miejscowość cechuje specyficzny mikroklimat. Jedlnię otaczają wspaniałe lasy Puszczy Kozienickiej - dominuje sosna zwyczajna, dęby, brzozy, jodły i graby. Na terenie gminy funkcjonuje dobrze rozwinięta baza turystyczna: istnieją ośrodki wypoczynkowe oraz ośrodek jazdy konnej.

KOWALA - gmina wiejska, obejmuje obszar 74,71 km², gmina stanowi 4,88% powierzchni powiatu. Od strony północnej graniczy z miastem Radom, od wschodu z jego osiedlami mieszkaniowymi i gminą Skaryszew, od południa z gminami Orońsko i Wierzbica, a od zachodu z przemysłową dzielnicą Radomia - Potkanowem oraz gminą Wolanów. Gminę tworzy 18 sołectw. Położenie geograficzne gminy w bezpośredniej bliskości aglomeracji miejskiej oraz dogodnych szlaków komunikacyjnych daje szczególne możliwości jej rozwoju. Wiodącą funkcję w gminie stanowi obecnie rolnictwo.

PIONKI - gmina wiejska, sąsiadująca z dwoma gminami powiatu radomskiego: Jedlnią Letnisko oraz Jastrzębią. Gmina zajmuje obszar o powierzchni 231 km², czyli 15,09% powierzchni powiatu. Pionki od Radomia dzieli niewielka odległość 19 km. Gminę Pionki tworzy 31 sołectw, a na jej obszarze zlokalizowanych jest 9 rezerwatów przyrody. Tutejsze lasy wyróżniają się bogatą fauną i florą. Uzupełnienie stanowią piękne i czyste krajobrazy oraz czyste powietrze.

PIONKI MIASTO - zajmuje powierzchnię 18,34 km² i stanowi 1,2% powierzchni powiatu. Położone jest w centralnej Polsce, 100 km w kierunku południowym od Warszawy. Miasto pełni rolę ważnego ośrodka administracyjnego i usługowego dla otaczającej go gminy Pionki. Pionki mają również dobre połączenie kolejowe, zarówno towarowe, jak i pasażerskie, z dwoma dużymi ośrodkami kolejowymi w Radomiu i Dęblinie.

PRZYTYK - gmina wiejska, obejmuje obszar 134,12 km². Gmina stanowi 8,77% powierzchni powiatu, tworzy ją jednostek pomocniczych (sołectw). Przytyk jest położony nad rzeką Radomką w odległości 17 km od Radomia. Atrakcyjność gminy wzrosła wraz z oddaniem do użytku zbiornika wodnego w Domaniowie, którego powierzchnia przekracza 500 hektarów. Przez gminę prowadzą liczne szlaki

rowerowe, których powstanie zainicjował Związek Gmin „Radomka”. W gminie funkcjonują gospodarstwa agroturystyczne skupione w Stowarzyszeniu Gospodarstw Agroturystycznych „Zalew Domaniów”. Gmina Przytyk słynie z upraw papryki i związanych z nią Ogólnopolskich Targów Papryki.

SKARYSZEW - gmina miejsko-wiejska, jej powierzchnia wynosi 179,3 km², co stanowi 11,21% powierzchni powiatu. Licząca 33 sołectwa gmina położona jest w bezpośrednim sąsiedztwie Radomia, w odległości 13 km w kierunku Iłży. Miasto i gmina posiada dogodne połączenie drogowe z resztą kraju. Gmina ma charakter rolniczy, a miasto pełni funkcję skoncentrowanego budownictwa mieszkaniowego, usługową w obsłudze rolnictwa, przemysłową oraz obsługi komunikacji i transportu. Teren gminy charakteryzuje się niewielką lesistością, a warunki glebowe należą do przeciętnych.

WIERSZBICA - gmina wiejska, obejmuje obszar 93,07 km² i stanowi 6,14% powierzchni powiatu. Funkcjonuje w niej 16 sołectw oraz samorząd osiedla. Gmina Wierzbica położona jest w odległości ok. 20 km od Radomia. Wierzbica stanowi główne ogniwo w strukturze funkcjonalno-przestrzennej, centrum administracyjno-handlowo-usługowe. Przez teren gminy przebiega 42 km dróg utwardzonych. Ponieważ grunty III i IV klasy stanowią ok. 40% powierzchni gruntów rolnych, z rolnictwa utrzymuje się większość mieszkańców czynnych zawodowo.

WOLANÓW - gmina wiejska. Jej powierzchnia wynosi ogółem 82,85 km² i stanowi 5,42% powierzchni powiatu. Gminę Wolanów tworzą 23 sołectwa, a położona jest wzdłuż drogi krajowej Nr 12 Radom – Łódź. Przez gminę przebiega również linia kolejowa Radom - Piotrków Trybunalski. Przepływa tędy rzeka Radomka oraz jej dopływy – Szabasówka, Jabłonnica, Garlica oraz Dobrzyca z bezimiennymi ciekami. W dolinach rzek Szabasówki i Radomki istnieje możliwość rozwoju agroturystyki i rekreacji.

ZAKRZEW - gmina wiejska. Jej powierzchnia wynosi 96,15 km². Gmina stanowi 6,29% powierzchni powiatu, w jej skład wchodzi 24 sołectwa. Gmina Zakrzew leży przy trasie Radom - Tomaszów Mazowiecki (droga wojewódzka nr 740) w odległości zaledwie 13 km od centrum Radomia. Wiodącą funkcją gminy jest rolnictwo. Gmina posiada dobre warunki do prowadzenia produkcji rolniczej (znaczny udział gleb dobrych, klasy III i IV). Produkcja rolnicza skierowana jest przede wszystkim na produkcję artykułów żywnościowych (warzywa, owoce, ziemniaki). Obok tradycyjnych działów produkcji rolniczej dobrze rozwijają się działy produkcji specjalnej: uprawa warzyw, owoców i kwiatów. W gminie Zakrzew (tak jak w gminach: Przytyk i Klwów - powiat przysuski) znajduje się ogólnopolskie zagłębie uprawy papryki.

2. Środowisko przyrodnicze

Warunki naturalne, w tym gleby i klimat sprzyjają rozwojowi ogrodnictwa i rolnictwa. Na terenie Powiatu Radomskiego znajdują się bardzo cenne przyrodniczo obszary: Puszczy Kozienickiej, Lasy Iłżeckie oraz torfowiska o specyficznym mikroklimacie. Wiele miejscowości położonych w samej Puszczy lub na jej obrzeżach, znanych jest ze swych walorów rekreacyjnych - Jedlnia Letnisko, położona nad sztucznym zbiornikiem wodnym i krajobrazowych - wyznaczone i oznakowane szlaki w lasach iłżeckich. W 2001 roku baza wypoczynkowa poszerzyła się o sztuczny zbiornik wodny w Domaniowie.

W ostatnich latach wzrosło zainteresowanie agroturystyką. Ten rodzaj wypoczynku daje możliwość bezpośredniego kontaktu z przyrodą, poznania życia na

wsi z dala od miejskiego zgiełku. Wiele gospodarstw z terenu Powiatu Radomskiego specjalizuje się w tego typu usługach.

Pod względem krajobrazowym powiat radomski stanowi najbardziej wysuniętą na północ część Ziemi Radomskiej, której obszar zawarty jest w „trójkącie” pomiędzy Wisłą i Pilicą, oraz od południa ograniczony rzekami Czarną i Kamienną, dzieli się na dwie zasadnicze części: Przedgórze Radomskie i Kotlinę Koziennicką, położone po północnej stronie Gór Świętokrzyskich.

2.1. Lasy

Z uwagi na doniosłe znaczenie lasów i niezwykle ważny charakter pozytywnego oddziaływania na: kształtowanie warunków klimatycznych, ochronę zasobów wodnych, zapobieganie degradacji ziemi, powietrza oraz funkcje gospodarczo-przyrodnicze i zdrowotne - zwiększenie lesistości kraju stało się jednym z podstawowych celów polityki państwa.

Lasy na terenie powiatu radomskiego zajmują ok. 39.168 ha, co stanowi ok. 25,6% ogólnej powierzchni. Jest to wskaźnik nieco wyższy od średniej dla województwa mazowieckiego (gdzie wskaźnik lesistości wynosi ok. 22%). Główne i największe kompleksy leśne występują w gminie Pionki, Jastrzębia, Jedlnia Letnisko oraz Iłża i są to obszary o siedliskach bogatych, z drzewostanami mieszanymi. Pozostałe obszary leśne charakteryzują się przewagą siedlisk ubogich oraz drzewostanem sosnowym.

Poprawa stanu lesistości następuje sukcesywnie wskutek objęcia dolesieniami kolejnych gruntów w powiecie. Zalesienia w powiecie mają na celu zagospodarowanie gruntów najsłabszych i odłogujących oraz ograniczenie rozdrobnienia istniejących lasów poprzez tzw. dolesianie luk i tworzenie kompleksów leśnych.

Ogółem w latach 1999 - 2006 zalesiono 609,12 ha, z czego w 2006 - 27,87ha. W ubiegłym roku największą powierzchnię zalesiono w gminie Przytyk (10,33 ha) i Wierzbicy (8,15ha). W latach 2004-2006 - 79 właścicieli gruntów otrzymało dotację na zakup sadzonek. Środki na zalesianie pochodziły z budżetu państwa, WFOŚiGW, PFOŚiGW oraz ARiMR.

2.2. Klimat

Ze względu na przestrzenne zróżnicowanie składników klimatu w granicach powiatu radomskiego można wyodrębnić trzy zasadnicze rejony klimatyczne:

- a) rejon równin ze średnimi wartościami temperatur powietrza i średnimi wielkościami opadów atmosferycznych,
- b) rejon zagłębień i dolin rzecznych z tendencją gromadzenia się w dolinach chłodnych mas powietrza i mgieł.
- c) południowe krańce powiatu są kształtowane przez rejon klimatyczny pogórzy świętokrzyskich z niższymi wartościami temperatur powietrza i najwyższymi na tym obszarze opadami atmosferycznymi.

Powiat radomski znajduje się pod wpływem łódzko-wieluńskiego regionu klimatycznego. W rejonie Puszczy Koziennickiej występują anomalie, polegające zarówno na wyraźnym podwyższeniu, w stosunku do pozostałego obszaru, opadów, jak i średniej temperatury rocznej.

2.3. Surowce mineralne

Powiat radomski jest zasobny w niektóre surowce mineralne. Na terenie powiatu podstawową grupę stanowią kruszywa naturalne „Zalesice” (21 mln ton) i „Osiny Polana” (14 mln ton) - wstępnie rozpoznane i nie eksploatowane. Złóża te zlokalizowane są na terenie gm. Wierzbica. Ponadto kruszywa naturalne występują również w gm. Kowala „Romanów” (44 mln ton) oraz gm. Jedlińsk „Klwy” (ok. 243 mln ton). Zasoby tych złóż rozpoznane są szczegółowo.

Na terenie powiatu występują również złóża wapieni i margli wykorzystywane w przemyśle cementowym. Największe zasoby tego złóża znajdują się w Wierzbicy.

Kopaliny podstawowe jak fosforyty, piaski formierskie i węgiel brunatny występują w małych ilościach i nie mają większego znaczenia. Występujące surowce zaliczane są do kopalin pospolitych, do których należą głównie kruszywa i piaski. Największe złóż piasków znajduje się w Sołtykowie. Koncesję na poszukiwanie i wydobywanie posiada obecnie jeden przedsiębiorca. Złóża występujące w powiecie niekiedy położone są na obszarach objętych ochroną prawną i nie można prowadzić wydobywania. Eksploatacja surowców zakłóca stosunki wodne (leje depresyjne) zniekształca teren – powoduje powstawanie wyrobisk i hałd.

2.4. Wody powierzchniowe

Powiat radomski położony jest w dorzeczu środkowej Wisły. Przez jego teren przebiegają działy wodne II rzędu rzek: Radomki, Zagożdżonki i Iłżanki. Pozostałe rzeki stanowią ich dopływy. Największą rzeką powiatu radomskiego jest Radomka (106,4 km). Jest lewobrzeżnym dopływem Wisły Środkowej. Płyń w południowej części Niziny Mazowieckiej i ma charakter typowej rzeki nizinnej. Źródła rzeki znajdują się w rejonie Wzgórz Koneckich, na stoku Garbu Gielniowskiego, w odległości 5 km od Przysuchy, na terenie jurajskich piaskowców i iłów. Ogólny kierunek biegu rzeki i układu zlewni to północny wschód. Zlewnia jest asymetryczna, przy czym wyraźnie przeważa część prawostronna. Radomka wpływa na teren powiatu radomskiego w rejonie Mniszka na terenie gminy Wolanów zasilając Zalew Domaniów (na około 69 km). Płyń początkowo z kierunku południowego wschodu na północny zachód a następnie z zachodu na wschód przez gminy: Przytyk, północnymi krańcami gminy Zakrzew, Jedlińsk, Jastrzębia i opuszcza powiat po przejściu prawego dopływu rzeki Leniwej na 21 km biegu.

Drugim ważnym ciekim powiatu radomskiego jest rzeka Iłżanka. Jest ona lewobrzeżnym dopływem Wisły. Całkowita jej długość wynosi 76,8 km. Rzeka zlokalizowana jest w południowej części powiatu.

Trzecią rzeką II rzędu przepływającą przez teren powiatu radomskiego jest Zagożdżonka. Rzeka ta jest lewym dopływem Wisły mającym swe ujście w okolicach miasta Kozienice.

Potencjalnym zagrożeniem dla wód jest działalność rolnicza mogąca wywołać wielkopowierzchniowe zanieczyszczenia. Użytkowanie rolnicze, w tym stosowanie nawozów naturalnych i sztucznych, chemicznych środków ochrony roślin, przecieki z nieszczelnych zbiorników na ścieki gospodarcze stanowią źródła niekontrolowanego i niezorganizowanego zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych, a także gleb. Zagrożenie dla wód stanowią istniejące dzikie wysypiska odpadów i śmieci zlokalizowanych przeważnie w starych, nie zagospodarowanych wyrobiskach, różnego typu zagłębieniach terenowych, zagajnikach i lasach.

Do innych potencjalnych źródeł zagrożeń środowiska wodnego należą zanieczyszczenia pochodzące ze źródeł liniowych wytworzone przez środki transportu drogowego i kolejowego. Zagrożenie dla wód może wynikać z ewentualnych awarii przy przewozie materiałów niebezpiecznych.

2.5. Zbiorniki wodne

Rezerwy wód powierzchniowych powiatu radomskiego gromadzone są w kilku zbiornikach retencyjnych. Liczba sztucznych zbiorników ustawicznie wzrasta, podczas gdy liczba zbiorników naturalnych ulega raczej zmniejszeniu na skutek rozmaitych procesów, zarówno naturalnych, jak i wskutek ingerencji człowieka (np. osuszanie). W powiecie radomskim występuje kilka sztucznych zbiorników wodnych, utworzonych w wyniku przegrodzenia dolin rzecznych zaporami wodnymi.

Zbiorniki retencyjne są układami niejednorodnymi i niestabilnymi posiadającymi cechy typowe dla rzek i jezior. Głównymi cechami różniącymi te „sztuczne jeziora” od naturalnych zbiorników wód stojących są: wielokrotnie większy stosunek powierzchni zlewni do powierzchni zbiornika i w efekcie znacznie większe antropogeniczne obciążenie spływającymi ładunkami zanieczyszczeń, krótszy czas retencionowania wody, częste zmiany poziomu zwierciadła wody, powodujące naprzemienne zalewanie lub odsłanianie dna i brak typowej dla jezior ochronnej strefy, znacznie niższy udział substancji organicznych w osadach dennych, znacznie większy substancji mineralnych.

Zbiorniki wodne odgrywają ogromną rolę i są wykorzystywane do: nawodnień, zaopatrywania w wodę zakładów przemysłowych, dużych skupisk ludzkich a także pełnią funkcję rekreacyjną i sportową.

Największym akwenem jest zbiornik w Domaniowie, utworzony na rzece Radomce, położony częściowo na terenie gminy Przytyk. Zajmuje powierzchnię ok. 500 ha i stanowi ogromny potencjał dla rozwoju turystyki i rekreacji. Kolejnym zbiornikiem wodnym, który odwiedzany jest przez miłośników kąpieli, jest zalew Siczki. Znajduje się w nizinnej zlewni rzeki Gzówki. Około 30% terenów zlewni stanowią lasy. Na terenie zlewni nie ma przemysłu, w związku z tym wody Gzówki są wolne od zanieczyszczeń przemysłowych, co sprawia, że zarówno dolina rzeki jak i cała zlewnia stanowią atrakcyjną okolicę dla wypoczynku i rekreacji.

Zbiorniki retencyjne: Iłża - zlokalizowany na rzece Iłżance oraz Staw Górny, zlokalizowany w odległości 9 km od źródeł Zagożdżonki gm. Pionki, charakteryzują się silnie rozwiniętą roślinnością podwodną, tworzącą podwodne łąki. Podłoże Stawu Górnego zbudowane jest z utworów holocenijskich tj. torfów, namułów i piasków. Około na 85% Stawu Górnego od powierzchni zalegają utwory organiczne.

Ogółem na terenie powiatu istnieje 115 akwenów (zbiorniki retencyjne, stawy, jeziora) o łącznej powierzchni lustra wody ok. 1.185ha.

Tabela 2. Ważniejsze zbiorniki retencyjne na terenie powiatu radomskiego

Lp.	Nazwa zbiornika	Gmina	Rzeka	Powierzchnia	Pojemność
1.	Domaniów	Przytyk, Wolanów	Radomka	500,0 ha	13 mln m ³
2.	Siczki	Jedlnia Letnisko	Gzówka	35,0 ha	720 tys. m ³
3.	Iłża	Iłża	Iłżanka	18,5 ha	32 tys. m ³
4.	Staw Górny	Pionki	Zagożdżonka	16,8 ha	49 tys. m ³
5.	Małyszyniec	Iłża	Małyszyniec	3,8 ha	227 tys. m ³
6.	Seredzice	Iłża	Iłżanka	4,2 ha	17 tys. m ³

Źródło: Wydział Rolnictwa, Leśnictwa, Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Starostwa Powiatowego w Radomiu

Identyfikacja problemów:

Do zadań, jakie należy podjąć na terenie powiatu, a które mogą się przyczynić do poprawy sytuacji ochrony środowiska przyrodniczego zaliczyć możemy:

- ograniczenie ilości odprowadzanych zanieczyszczeń do gruntów
- uświadamianie społeczności pod względem ekologicznym
- ochrona złóż surowców mineralnych przed dziką eksploatacją
- zalesianie przestrzeni rolniczo nieprzydatnych
- likwidacja dzikich wysypisk śmieci
- poprawa retencji wód
- ochrona cennych przyrodniczo obszarów

3. Zagospodarowanie przestrzenne

Zagospodarowanie poszczególnych gmin w powiecie radomskim tworzy różnorodne układy przestrzenne dostosowane do istniejących uwarunkowań. Najczęściej występują układy liniowe, o zabudowie mniej lub bardziej skupionej, wzdłuż istniejących ciągów komunikacyjnych.

Struktura użytkowania gruntów

Powierzchnia powiatu wynosi 1530 km².

Powierzchnia gruntów użytkowanych rolniczo wynosi 84865 ha, co stanowi 55,5% ogólnej powierzchni powiatu. Ponad 79,1% użytków rolnych stanowią grunty orne, około 1,4% zajmują sady, 15,6% - łąki i 3,9% użytków rolnych stanowią pastwiska. Lasy i grunty leśne zajmują 25% powierzchni ogólnej, natomiast pozostałe grunty stanowią 18,9%.

Tabela 3. Użytkowanie gruntów w powiecie radomskim

	Ogólna powierzchnia	153.000 (ha)	100%
	w tym:		
1.	użytki rolne	84.865	55,5
	w tym:		
	grunty orne	67.128	79,1
	sady	1.188	1,4
	łąki	13.239	15,6
	pastwiska	3.310	3,9
2.	las i grunty leśne	39.168	25,6
3.	pozostałe grunty	28.967	18,9

Źródło: Wydział Rolnictwa, Leśnictwa, Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Starostwa Powiatowego w Radomiu

3.1. Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego

Znaczna ilość obszarów chronionych niesie ze sobą pewnego rodzaju uwarunkowania (potencjalne problemy w lokowaniu nowych inwestycji mogących

zagrozić środowisku), jednakże z drugiej strony stanowi szansę dla poprawy życia lokalnej społeczności. Nie tylko bowiem przyczyniają się do zachowania dobrych warunków środowiska naturalnego, podnoszą pośrednio komfort życia mieszkańców, ale również mogą generować zyski związane ze wzrostem ruchu turystycznego.

Powiat radomski jest w znacznym stopniu atrakcyjny dzięki obszarom o szczególnych walorach krajobrazowych, unikalnej przyrodzie objętej różnymi formami ochrony prawnej. Spośród składników przyrody podlegających prawnej ochronie możemy wymienić rezerваты przyrody, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-parkowe.

Parki krajobrazowe

Parki krajobrazowe zaliczane są do wielkopowierzchniowych form ochrony przyrody. Ten rodzaj ochrony ma na celu, obok wartości przyrodniczych, zachowanie walorów historycznych i kulturowych danego obszaru, popularyzację i upowszechnianie tych wartości w warunkach racjonalnego gospodarowania. Parki krajobrazowe powoływane są w drodze rozporządzenia wojewody po uzgodnieniu z przedstawicielami zainteresowanych samorządów.

Kozienicki Park Krajobrazowy znajduje się na terenie 11 gmin, w tym na terenie 4 gmin powiatu radomskiego: **Gózd, Jastrzębia, Jedlnia Letnisko, Pionki**. Został on utworzony w 1983r. dla zachowania lokalnego krajobrazu przyrodniczo – geograficznego. Po powiększeniu w 2001 roku Park obejmuje 26233,83 ha Puszczy z najcenniejszymi drzewostanami o naturalnym charakterze. W celu zabezpieczenia go przed zniekształceniem oraz stworzenia warunków dla rozwoju turystyki i wypoczynku wokół Parku utworzono otulinę o powierzchni 36009,62 ha, którą stanowią obszary leśne i polne.

Położenie Parku na granicy Mazowsza i Małopolski oraz w widłach pradolin rzek Wisły i Radomki wpłynęło na dużą różnorodność form ukształtowania terenu oraz bogactwo świata roślin i zwierząt. Równinny krajobraz polodowcowy urozmaicają malownicze pradoliny rzek Radomki i Zagożdżonki oraz wzniesienia wydymowe z charakterystycznymi zabagnieniami zwanymi w miejscowej gwarze „ługami”. Najcenniejsze i najbardziej naturalne ekosystemy leśne, często z około 200 letnimi drzewostanami, zostały objęte ochroną jako rezerваты przyrody. Jest ich 15 i reprezentują najciekawsze i najbogatsze zbiorowiska roślinne. Łącznie zajmują 1267,92 ha. Na terenie Parku ochroną pomnikową objęto 263 obiekty.

Innym chronionym kompleksem leśnym jest Puszcza Iłżecka (lasy iłżecko-starachowickie), która ma powierzchnię 251 km² i położona jest na Przedgórzu Iłżeckim, łącząc się częściowo z lasami Puszczy Świętokrzyskiej. W jej drzewostanie przeważają sosny z domieszką jodeł, modrzewi i drzew liściastych. Obrzeża tych lasów szczególnie w sąsiedztwie Iłży stanowią tereny atrakcyjne pod względem krajobrazowym. Szczególnie piękny jest fragment puszczy, przez który przepływa rz. Iłżanka.

Obszary Krajobrazu Chronionego

Obszar Krajobrazu Chronionego „Iłża – Makowiec” o pow. 16 650 ha położony jest w dolinie Iłżanki, części Przedgórza Iłżeckiego oraz kompleksów leśnych rejonu Modrzejewic, Skaryszewa i Makowa. W skład obszaru chronionego weszły największe w Polsce torfowiska. Świat flory reprezentowany jest przez rzadkie gatunki roślin: listera jajowata, wawrzynek wilczełyko, groszek wiosenny, jak i zwierząt: orlik krzykliwy, bocian czarny, borsuk, a nawet przemierzające się łosie. Na tym

obszarze chronionym znajdują się 2 pomniki przyrody oraz park podworski (Krzyżanowice).

Rezerваты przyrody

- Rezerwat „Źródła Królewskie” – gm. Pionki – znajdują się w nim prawie wszystkie gatunki drzew występujące w Puszczy Kozienickiej: obydwie dęby (szypułkowy i bezszypułkowy), sosna, jodła, świerk, brzoza omszona i brodawkowata, jawor, jesion, lipa drobnolistna, olcha czarna, klon, grab i wiąz. Występuje ok. 201 gatunków roślin ściśle chronionych: wawrzynek wilczętyko, bluszcz pospolity, skrzyp olbrzymi, widłak jałowcowy oraz roślin częściowo chronionych: kruszyna pospolita, kopytnik pospolity, marzanka wonna i konwalia majowa
- Rezerwat „Zagożdżon” – gm. Pionki - znajduje się ok. 1200m od szosy Radom-Kozienice przy Królewskiej Drodze. Chronione są w nim zbiorowiska leśne tj. bory jodłowo- dębowe zwane „czarnym lasem”, grądy i bór mieszany wilgotny. Występuje tu jodła pospolita, sosna zwyczajna, dąb szypułkowy, grab zwyczajny, brzoza brodawkowata, lipa drobnolistna, olsza czarna, jesion wyniosły
- Rezerwat „Brzeźniczka” – gm. Pionki – naturalny wielogatunkowy drzewostan Puszczy Kozienickiej położony nad rzeką Zagożdżonką i jej dopływem Brzeźniczką. Panujące gatunki w rezerwacie to: drzewostany sosnowo-dębowe z domieszką jodły, świerka, brzozy, jesionu, grabu i modrzewia polskiego
- Rezerwat „Jedlnia” – gmina Jedlnia Letnisko - dominuje sosna zwyczajna i dąb bezszypułkowy i szypułkowy z domieszką brzozy, jodły i grabu. Szczególnie cenna jest tutaj sosna oraz największy w Puszczy Kozienickiej jawor. W runie występują liczne gatunki chronione m.in. żakiel zwyczajny, miodunka wąskolistna, turzyca pagórkowata
- Rezerwat „Ciszek” – gmina Pionki – naturalne stanowisko jodły pospolitej wyznaczające północną granicę tego gatunku. Drzewostany jodłowe i dębowe są bardzo cenne ze względu na ich naturalne pochodzenie. Roślinność zielna występująca w tym rezerwacie to: narecznica samcza, groszek wiosenny, kokoryczka wonna, przytulia wiosenna, przylaszczka pospolita czy zawilec gajowy, lilia złotogłów
- Rezerwat „Ponty im. Teodora Zielińskiego” – gmina Pionki - drzewostan dębowo-jodłowy pochodzenia naturalnego z jodłą na granicy zasięgu. Występują tu: jodła pospolita dąb szypułkowy, sosna zwyczajna, brzoza brodawkowata, grab zwyczajny, świerk pospolity. Jodła jest gatunkiem panującym na około 60% powierzchni, a na pozostałej występuje w domieszce z dębem. W runie m.in. znajdują się: przylaszczka pospolita, gajowiec żółty, miodunka ćma, dąbrówka rozłogowa, zawilec gajowy czy lilia złotogłów
- Rezerwat „Ponty – Dęby” – gmina Pionki – drzewostan dębowo-jodłowy pochodzenia naturalnego z jodłą na granicy zasięgu. Rezerwat ten graniczy bezpośrednio z rezerwatem „Ponty”. Występuje tu drzewostan mieszany z panującym dębem szypułkowym i bezszypułkowym z domieszką jodły oraz świerka.
- Rezerwat „Załamanek” – gmina Pionki – unikalne bogate siedlisko leśne i bagienne oraz bogaty w rośliny zielne: czosnek niedźwiedzi, gwiazdnica

gajowa, zawilec gajowy i żółty, kopytnik pospolity, wawrzynek wilczełyko, czermień błotna

- Rezerwat „Pionki” – gmina i miasto Pionki – naturalne drzewostany sosnowo-jodłowo-dębowe. Panujące gatunki to: dąb szypułkowy i bezszypułkowy, jodła, sosna, brzoza, grab. Wśród roślinności zielnej wymienić należy: widłak, lilia złotogłów, zawilec gajowy, przylaszczka pospolita, konwalia majowa
- Rezerwat „Leniwa” – gmina Pionki - utworzony dla zachowania fragmentu doliny rzeki Leniwa, silnie zabagniony, porośnięty zróżnicowanym drzewostanem olchowym pochodzenia naturalnego z domieszką brzozy i świerka
- Rezerwat „Piotrowe Pole” – gmina Iłża – stanowisko starodrzewu modrzewiowego w wieku 170 lat z bukiem w warstwie dolnej drzew, najstarszy drzewostan modrzewiowy na terenie Puszczy Iłżeckiej
- Rezerwat „Dąbrowa Polańska” – gmina Iłża – utworzony dla zachowania nielicznych już w kraju zespołów dąbrowy świetlistej
- Rezerwat „Ługi Helenowskie” – gmina Pionki i gmina Zwoleń – rezerwat torfowiskowy zwany „Wielkim ługiem”. „Wielki ług” tworzy torfowisko niskie i przejściowe. Na obszarze rezerwatu znajdują się: torfowiska, bór mieszany wilgotny i bór wilgotny, w drzewostanie sosnowym występuje domieszka dębu i siki. Spotyka się tam rzadką roślinność, a wśród niej rosiczkę okrągłolistną, żurawinę błotną
- Rezerwat „Okólny Ług”- gmina Pionki i gmina Policzna – utworzony dla ochrony torfowiska przejściowego i wysokiego, w większości jest to teren bezleśny z typową roślinnością torfowiskową (rosiczka, żurawina bagno, liczne turzyce)

Pomniki przyrody

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody ożywionej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyśka, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie.

W powiecie radomskim znajduje się obecnie 177 pomników przyrody. Wśród nich możemy wyróżnić:

- zabytkowy dąb szypułkowy w parku w Zakrzewie Kolonii oraz na obszarze gmin: Pionki (68 szt.), Jastrzębia (6 szt.), Iłża (3 szt.), Przytyk (2 szt.), Gózd (1 szt.), Jedlińsk (1 szt.), Wolanów (m. Wawrzyszów)
- trzy głazy narzutowe w Dąbrówce Podłęźnej
- brzozę niską *betula humilis*, gnidosz królewski *pedicularisceptum carolinum* – gm. Wierzbica
- sosnę zwyczajną – gm. Pionki
- jesioną zwyczajną – gm. Pionki
- buk pospolity – gm. Pionki, gm. Gózd
- modrzew polski – gm. Iłża, gm. Jastrzębia, gm. Pionki
- jodła pospolita – gm. Iłża, gm. Pionki

- klon jawor – gm. Pionki
- modrzew europejski – gm. Iłża
- sosna pospolita – gm. Pionki, gm. Jedlnia Letnisko
- olsza czarna – gm. Pionki
- wiąz szypułkowy – gm. Pionki
- klon zwyczajny – gm. Pionki
- lipa drobnolistna – gm. Pionki
- świerk pospolity – gm. Pionki

Do ciekawych pomników przyrody nieożywionej zalicza się różowe granity, których najwięcej znajduje się na terenie gminy Jedlińsk i w miejscowości Klwatka Szlachecka. Na terenie gminy Pionki występuje granit zwany „Cygańska bryczka”.

Użytki ekologiczne

Użytki ekologiczne są to pozostałości ekosystemów zasługujących na ochronę ze względu na znaczenie w zachowaniu unikalnych zasobów genowych i typów środowisk, takich jak: naturalne zbiorniki wodne, torfowiska, wydmy, starorzecza, itp. W powiecie radomskim użytki ekologiczne zajmują łączną powierzchnię 404,57 ha. Największa powierzchnia objęta tego typu formą znajduje się w gminie Iłża – 227,90ha, a najmniejsza w gminie Kowala – 1,6 ha.

W gminie Iłża przedmiotem ochrony jest torfowisko przejściowe, charakteryzujące się zróżnicowaną i cenną przyrodniczo florą i fauną.

Na obszarze gminy Kowala użytkami ekologicznymi są: zagłębienie terenu silnie wilgotne i podmokła łąka nieużytkowana. Natomiast na terenie gminy Jedlińsk występują małe starorzecza i bagienne oczka leśne.

Na terenie gminy Wolanów występują zabagnienia, naturalne zbiorniki wodne, torfowiska utrzymujące bioróżnorodność oraz przyczyniają się do prawidłowego rozwoju ekosystemu leśnego podnosząc jego odporność biologiczną na szkodniki owadzie i grzybowe dzięki wpływowi na zróżnicowanie lokalnego mikroklimatu.

3.2. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego

Na poziom i jakość życia ludności w powiecie radomskim znaczny wpływ ma środowisko kulturowe. Jednym z jego elementów są obiekty dziedzictwa kulturowego, przez co należy rozumieć dziedzictwo historycznej kultury materialnej. Stanowi ono ważny element tożsamości społeczności lokalnej, ale także może mieć dla tejże społeczności przełożenie na aspekty czysto materialne (np. zyski czerpane z turystyki).

Obiekty kultury objęte ochroną prawną znajdujące się na terenie powiatu radomskiego:

Gmina Iłża:

- Kościół farny pw. Wniebowzięcia NMP z I poł. XIV w.,
- Zabudowania parafialne z I poł. XVII w.,
- Ruiny zamku w parku im. D. Czachowskiego z XIII w.,
- Kościół pw. św. Ducha z I poł. XV w.,
- Dawny budynek szpitalny wzniesiony w 1754r. na miejscu szpitala z XV w. Od 1980r. mieści się w nim Muzeum Regionalne. Przy drodze do Chwałowic

pozostałości grodziska i kościół z XVII w. Zespół pieców garncarskich z XIX w. (jedyne w kraju). Grodzisko nosi nazwę – Kopiec Tatarski,

- Cmentarz parafialny na Wzgórzu św. Leonarda,

Gmina Jastrzębia:

- Kościół pw. Zwiastowania NMP, pierwotnie drewniany z poł. XIX w., wyposażenie barokowe,

Gmina Jedlińsk:

- kościół parafialny pw. Matki Boskiej i św. Stanisława bpa, pierwotnie drewniany z I poł. XVI w. obecnie barokowy. Znajdują się w nim liczne obrazy świętych i rzeźby z XVIII w.,
- dzwonnica z XVII w. a w niej dzwon podarowany przez Kalwinów,
- brama na cmentarz kościelny z XVIII w.,
- kompleks dworski z XIX w. późnoklasycystyczny we Wsoli; w parku przydworskim grobowiec rodziny Gordonów de Huntley
- karczma i organistówka z poł. XIX w. we Wsoli,

Gmina Jedlnia Letnisko:

- kościół parafialny pw. Opieki św. Józefa składający się z części murowanej z cegły w stylu neogotyckim i drewnianej z bali w stylu staropolskim z sobotami (podcienia),
- pomnik poświęcony bohaterom ruchu oporu poległym za wolność kraju,

Gmina Kowala:

- grodzisko późnośredniowieczne w Kowali, wzniesione na wysokość 4m, otoczone fosą i wałem,
- Kościół pw. św. Wojciecha z XV w. z ołtarzem głównym i dzwonnica późnobarokową,
- modrzewiowy kościół parafialny w Bardzicach z XVIII w.

Gmina Pionki:

- kościół pw. św. Mikołaja i Małgorzaty w Jedlni, pierwotnie był drewniany ufundowany przez Władysława Jagiełłę w latach 1387-1391, obecnie murowany, ufundowany przez Stanisława Augusta w latach 1790-1792
- Kościół pw. św. Barbary z I poł. XX w. w Pionkach

Gmina Przytyk:

- zespół dworski – parkowy w Zameczku z II poł. XIX w.
- kościół parafialny pw. św. Krzyża z I poł. XVI w.,
- kościół pw. św. Wawrzyńca we Wrzosie z I poł. XV w.,
- przykościelny cmentarz, na którym znajdują się cztery kamienne płyty z XVI w.
- pomnik nagrobny Ignacego Działyńskiego z poł. XIX w. sędziego powiatu radomskiego,

Gmina Skaryszew:

- kościół pw. św. Jakuba, pierwotnie drewniany (1170 – 87); posiada bogate wnętrza: obrazy i rzeźby z XVII – XVIII w. stalle, kopia obrazu van Dycka „Naigrywanie”,

- zespół dworski z okresu późnego klasycyzmu XVIII/XIX w. (dwór, spichlerz, lamus i gorzelnia wraz z otaczającym parkiem w Makowie),
- kościół parafialny pw. Zwiastowania N.P. Marii, w Odechowie
- park z przełomu XIX i XX w. Gębarzowie

Gmina Wierzbica:

- kościół parafialny pw. św. Stanisława bpa wzniesiony w I poł. XVIII w. z fundacji cystersów w stylu barokowym; w ołtarzu głównym obraz Wskrzeszenie Piotrowina (I poł. XIX w.); liczne obrazy, rzeźby i epitafia z XVIII w.

Gmina Wolanów:

- kościół pw. św. Doroty i Jana Ewangelisty z II poł. XV w.; nad ścianą tęczową barokowa wieżyczka; ołtarz główny późnobarokowy (II poł. XVIII w.), ambona barokowa (XVIII w.), rzeźby (XVI w.),
- zespół parkowo-dworski w Strzałkowie o powierzchni 4,5 ha z aleją grabową,
- zespół parkowo-dworski w Walinach o powierzchni 11,26 ha,

Gmina Zakrzew:

- kościół pw. św. Jana Chrzciciela z poł. XV w., pierwotnie drewniany; w II poł. XVI w. zamieniony na zbór kalwiński; obecnie murowany w stylu barokowym;

3.3. Infrastruktura techniczna

Obsługa infrastrukturalna oraz programowanie jej rozwoju zasadniczo pozostają w gestii samorządów gminnych. W związku z tym, zagadnienia infrastrukturalne nie będą przedmiotem obszernych analiz w diagnozie stanu powiatu. Wskazać jednak należy na wyróżnione obszary, w których zagadnienia obsługi infrastrukturalnej odgrywają rolę istotną z punktu widzenia zintegrowanego zarządzania lokalnymi zasobami i kierowania rozwojem zrównoważonym.

Dostępność infrastruktury technicznej jest wyznacznikiem poziomu cywilizacyjnego i warunków życia mieszkańców. Koszty świadczeń w zakresie dostaw wody i energii, odprowadzania ścieków oraz wywozu odpadów w znacznym stopniu wpływają na atrakcyjność danego obszaru jako miejsca zamieszkania. Ze względu na pożądaną rozwój rekreacji i turystyki na obszarze powiatu, szczególnego znaczenia nabierają zagadnienia ochrony środowiska. Z tego punktu widzenia najważniejszą rolę ma stan infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz gospodarka odpadami.

Gospodarka wodno-ściekowa

Stan systemu zaopatrzenia w wodę w gminach na terenie powiatu radomskiego jest zróżnicowany – część gmin praktycznie zakończyła proces wodociągowania, dla części dokończenie budowy sieci jest jednym z ważniejszych zadań.

Problemem jest bardzo słabe wyposażenie terenów wiejskich w kanalizację sanitarną. Na podstawie danych z Rocznika statystycznego woj. mazowieckiego z 2006 roku długość sieci wodociągowej wynosiła 1503,4 km a kanalizacyjnej 281,1 km. Ogromne dysproporcje pomiędzy rozwojem sieci kanalizacyjnej i wodociągowej

powodują zagrożenie zanieczyszczenia środowiska ściekami z szamb, niekontrolowany wywóz, jak i infiltrację bezpośrednio przez dno.

Tabela nr 4. Infrastruktura komunalna

Wyszczególnienie	Sieć		Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych		Zużycie wody z wodociągów w gosp. domowych	
	wodociągowa w km	kanalizacyjna w km	wodociągowe	kanalizacyjne	w dm ³	na 1 mieszkańca w m ³
powiat radomski	1503,4	281,1	28875	6062	4064,9	28,1
gm. Gózd	113,5	31,7	1307	287	130,6	16,4
gm. m. Iłża	154,7	17,9	3221	542	389,4	24,8
gm. Jastrzębia	84,2	1,2	1353	59	271,5	42,5
gm. Jedlińsk	143,7	7,3	2511	232	248,1	18,7
gm. Jedlnia Letnisko	130,8	49,7	3426	1200	274,2	24,3
gm. Kowala	112,9	-	2584	-	240,0	22,8
m. Pionki	53,2	51,4	1547	1185	799,0	39,9
gm. Pionki	119,0	21,0	2541	572	181,7	18,5
gm. Przytyk	77,7	9,4	977	142	393,0	55,7
gm. m. Skaryszew	167,0	16,0	2902	665	266,1	20,1
gm. Wierzbica	74,8	18,2	1853	292	307,4	30,5
gm. Wolanów	115,3	-	2079	-	134,8	16,4
gm. Zakrzew	156,6	57,3	2574	886	429,1	38,9

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2006

Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w powiecie radomskim wynosi 28,1m³, przy czym w województwie mazowieckim 44,3m³. Najniższe zużycie wody jest w powiecie zwoleńskim – 15,5 m³.

Obecnie na terenie powiatu funkcjonuje 28 oczyszczalni ścieków o różnym stopniu technologii oczyszczania. Wśród nich wyróżniamy 26 oczyszczalni ścieków komunalnych (przepustowość ma wartość 5258 m³/dobę) i komunalno – przemysłowych (przepustowość wynosi 24930 m³/dobę).

Częściowo rozwiązany problem gospodarki ściekowej mają gminy: Gózd, Iłża, Jedlińsk, Jedlnia Letnisko, miasto Pionki, Skaryszew, Wierzbica, gm. Pionki, Zakrzew. W okresie 2004 – 2006r. wybudowano 2 kolejne komunalne oczyszczalnie ścieków w miejscowościach: Kolonia Zameczek gm. Przytyk, Klwatka Królewska gm. Gózd oraz oczyszczalnię ścieków w miejscowości Zakrzew dla Urzędu Gminy. Ponadto zmodernizowano komunalne oczyszczalnie ścieków w miejscowościach Skaryszew i Wierzbica. W ramach zadań mających na celu ochronę wód zlewni rzeki Radomka wybudowano oczyszczalnię ścieków w miejscowości Wólka Domaniowska gm. Przytyk.

Nadal poważnym zagrożeniem dla jakości wód są błędy w gospodarce wodno-ściekowej polegające na budowie sieci wodociągowych bez jednoczesnego rozwiązania problemu odprowadzenia ścieków bytowo-gospodarczych. Ścieki z gospodarstw domowych gromadzone są w nieszczelnych zbiornikach, których zawartość bywa wylewana na własne pola, do rowów przydrożnych lub cieków

wodnych. Zdarza się, że ścieki z zakładów przemysłowych i obiektów komunalnych odprowadzane są bezpośrednio do rzek.

Gospodarka odpadami

Na obszarze powiatu radomskiego obecnie funkcjonują 3 prawidłowo urządzone składowiska odpadów komunalnych.

W 2006 roku zostały zamknięte dwa składowiska odpadów komunalnych: w miejscowości Cudnów gm. Jedlnia – Letnisko i na terenie Zakładów Tworzyw Sztucznych PRONIT w Pionkach. Składowiska te wymagają rekultywacji.

W okresie 2005 – 2006 zostało zrehabilitowane składowisko odpadów azbestowych w miejscowości kol. Rzeczków gm. Wierzbica, tak zwana „Konia Góra”.

W roku 2006r. zlikwidowano dwa mogilniki z przedterminowanymi środkami ochrony roślin w miejscowościach Duży Las gm. Przytyk i Działki Suskowskie gm. Pionki.

Tabela 5. Wykaz zamkniętych i rekultywowanych składowisk odpadów w latach 2003-2006 (z podaniem nazwy i lokalizacji, daty zamknięcia, daty zakończenia prac rekultywacyjnych)

Lp.	Nazwa	Lokalizacja	Data zamknięcia	Data zakończenia prac rekultywacyjnych
1.	Składowisko odpadów komunalnych	Przytyk	29.02.2000r.	31.12.2003r.
2.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne	m. kol. Rzeczków gm. Wierzbica	styczeń 2002r.	Termin określony decyzją – 31.12.2007r.
3.	j.w.	Miasto Pionki	grudzień 2004r.	Termin określony decyzją – 31.12.2007r
4.	j.w.	m. Cudnów gm. Jedlnia - Letnisko	kwiecień 2006r.	Termin określony decyzją – 2007-2010

Źródło: Wydział Rolnictwa, Leśnictwa, Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Starostwa Powiatowego w Radomiu

Tabela 6. Liczba zlikwidowanych nielegalnych składowisk w latach 2003-2006 z podaniem ilości wywiezionych odpadów oraz kosztu likwidacji

Lp.	Gmina	Liczba zlikwidowanych nielegalnych składowisk	Ilość wywiezionych odpadów	Koszt likwidacji
1.	Jedlińsk	3	2 tony	3,5 tys. zł
2.	Wierzbica	3	8 ton	20,0 tys. zł
3.	Kowala	2	10 ton	24,0 tys. zł

Źródło: Wydział Rolnictwa, Leśnictwa, Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Starostwa Powiatowego w Radomiu

Sukcesywnie wzrasta liczba zakładów, które posiadają uregulowany stan formalno-prawny korzystania ze środowiska. W latach 2004 – 2006 wydano łącznie 17 pozwoleń wodnoprawnych i 190 decyzji regulujących gospodarkę odpadami. Przy wydawaniu pozwoleń na wytwarzanie odpadów uwzględniono rygorystycznie wymogi ustawowe oraz standardy i wskaźniki środowiskowe opierając się na następującej hierarchii postępowania:

- zapobieganie powstawania odpadów,

- odzysk i wykorzystanie odpadów,
- unieszkodliwianie odpadów,
- składowanie odpadów, których unieszkodliwienie w inny sposób jest niemożliwe.

Gazociągi

Przez obszar powiatu radomskiego przebiegają główne rurociągi zasilające, wysokiego i średniego ciśnienia, w kierunku południe – północ (Lubienia – Radom, Radom – Sękocin).

Na terenie powiatu znajduje się 9 stacji redukcyjnych I-go stopnia o ciśnieniu gazu 1,6 – 10 MPa oraz 22 stacje redukcyjne II-go stopnia o ciśnieniu gazu do 1,6 MPa.

Większość miejscowości w powiecie w swoich gospodarstwach domowych korzysta z wymiennych butli gazowych. W wielu obiektach użyteczności publicznej niezbędna jest wymiana systemów grzewczych.

Linie energetyczne

Zasilanie terenu w energię elektryczną realizowane jest przesyłem wysokich napięć z rejonu Wysokich Napięć Radom Stacja Rożki gm. Kowala.

Zasilanie odbiorców w energię elektryczną realizowane jest na terenie powiatu przez 10 Głównych Punktów Zasilania (GPZ). 6 GPZ zlokalizowanych jest w Radomiu, pozostałe w gm. Jedlińsk, Iłża oraz Pionki.

Na całym obszarze powiatu zapewniona jest dostawa energii o właściwych parametrach, a system energetyczny modernizowany jest na bieżąco.

Komunikacja

Dostępność komunikacyjna jest elementem niezwykle istotnym z punktu widzenia możliwości rozwoju powiatu. Drogi krajowe i wojewódzkie, na których oparty jest podstawowy układ komunikacyjny powiatu radomskiego, zapewnia nie tylko najważniejsze relacje w połączeniach zewnętrznych, ale również wewnątrz obszaru powiatu. Uzupełnieniem sieci podstawowej są drogi powiatowe i gminne, które w sposób bezpośredni lub pośredni stanowią powiązania ośrodka powiatowego z siedzibami gmin, ośrodków gminnych między sobą, a także z sąsiednimi ośrodkami powiatowymi i innymi województwami.

Przez powiat radomski przechodzą szlaki komunikacji drogowej (286,8 km) i kolejowej (71,8 km), które krzyżują się w Radomiu, tworząc w ten sposób ich największą koncentrację.

Szlaki komunikacji o znaczeniu krajowym i międzynarodowym:

- nr 7 Gdańsk - Warszawa - Radom – Kielce – Kraków – Chyżne – granica państwa
- nr 9 Radom – Rzeszów – Barwinek – granica państwa
- nr 12 granica państwa – Głogów – Leszno – Kalisz – Piotrków Trybunalski – Radom – Lublin – Chełm - Dorohusk – granica państwa

Sieć dróg wojewódzkich:

- nr 691 Pionki – Laski – Garbatka – Podlas
- nr 699 Niemianowice – Głowice – Piotrowice – Jedlnia Letnisko – Siczki
- nr 727 Klwów – Przysucha – Szydłowiec – Wierzbica
- nr 732 Stary Gózd – Stara Błotnica – Kaszów – Przytyk

- nr 733 Zakrzew – Wolanów – Kowala – Skaryszew – Karszówka
- nr 737 Radom – Pionki – Kozienice
- nr 740 Radom – Przytyk – Potworów
- nr 744 Radom – Wierzbica – granica województwa
- nr 747 Iłża – Lipsko – Solec n. Wisłą
- nr 787 Pionki – Sucha – Zwolen

Szlaki kolejowe:

- Warszawa – Radom – Kraków,
- Łódź – Radom – Lublin.

Na terenie powiatu radomskiego do kategorii dróg powiatowych zostało zaliczonych 80 ciągów drogowych o łącznej długości **540,8 km** w tym:

- 513,8 km dróg powiatowych zamiejskich
- 27,0 km ulic w miastach leżących w ciągach tych dróg.

W ciągach dróg powiatowych znajduje się 40 mostów oraz 460 przepustów.

Wykaz dróg powiatowych w powiecie radomskim

Lp.	Gmina	Numer nowy/stary	Nazwa drogi	Długość dróg km
Gózd				
1.		3522W (34426)	Pionki – Podgóra	1,6
2.		3525W (34430)	Słupica – Gózd	2,4
3.		3526W (34431)	Piskornica – do dr. nr 12	2,4
4.		3528W (34434)	Kiedrzyń – Radom	2,5
5.		3529W (34435)	Kiedrzyń – Małęczyn - do dr. nr 9	2,6
6.		3530W (34436)	Klwatka – Bogusławice – Skaryszew	4,8
7.		3531W (34437)	Kuczki – Kazimierówka - Skaryszew	5,4
8.		3532W (34438)	Gózd – Rawica	3,1
9.		3533W (34439)	Kłonówek - Rawica	5,2
Razem w gminie				29,9
Iłża				
1.		3536W (34443)	Odechów – Kowalków – Sienno	2,2
2.		3544W (34451)	Walentynów – Tomaszów	4,5
3.		3545W (34452)	Wierzbica – Polany – Krzyżanowice	5,8
4.		3547W (34454)	Iłża – Antoniów	9,2
5.		3548W (34455)	Iłża – Wólka Gonciarska	7,5
6.		3549W (34456)	Chwałowice – Rzecznów – Ludwików	5,7
7.		3550W (34458)	Iłża – Rybiczyna - Grabowiec	7,2
8.		3568W (34461)	Nowe Maziarze – Podkońce	4,1
9.		3551W (34462)	Błaziny Dln. – Piotrowe Pole	7,5
10.		3552W (34463)	Jasieniec Górny – Maziarze – Jasieniec Dolny – Jasieniec Górny	4,5
11.		3553W (34464)	gr. województwa – Jasieniec Górny – Pastwiska	4,8
12.		3554W (34465)	gr. województwa – Seredzice - Iłża	8,9
13.		3555W (34466)	gr. województwa – Pakosław - Iłża	7,4
14.		3567W (34602)	Kowalków – Małomierzyce	3,5
Razem w gminie				82,7

	Jastrzębia			
1.		3509W (34406)	Gulin – Wsola – Wojciechów	3,1
2.		3515W (34417)	Jedlińsk – Bartodzieje – Wola Goryńska – Łukawa – Głowaczów	8,1
3.		3516W (34418)	Bartodzieje – Jastrzębia	3,8
4.		3517W (34419)	Wojciechów – Kozłów – Rajec Szlachecki	5,1
5.		3518W (34420)	Wola Goryńska – Stare Mąkosy – Jedlnia	7,6
6.		3519W (34421)	Lewaszówka - Poświętne	0,2
7.		1715 W (34506)	Brzóza – Radom	13,4
	Razem w gminie			41,4
	Jedlnia – Letnisko			
1.		3524W (34429)	Jedlnia-Letnisko – Czarna	8,2
2.		3525W (34430)	Słupica – Gózd	1,1
3.		3527W (34433)	Antoniówka – Groszowice – Piotrowice	4,2
	Razem w gminie			13,5
	Jedlińsk			
1.		3336W (34364)	Wieniawa – Przytyk – Jedlińsk	8,6
2.		3506W (34403)	Jankowice – Gulin – Zakrzew	1,0
3.		3509W (34406)	Gulin – Wsola – Wojciechów	8,2
4.		3510W (34407)	Kaszów – Bród	2,5
5.		1132W (34409)	Siemieradz – Bród	2,6
6.		1133W (34410)	Stara Błotnica – Jedlanka	5,2
7.		3511W (34413)	Urbanów – Jedlanka	6,8
8.		3512W (34414)	Urbanów – Stare Zawady – Jedlińsk	7,8
9.		3513W (34415)	Nowe Zawady – Bierwce Szlach.	3,9
10.		3514W (34416)	Wierzchowiny – Lisów	7,0
11.		3515W (34417)	Jedlińsk – Bartodzieje – Wola Goryńska – Łukawa – Głowaczów	5,5
	Razem w gminie			59
	Kowala			
1.		3535W (34441)	Trablice – Sołtysów	2,2
2.		3539W (34446)	Radom – Gębarzów – Polany	5,1
3.		3540W (34447)	Parznice – Skaryszew	2,4
4.		3557W (34468)	Kowala – Ruda Wlk. – Wierzbica	3,9
5.		3558W (34469)	Błonie – Kosów	1,5
6.		3559W (34470)	Młodocin – Kowala	3,5
7.		4010W (34471)	Orońsko – Dąbrówka Zabłotnia – Ruda Mała	4,7
8.		3564W (34492)	Radom – Augustów	1,6
9.		3565W (34493)	Wolanów – Kończyce	0,7
	Razem w gminie			25,5
	Pionki			
1.		3518W (34420)	Wola Goryńska – Stare Makosy – Jedlnia	7,8
2.		3519W (34421)	Lewaszówka – Poświętne	9,4
3.		3520W (34423)	Suskowola – Policzna	1,9
4.		3521W (34425)	Czarna – Sucha	4,7
5.		3522W (34426)	Pionki – Podgóra	7,8
6.		3569W (34427)	Sucha – Męciszów	2,3
7.		3523W (34428)	Jedlnia – Sokoły – Pionki	3,5
8.		3524W (34429)	Jedlnia-Letnisko – Czarna	1,1

9.		1716W (34507)	Brzoza – Przejazd – do dr. 737	3,0
	Razem w gminie			41,3
	Gmina Przytyk			
1.		1115W (34203)	Przytyk-Kożuchów-dr. Nr 729	5,8
2.		3334W (34361)	Wir-Goszczewice-Przytyk	6,6
3.		3501W (34362)	Wrzeszczów-Wrzos-Domaniów	7,7
4.		3335W (34363)	Wir-Ostrołęka-Potkana	3,3
5.		3336W (34364)	Wieniawa-Przytyk-Jedlińsk	18,2
6.		3502W (34365)	Przytyk-Wawrzyszów	7,9
7.		3503W (34366)	Młódnice-Jarosławice-Cerekiew-dr. Nr 44	4,4
8.		3504W (34367)	Konary-Żmijków	0,9
	Razem w gminie			54,8
	Gmina Skaryszew			
1.		3529W (34435)	Kiedrzyń-Małęczyn-do dr. Nr 9	5,0
2.		3530W (34436)	Klwatka-Bogusławice-Skaryszew	2,7
3.		3531W (34437)	Kuczki-Kazimierówka-Skaryszew	4,0
4.		3533W (34439)	Kłonówek-Rawica	0,3
5.		3534W (34440)	Makowiec-Rawica	10,2
6.		3535W (34441)	Trablice-Sołtyków	1,9
7.		3536W (34443)	Odechów-Kowalków-Sienno	2,2
8.		3537W (34444)	Skaryszew-Wólka Twarogowa-Odechów	4,7
9.		3538W (34445)	Gaj-Tomaszów	6,4
10.		3539W (34446)	Radom-Gębarzów-Polany	5,9
11.		3540W (34447)	Parznice-Skaryszew	5,0
12.		3542W (34449)	Wierzbica-Modrzejowice	4,5
13.		3543W (34450)	Bujak-Dzierzków	4,7
14.		3544W (34451)	Walentynów-Tomaszów	2,4
	Razem w gminie			60,0
	Gmina Wierzbica			
1.		3539W (34446)	Radom-Gębarzów-Polany	4,2
2.		3541W (34448)	Od dr. nr 744-Zalesice	4,3
3.		3542W (34449)	Wierzbica-Modrzejowice	7,3
4.		3545W (34452)	Wierzbica-Polany-Krzyżanowice	7,8
5.		3546W (34453)	Łączany-Pomorzany	2,6
6.		3556W (34467)	Wierzbica-Zbijów-gr.woj.	4,1
7.		3557W (34468)	Kowala-Ruda Wielka-Wierzbica	5,1
8.		4011W (34472)	Orońsko-Ruda Wielka	2,1
9.		3560W (34473)	Ruda Wielka-Dąbrówka Warszawska	4,4
	Razem w gminie			42,0
	Gmina Wolanów			
1.		3502W (34365)	Przytyk-Wawrzyszów	3,0
2.		3503W (34366)	Młódnice-Jarosławice-Cerekiew-Radom	1,1
3.		4008W (34401)	Chronów-Wawrzyszów	0,6
4.		3505W (34402)	Jaszowice-Waławów-Sławno	4,5
5.		3561W (34483)	Mniszek-Omięcin-Szydłowiec	2,1
6.		3562W (34488)	Miniszek-Łaziska-Orońsko	2,2
7.		3563W (34490)	Wolanów-Chronówek-Guzów	2,4
8.		3565W (34493)	Wolanów-Kończyce	4,9
9.		3566W (34494)	Konary-Mniszek	2,4

	Razem w gminie			23,1
	Gmina Zakrzew			
1.		3503W (34366)	Młódnice-Jarosławice-Cerekiew-Radom	11,3
2.		3505W (34402)	Jaszowice-Wacławów-Sławno	2,0
3.		3506W (34403)	Jankowice-Gulin-Zakrzew	5,9
4.		3507W (34404)	Taczówek-Taczów-Milejowice	6,6
5.		3508W (34405)	Radom-Dabrowka Podłęzna	9,7
6.		3509W (34406)	Gulin-Wsola-Wojciechów	5,0
	Razem w gminie			40,6
	RAZEM POZAMIEJSKIE			513,8

**WYKAZ DRÓG POWIATOWYCH W GRANICACH
ADMINISTRACYJNYCH MIAST: IŁŻA, SKARYSZEW, PIONKI**

Lp	Numer drogi	Nazwa drogi	Przebieg ulicami	Dł. Ulic w mieście w km.
miasto IŁŻA				
1.	3548W (34455)	Iłża – Wólka Gonciarska	Wójtowska Od dr.kr.nr 9 do ul.Przy Malenie	2,0
			Przy Malenie Od ul.Wójtowskiej do gr.miasta	1,2
2.	3547W (34454)	Iłża – Antoniów	Staromiejska Od dr.woj.747 do gr.miasta	2,7
3.	3554W (34465)	Seredzice – Iłża	Bodzentyńska Od gr.miasta do ul.Kochanowskiego	1,3
			Kochanowskiego Od ul.Bodzentyńskiej do dr.krajowej nr 9	0,1
3.	3555W (34466)	Pakosław – Iłża	Batalionów Chłopskich Od gr. miasta do dr.krajowej nr 9	1,2
Razem m. IŁŻA				
8,5				
m. SKARYSZEW				
1.	3537W (34444)	Skaryszew – Odechów	Piaseckiego Od.dr.woj. nr 733 do ul.Twarogowej	2,2
2.			Twarogowa Od ul. Piaseckiego do gr.miasta	1,8
3.	3538W (34445)	Gaj – Tomaszów	Dzierzkowska Od ul.Piaseckiego do gr. miasta	2,1
4.	3530W (34436)	Klwatka – Skaryszew	Bogusławska	2,0

			Od dr. woj.733 do gr. miasta	
5.	3540W (34447)	Parznice – Skaryszew	Krasickiego Od dr.woj.733 do gr.miasta	2,4
6.	3529W (34435)	Kiedryn – do dr. krajowej nr 9	Ulica bez nazwy w kierunku Makowa	0,4
7.	3531W (34437)	Kuczki – Skaryszew	Ulica bez nazwy w kier.-Kazimierówka - Kłonów	1,1
Razem: miasto SKARYSZEW				
12,0				
miasto PIONKI				
1.	3523W (34428)	Jedlnia – Sokoły-Pionki	Radomska Od gr.miasta do ul. Zakładowej	2,8
			Jana Pawła II Od ul. Zakładowej do ul.Żeromskiego	0,5
			Żeromskiego Od ul. Kolejowej do ul.Wspólnej	0,4
			Wspólna Od ul. Żeromskiego do ul. Zwoleńskiej	1,1
2.	3522W (34426)	Pionki – Podgóra	Polna Od gr.miasta do ul. Spacerowej	0,8
			Spacerowa Od ul.Polnej do ul.Wspólnej	0,9
Razem miasto PIONKI				
6,5				
Razem ulic w miastach				
27,0				
<u>Razem w Powiecie Radom</u>				540,8

Źródło: Powiatowy Zarząd Dróg Publicznych w Radomiu

Na obszarze miasta Radomia funkcjonuje lotnisko wojskowe, które realizuje między innymi zadania szkoleniowe. Ponadto na terenie powiatu radomskiego w miejscowości Piastów gm. Jedlińsk zlokalizowane jest trawiaste lotnisko szkoleniowe.

Obecnie jest to siedziba Aeroklubu Radomskiego oraz Aeroklubu PLL LOT. W 2006 roku lotnisko Radom-Piastów było współorganizatorem (wraz z lotniskiem Radom-Sadków) Mistrzostw Świata w akrobacji samolotowej.

Planowana jest budowa betonowego pasa startowego o długości 600-900 m oraz infrastruktury towarzyszącej. Docelowo obiekt ma być nie tylko siedzibą aeroklubu, ale pełnić także rolę małego dyspozycyjnego lotniska obsługującego miasto Radom. Inwestycja prawdopodobnie ma ruszyć w 2007r., a sfinansowana ma zostać m.in. ze środków urzędu marszałkowskiego.

Inwestycje drogowe przewidziane w roku 2007 i latach kolejnych są przedsięwzięciem priorytetowym. Zintensyfikowanie działań w tym zakresie wpłynie korzystnie na poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej i rozwój małej i średniej przedsiębiorczości na terenie powiatu.

Identyfikacja problemów

Bariery i problemy występujące w obszarze zagospodarowanie przestrzenne:

- niedoinwestowanie w obiekty kulturowe,
- brak spójnego, regionalnego systemu obszarów chronionych
- małe zainteresowanie wdrażaniem nowoczesnych przyjaznych środowisku technologii,
- niska świadomość ekologiczna
- zbyt wolna poprawa infrastruktury drogowej i technicznej

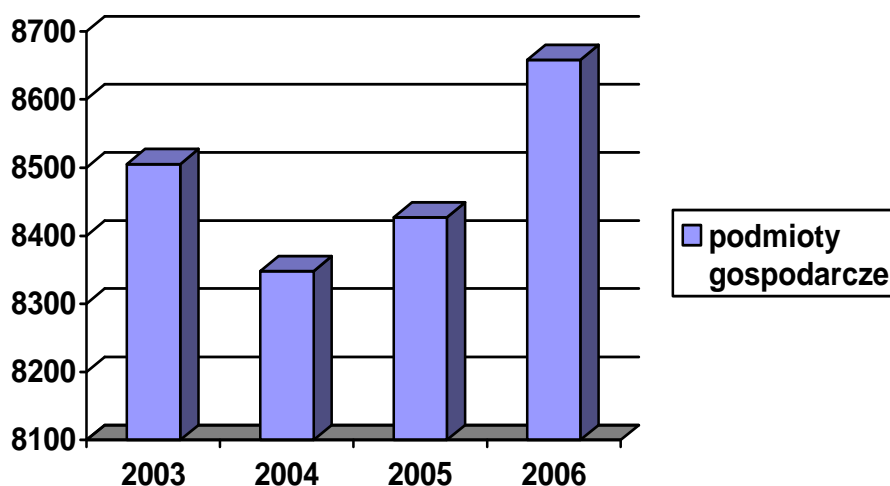
Warunki sprzyjające poprawie sytuacji w powiecie:

- promowanie walorów turystycznych i krajobrazowych powiatu
- promowanie walorów zabytkowych i historycznych
- wyznaczenie terenów na działalność turystyczną
- rozwijanie postaw ekologicznych w szkołach
- ochrona cennych walorów przyrodniczych występujących na terenie powiatu
- szybszy rozwój infrastruktury drogowej i technicznej na terenie powiatu

4. GOSPODARKA

4.1. Gospodarka pozarolnicza

Na terenie powiatu radomskiego na dzień 30 września 2006 roku było zarejestrowanych 8658 podmiotów gospodarczych. Na przestrzeni lat 2003/2004 widoczny był spadek liczby podmiotów gospodarczych. Ale już w kolejnych latach ich liczba stale wzrastała.

Źródło: Dane GUS

Wśród zarejestrowanych podmiotów największy udział miały zakłady osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą - 7196 podmioty, co stanowiło ponad 83% ogółu podmiotów gospodarczych znajdujących się na terenie powiatu. Pozostałe 1462 podmioty stanowiły osoby prawne i jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej.

Wśród 7196 podmiotów (osoby fizyczne prowadzące działalność) 2994 podmioty, (czyli blisko 42%), zajmowały się handlem i usługami. Na kolejnych miejscach znalazły się:

- przetwórstwo przemysłowe - 1076
- budownictwo – 938
- transport, gospodarka magazynowa i łączność – 506
- rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 478
- obsługa nieruchomości i firm – 447
- działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna – 215
- pośrednictwo finansowe – 194
- hotele i restauracje - 132

W powiecie zdecydowany prym wie dzie sektor prywatny, który stanowi 96% ogółu podmiotów gospodarczych. W 2003 zarejestrowanych było 8175 podmiotów należących do prywatnych właścicieli, podczas gdy w 2006 było ich o 136 więcej. Natomiast w sektorze publicznym, czyli wszystkich instytucjach państwowych i samorządowych oraz jednostkach organizacyjnych, które realizują głównie ze środków własnych niekomercyjne zadania publiczne - w 2003 było to 330 podmiotów, podczas gdy w 2006 wielkość ta kształtowała się na poziomie 347.

Tabela 7. Struktura własności podmiotów gospodarczych w latach 2003-2006

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006
ogółem	8505	8348	8427	8658
sektor publiczny	330	347	352	347
sektor prywatny	8175	8001	8075	8311

Źródło: Dane GUS

Do najważniejszych z punktu widzenia zatrudnienia i wielkości produkcji na terenie powiatu należą następujące przedsiębiorstwa:

- „Okno-Bud” Przytyk
- Fabryka Amunicji Myśliwskiej „FAM-PIONKI” sp. z o.o.
- CHEM-MONTAŻ sp. z o.o. - Pionki
- PPHU „BATO” - Pionki
- „Berta” Huta szkła gospodarczego – Wsola
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe RADMOT Jedlińsk
- Produkcja obuwia AARCO
- „Ireks Prokopowicz” Centrum Dystrybucji Środków dla Piekarnictwa – Milejowice
- Zakłady Motoryzacyjne „IZAMOT” Iłża
- Kajmex II – Iłża
- Zakłady Górniczo-Metalowe „Zębiec” w Zębcu S.A.
- „Pipelife” – Strzałków Polska S.A. Kartoszyn – Wolanów
- Mleczarnia „Figand” Spółka Jawna - Kolonia Wawrzyszów
- Plast – System. Producent okien PCV, z aluminium i drewna – Kowala
- Smurfit Paper Sack Polska Sp. z o.o. Rzeczków
- Zakład Produkcji Styropianu „Izolacja” Wierzbica
- „Remur – Trans” Sp. z o.o. Wierzbica
- Spółka „Rafiz” - Strygner Jerzy i Dyczkowsky - Wierzbica

- Zakłady Chemiczne "Bochem" Sp. z o. o. Wierzbica

Wraz z rozwojem działalności gospodarczej celowe jest zintegrowanie działań przedsiębiorców (lub przyszłych przedsiębiorców) z działaniami władz lokalnych. Prowadzenie wspólnych przedsięwzięć może przynieść duży postęp jakościowy z uwagi na wzajemne zrozumienie potrzeb, oczekiwań i możliwości partnerów, specjalistów różnych branż zamieszkujących na terenie powiatu, np. z branży budowlanej czy przemysłowej.

Czynniki, które mogłyby przyciągnąć inwestorów to:

- dobre połączenia komunikacyjne,
- partnerska postawa władz wobec przedsiębiorców,
- niskie ceny gruntów,
- duży zasób siły roboczej,
- racjonalne wymagania płacowe pracowników,
- bardzo dobrze rozwinięta sieć wodociągowa,
- ulgi podatkowe.

Obsługa infrastrukturalna jest także czynnikiem atrakcyjności lokalizacyjnej dla działalności gospodarczej. Nasycenie komunalną infrastrukturą wodno-kanalizacyjną oraz infrastrukturą energetyczną ma większe znaczenie tylko w przypadku lokalizacji małych i średnich przedsiębiorstw. Większe zakłady muszą zwykle stosować własne rozwiązania w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, a w przypadku infrastruktury energetycznej znaczenie ma usytuowanie w okolicach ważnych linii komunikacyjnych.

Instytucje otoczenia biznesu przyczyniają się nie tylko do sprawnego funkcjonowania przedsiębiorstw na terenie powiatu radomskiego, ale mają również znaczący wpływ na atrakcyjność inwestycyjną powiatu dla inwestorów zewnętrznych, mieszkańców i miejscowych podmiotów. Obsługę finansową w gminach zapewniają instytucje finansowe tj: banki, biura kredytowe, pocztowe agencje usług finansowych.

W Radomiu funkcjonuje **Tarnobrzaska Specjalna Strefa Ekonomiczna EURO-PARK WISŁOSAN**. Strategicznym celem społeczno-gospodarczym strefy dla poszczególnych obszarów jest utworzenie kolejnych miejsc pracy w różnych sektorach przemysłu zlokalizowanych w strefie i związanych z nimi usługach realizowanych w otoczeniu TSSE.

Jednym z rejonów należących do Tarnobrzesckiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej są Pionki, które posiadają atrakcyjnie położone tereny typu „green field” (o łącznej powierzchni 19,7 ha). Oferowane tereny są w pełni uzbrojone w infrastrukturę techniczną oraz magistrale do przesyłu mediów. W bezpośrednim sąsiedztwie lub na miejscu dostępne są wszystkie elementy infrastruktury technicznej: punkty zasilania w energię elektryczną, wodę, gaz, kanalizację sanitarną. Obszary inwestycyjne zlokalizowane są przy drogach powiatowych, w bliskiej odległości dostępna jest także bocznica kolejowa. Działki inwestycyjne wolne są od zanieczyszczeń, przygotowane są do natychmiastowego zagospodarowania. W bezpośrednim sąsiedztwie nie ma osiedli ani terenów zamieszkałych. Obszar podzielony jest na działki inwestycyjne różnej wielkości i obejmuje następujące tereny:

- działka nr 1461/6 przy ul. Wspólnej o pow. 5,82 ha
- działka nr 1468/294 przy ul. Radomskiej o pow. 1,57 ha
- działka nr 1464/70 przy ul. Zakładowej o pow. ok. 8 ha

Gmina Iłża również dysponuje 10-hektarowym terenem utworzonym w sąsiedztwie dawnego oddziału Fabryki Samochodów Ciężarowych „STAR” (w pobliżu drogi krajowej nr 9). Na tym terenie planuje się utworzyć podstrefę SSE Starachowice.

4.2. Rolnictwo

W ciągu ostatnich lat znacznie spadła opłacalność produkcji rolnej, głównie za przyczyną niskich cen produktów rolnych oraz stale rosnących cen usług i towarów nabywanych przez rolników. Następuje ubożenie ludności wiejskiej, pogarszają się warunki społeczno – gospodarczego rozwoju obszarów wiejskich. Szansy dla rolnictwa należy upatrywać w pozarolniczych dziedzinach gospodarki, tj. szeroko rozumianych usługach oraz rozwoju szkolnictwa i podnoszeniu poziomu wykształcenia ludności wiejskiej.

Gminy wchodzące w skład powiatu radomskiego to gminy rolnicze. Użytki rolne zajmują 84865 ha i stanowią blisko 55,5% powierzchni powiatu, z czego:

- grunty orne – 79,1%
- sady – 1,4%
- łąki – 15,6%
- pastwiska – 3,9%

Lasy zajmują 25,6% powierzchni ogólnej, pozostałe grunty zajmują 18,9%

Źródło: Wydział Rolnictwa, Leśnictwa, Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Starostwa Powiatowego w Radomiu

Średnio gospodarstwo w powiecie ma powierzchnię 5,13 ha przy średniej na Mazowszu wynoszącej 7,60ha. Liczba gospodarstw wynosi, 21130 z czego 76% (16 135 gospodarstw) ma powierzchnię powyżej 1 ha. Liczba gospodarstw rolnych do 1 ha wynosi 4995.

W powiecie przeważają gleby V i VI klasy, co decyduje o strukturze zasiewów, w której dominują zboża – 82,8 % i ziemniaki – 10,3%.

Struktura zasiewów w powiecie radomskim

Rodzaj	Udział w ogólnej strukturze zasiewów w %
zboża	82,8
ziemniaki	10,3
rośliny pastewne	3,60

rośliny przemysłowe	0,70
strączkowe jadalne	0,10
rośliny pozostałe	2,50

Źródło: Wydział Rolnictwa, Leśnictwa, Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Starostwa Powiatowego w Radomiu

Uprawa zboża zajmuje 46 tys. hektarów, z czego największy udział ma żyto – jego uprawa zajmuje 17,3 tys. hektarów.

Struktura uprawy zbóż na terenie powiatu radomskiego

Rodzaj	Powierzchnia upraw w tys. ha	Udział w strukturze upraw zbóż w %
pszenica	4,2	9,20
żyto	17,3	44,0
jęczmień	2,0	1,40
owies	6,5	14,10
pszenżyto	5,8	12,60
mieszanki zbożowe	9,9	18,70

Źródło: Wydział Rolnictwa, Leśnictwa, Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Starostwa Powiatowego w Radomiu

Poza uprawą zbóż istotne znaczenie ma produkcja ogrodnicza, do której zaliczamy:

- plantacje jagodowe (210 ha) - głównie porzeczeki 195ha, maliny (7ha) oraz agrest (2ha),
- sady (1214ha) – jabłoniowe 638ha, wiśniowe 131ha, śliwowe 117ha,
- truskawki (531ha) – głównie w Przytyku oraz Jedlińsku
- papryka 450 ha – tzw. „paprykowe zagłębienie” w gm. Przytyk
- warzywa (1639ha) - głównie na potrzeby własne mieszkańców.

Okolice Przytyka oraz Zakrzewa tworzą tzw. „zagłębienie paprykowe”. Stąd pochodzi ponad 60 tys. ton, czyli 80% krajowej produkcji tego warzywa. Od kilku już lat organizowane są, cieszące się ogromnym zainteresowaniem „Ogólnopolskie Targi Papryki”. Jest to okazja do promocji regionu, nawiązania współpracy wykraczającej czasem poza granice Polski, ale także sposób na zdobycie i wymianę doświadczeń.

Produkcja rolna powiatu obejmuje również chów trzody chlewnej oraz bydła. Pogłowie trzody chlewnej wynosi ponad 70 tys. szt., natomiast bydła około 30 tys. szt.

Rolnictwo ekologiczne, określane również jako: biologiczne, organiczne, biodynamiczne to sposób gospodarowania, w którym stosuje się tylko środki naturalne. Żywność pochodząca z gospodarstw posiadających specjalne certyfikaty jest najwyższej jakości. W powiecie radomskim funkcjonuje 35 takich gospodarstw o łącznej powierzchni 260ha. Każde gospodarstwo posiada wspomniane, wymagane certyfikaty. Z roku na rok obserwuje się rosnącą popularność tego typu produkcji rolnej.

Identyfikacja problemów:

Zadania polegające na poprawie sytuacji gospodarczej:

- stworzenie dogodnych warunków dla inwestorów: poprawa jakości dróg i transportu, poprawa infrastruktury technicznej
- rozwój specjalizacji w produkcji rolniczej
- zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo
- rozwój usług rolniczych, w tym produktów ekologicznych
- rozwój działalności agroturystycznej

5. Sfera społeczna

5.1. Sytuacja demograficzna i społeczna w powiecie

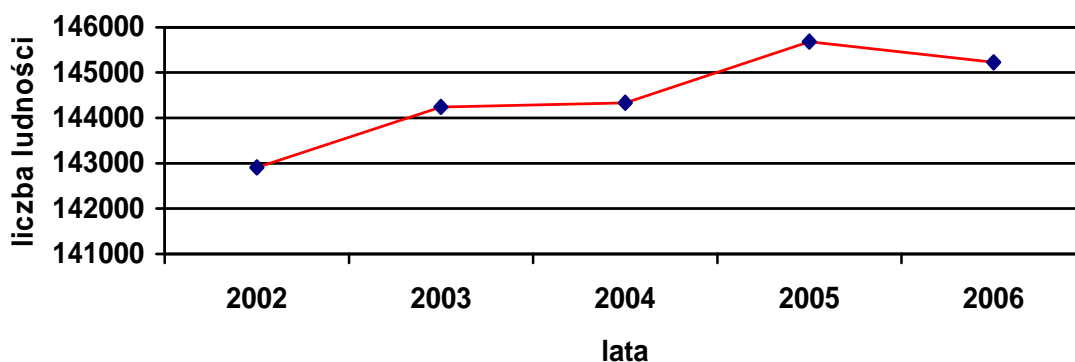
Liczba ludności powiatu radomskiego wynosi 145 232 osoby. Ludność miejska stanowi 19,92% ogółu ludności powiatu, a wiejska 80,08%. W ostatnich latach można zaobserwować systematyczny wzrost liczby ludności, co przedstawia poniższa tabela. Punkt szczytowy przypada w 2005 roku, kiedy liczba ludności liczyła 145 678, a od roku 2006 obserwujemy tendencję spadkową.

Tabela 8. Liczba ludności powiatu radomskiego na przestrzeni lat 2002-2006

Rok	2002	2003	2004	2005	2006
Liczba ludności	142 916	144 242	144 328	145 678	145 232

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z GUS

Liczba ludności w latach 2002 - 2006

Wskaźnik gęstości zaludnienia ogółem w powiecie wynosi 95 os./km², a w gminach oscyluje od 99 (Wolanów) do 43 (Pionki) os./km².

Największa liczba mieszkańców zamieszkuje gminę miejską Pionki – 19 788 osób. Liczba mieszkańców pozostałych gmin wynosi od 15 624 osób w gminie miejsko – wiejskiej Iłża do 6 488 w gminie Jastrzębia.

Na stan ludności w poszczególnych gminach mają przede wszystkim dwa czynniki: przyrost naturalny i migracje. Migracje modyfikują oddziaływanie przyrostu naturalnego na liczbę ludności, a ponadto silnie wpływają na jej rozmieszczenie głównie w relacjach miasto – wieś.

Przyrost naturalny w powiecie jest dodatni i ma wartość 2,12‰. Najniższy dodatni przyrost naturalny występuje w gminie miejsko – wiejskiej Iłża – 0,32‰, a najwyższy w gminie Zakrzew – 6,53‰. Jedynie w gminie Pionki występuje ujemny przyrost naturalny i wynosi -2,22‰.

Wskaźnik liczby kobiet na 100 mężczyzn w powiecie radomskim w 2006r. wynosił 101,05 co świadczy o równowadze struktury płci. Natomiast w samym mieście Radomiu na 100 mężczyzn przypada około 108 kobiet. W poszczególnych gminach wskaźnik feminizacji przedstawia poniższa tabela:

Tabela 9. Wskaźnik feminizacji (dane z 2006r.)

Jednostka	Kobiety	Mężczyźni	Liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn
gm. Gózd	4028	4024	100,1
gm. Iłża	8028	7596	1005,7
gm. Jastrzębia	3184	3264	97,5
gm. Jedlińsk	6704	6674	100,4
gm. Jedlnia-Letnisko	5719	5755	99,4
gm. Kowala	5301	5330	99,5
miasto Pionki	10301	9487	108,6
gm. Pionki	4903	4938	99,3
gm. Przytyk	3468	3599	96,4
miasto i gmina Skaryszew	6725	6631	101,4
gm. Wierzbica	4947	5146	96,1
gm. Wolanów	4107	4184	98,2
gm. Zakrzew	5582	5607	99,6
powiat radomski	72997	72235	101,05

Źródło: Opracowanie i wyliczenie własne na podstawie danych GUS (stan na 2006r.)

W strukturze ludności powiatu stwierdza się duży udział ludności w wieku produkcyjnym (61,5%) i zdecydowanie mniejszą liczbę ludności w wieku poprodukcyjnym (14,1%). W związku z tym można śmiało stwierdzić, że struktura ludności według grup ekonomicznych jest korzystna.

Tabela 10. Struktura wieku (na tle województwa)

wyszczególnienie	Wiek przedprodukcyjny		Wiek produkcyjny		Wiek poprodukcyjny	
	ogółem	% udział	ogółem	% udział	ogółem	% udział
powiat radomski	35487	24,4	89318	61,5	20427	14,1
województwo mazowieckie	1016696	19,7	3274648	63,5	866385	16,8

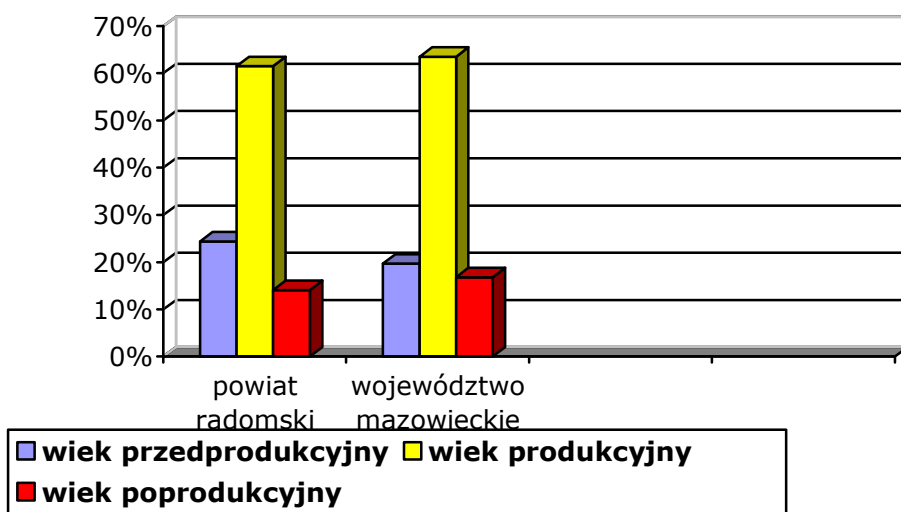
Źródło: Opracowanie i wyliczenie własne na podstawie danych GUS (stan na 2006r.)

Struktura wiekowa (wiek przedprodukcyjny, produkcyjny, poprodukcyjny) ma wpływ na szereg sfer życia, jak również na zakres działań i zadań bezpośrednio przypisanym samorządowi. Do najważniejszych dziedzin z tym związanych należą:

oświata, gospodarka mieszkaniowa, polityka zatrudnienia, rynek pracy oraz pomoc społeczna.

Uwarunkowania demograficzne stanowią podstawę do modyfikacji kierunków rozwojowych powiatu radomskiego poprzez podnoszenie świadomości i kwalifikacji ludności wobec wymagań gospodarki rynkowej. Posiadanie dobrze przygotowanej kadry jest nieodzownym warunkiem lokalizacji nowych inwestycji gospodarczych, jak również warunkiem powodzenia lokalnych inicjatyw społeczno-gospodarczych.

Procentowy udział wieku na tle woj. mazowieckiego

5.2. Bezrobocie

Na terenie powiatu radomskiego problemem bezrobocia zajmuje się Powiatowy Urząd Pracy w Radomiu, który zakresem działania obejmuje powiaty: grodzki i ziemski.

Tabela 11. Bezrobotni zarejestrowani i stopa bezrobocia w powiecie radomskim (dane na koniec 2006r.)

Zagadnienie:	Ilość osób:
Bezrobotni ogółem	17608
Kobiety	9117
Mężczyźni	8491
Zamieszkali na wsi	14196
Bez prawa do zasiłku	14657
Zwolnienie z przyczyn dotyczących zakładu pracy	1761
Niepełnosprawni	280
Bezdomni	478
Procentowa stopa bezrobocia	31,4

Źródło: Dane uzyskane z Powiatowego Urzędu Pracy w Radomiu

Na koniec roku 2006 stopa bezrobocia na obszarze powiatu radomskiego wynosiła 31,4% (17608 osób), w Radomiu miała wartość 25,3% (23887 osób). Tak wysoka skala bezrobocia powoduje spadek poziomu życia społeczności lokalnej, frustrację, przestępczość i wiele innych patologii społecznych jak: alkoholizm, agresję, narkomanię.

Dla porównania stopa bezrobocia na koniec grudnia 2006r.:

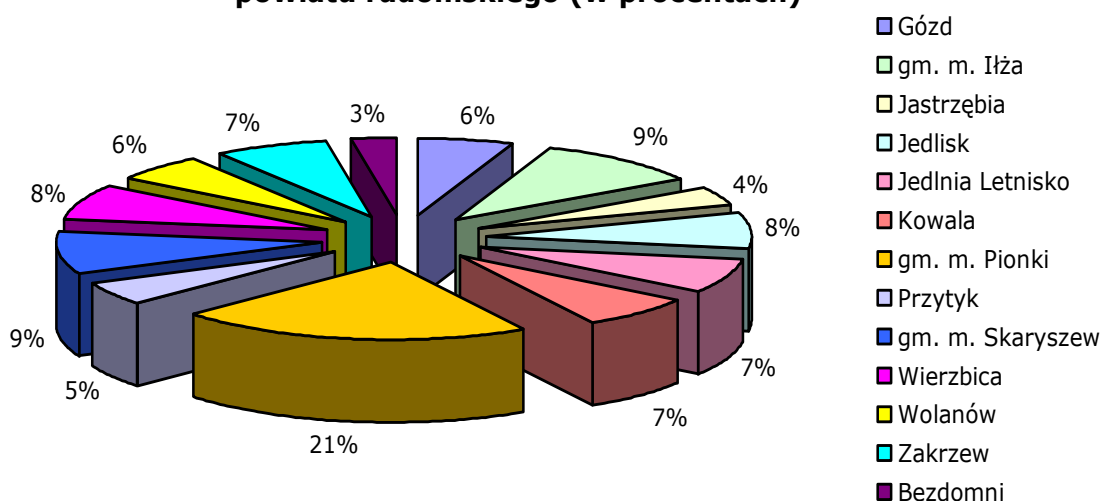
- w Polsce - 14,9%
- w województwie mazowieckim - 11,9%
- w powiecie radomskim - 31,4%
- w mieście Radom - 25,3%

Tabela 12. Liczba osób bezrobotnych w poszczególnych gminach powiatu radomskiego w 2006 roku

Wyszczególnienie	Liczba osób bezrobotnych		
	ogółem	kobiety	mężczyźni
gm. Gózd	1033	555	478
m. Iłża	567	284	283
gm. Iłża	1215	623	592
gm. Jastrzębia	680	381	299
gm. Jedlińsk	1351	679	672
gm. Jedlnia-Letnisko	1270	644	626
gm. Kowala	1228	652	576
m. Pionki	2341	1332	1009
gm. Pionki	1450	799	651
gm. Przytyk	870	368	502
m. Skaryszew	504	242	262
gm. Skaryszew	1058	521	537
gm. Wierzbica	1321	691	630
gm. Wolanów	1005	560	445
gm. Zakrzew	1237	608	629
bezdomni	478	178	300
Ogółem	17608	9117	8491

Źródło: Dane uzyskane z Powiatowego Urzędu Pracy w Radomiu

Liczba osób bezrobotnych w poszczególnych gminach powiatu radomskiego (w procentach)

Biorąc pod uwagę kryterium wieku należy stwierdzić, że najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowi tak zwana grupa produkcyjno - mobilna (18 - 44 lata).

Poziom bezrobocia tej grupy ma wartość ok. 75% ogółu bezrobotnych. Znaczny udział bezrobotnych stanowią ludzie młodzi (18 – 24 lata) – ok. 22%.

Największe problemy z podjęciem pracy mają osoby o niskim poziomie wykształcenia, gdyż nie posiadają kwalifikacji pożądaných na rynku pracy. Osoby z wyższym wykształceniem stanowią ok. 4% ogółu bezrobotnych. Znaczną przewagę stanowią absolwenci zasadniczych szkół zawodowych ok. 35%.

Na obszarze powiatu radomskiego problem bezrobocia w większym stopniu dotyczy kobiet, ponieważ według danych Powiatowego Urzędu Pracy z grudnia 2006r. stanowiły one 51,8% ogółu bezrobotnych.

Niepokojącym i niekorzystnym zjawiskiem społeczno – gospodarczym jest wysoki udział bezrobotnych (aż 83,2%) pozbawionych prawa do zasiłku.

Formy przeciwdziałania bezrobociu realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy Radomiu.

Powiatowy Urząd Pracy w Radomiu podejmuje szereg działań na rzecz przeciwdziałania bezrobociu, m. in. w zakresie: informacji, poradnictwa zawodowego, doskonalenia systemu szkoleń i przekwalifikowań, popularyzowania i organizacji staży absolwenckich, robót publicznych, prac interwencyjnych, prac społecznie użytecznych, rozwijanie pośrednictwa prac krótkoterminowych, jak również upowszechnienie idei i tworzenie warunków samozatrudnienia w postaci rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej. Ponadto na terenie miasta Radomia znajduje się wiele instytucji m.in. Miejskie Centrum Aktywizacji Zawodowej, które zajmują się pośrednictwem pracy i aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych.

Poniżej przedstawiamy informacje o zrealizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy Radomiu projektach skierowanych do bezrobotnych współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwoju Zasobów Ludzkich.

2004 rok

➤ Działanie 1.2a *Perspektywy dla młodzieży pn. "Pierwszy krok"*

Udział finansowy w programie: 80% z Europejskiego Funduszu Społecznego, 20% - wkład krajowy. Projekt „Pierwszy krok” był realizowany w ramach programu SPO RZL działanie 1.2a. W projekcie uczestniczyło 481 osób. 45 osób skorzystało z poradnictwa zawodowego i uczestniczyło w organizowanych przez Urząd szkoleniach. Osoby te po ukończeniu szkolenia otrzymały dokument poświadczający udział w nim. Od początku projektu staż odbyło 428 osób, natomiast 33 osoby przerwało udział w projekcie. 19 osób zakończyło staż z dnia 31 grudnia 2004r. 2 osoby, które uprzednio podjęły prace w zakresie prac interwencyjnych, zostały zatrudnione przez pracodawcę w ramach umowy o pracę. 6 osób uzyskało jednorazowe środki finansowe na podjęcie własnej działalności gospodarczej.

➤ Działanie 1.3a *Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia „Moja szansa”*

Udział finansowy w programie: 73,7% wkład Unii Europejskiej (EFS), a wkład krajowy wynosił – 26,3%. Projekt ten był realizowany w ramach programu SPO RZL działanie 1.3a. Uczestniczyło w nim 602 osoby. 55 osób skorzystało z poradnictwa zawodowego, a następnie brało udział w szkoleniu, mającym na celu podwyższenie kwalifikacji zawodowych. W przygotowaniu zawodowym uczestniczyło 452 osoby, z czego 28 osób przerwało swój udział w tymże przygotowaniu. 1 osoba zakończyło uczestnictwo w projekcie z dnia 31 grudnia 2004r. 12 osób, które podjęły prace w zakresie prac interwencyjnych, 11 zostało zatrudnionych przez pracodawcę na podstawie umowy o pracę, a jedna zrezygnowała z tychże prac. 83 osobom zostały

udzielone jednorazowe środki finansowe na podjęcie własnej działalności gospodarczej.

2005 rok

➤ Projekt „*Perspektywa*”

W projekcie uczestniczyło 1188 osób, z czego 1119 osób to młodzież do 25 roku życia (absolwenci – 661 osób, niepełnosprawni – 9 osób). Osoby te uzyskały wsparcie w poszukiwaniu pracy w postaci pośrednictwa zawodowego (z tych usług skorzystało 987 osób). Na staż zostało skierowanych 732 osoby. W zakresie tego projektu zostało przeprowadzone szkolenie dla 151 osób, które wyrażały chęć podwyższenia własnych kwalifikacji zawodowych. Ponadto odbyło się szkolenie pt. „*Własna firma*”, w którym wzięło udział 50 osób chętnych rozpocząć własną działalność gospodarczą. 48 osobom przyznano jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej. Szkolenie zakończyły 552 osoby, z czego 110 podjęło pracę.

➤ Działanie 1.3 „*Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia*”
Schemat a) – „*Wspieranie osób bezrobotnych, bezrobotnych tym długotrwale bezrobotnych*” **AKTYWNOŚĆ**

Udział finansowy w programie: 73,7% ze środków unijnych (EFS), a wkład krajowy – 26,3%. Beneficjentami projektu były osoby powyżej 25 roku życia, bezrobotne przez okres 12 miesięcy (absolwenci zostali wyłączeni z udziału w tym projekcie), a także osoby powyżej 25 roku życia pozostające bez pracy przez okres od 12 do 24 miesięcy (miesiące wyłączeniem bezrobotnych absolwentów). W ramach projektu uczestniczyło 707 osób oraz 5 osób niepełnosprawnych. Osoby te otrzymały pomoc z zakresu pośrednictwa pracy, przygotowania zawodowego, prac interwencyjnych. Ponadto przeprowadzone zostały szkolenia w celu podwyższenia kwalifikacji zawodowych, w których wzięło udział 159 osób. 205 osobom przyznano jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej. Spośród 483 osób, które zakończyły udział w projekcie, 64 osoby podjęły pracę, 116 podjęło samozatrudnienie, a 297 osób pozostało nadal bez pracy.

W styczniu 2007r. Powiatowy Urząd Pracy w Radomiu dysponował 559 ofertami pracy, z których wykorzystano 352 oferty (liczba bezrobotnych przypadających na jedną ofertę pracy – 32 osoby).

Powiat radomski realizuje także zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej przy udziale z PFRON dla niepełnosprawnych. Takie działania mają pomóc osobom niepełnosprawnym uzyskanie i utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego poprzez ułatwienie i umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, pośrednictwa pracy i szkolenia zawodowego. Ponadto osoba niepełnosprawna może ubiegać się o pożyczkę na rozpoczęcie działalności gospodarczej ze środków PFRON, jeśli uprzednio została zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy jako bezrobotna lub poszukująca pracy.

Inną formą rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych jest udzielenie ze środków PFRON dofinansowania do wysokości 50% oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuowanie działalności gospodarczej bądź gospodarstwa rolnego, ale tylko wtedy gdy uprzednio została ona założona.

Samorząd powiatowy w 2007 roku ma zamiar przystąpić do programu celowego Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych „Program wyrównywania różnic między regionami”. Ze środków przeznaczonych na realizację programu będzie udzielana pomoc na wyposażenie nowych miejsc pracy dla osób

niepełnosprawnych odpowiednio do ich potrzeb i możliwości dla pracodawców, w tym podmiotów prowadzących działalność gospodarczą z chronionego i otwartego rynku pracy. Maksymalna wysokość dofinansowania ze środków PFRON wynosi 65% poniesionych kosztów nie więcej niż 23 000zł na każde wyposażone nowe miejsce pracy dla osoby niepełnosprawnej.

5.3. Warunki i jakość życia mieszkańców

Warunki mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe powiatu radomskiego to w większości mieszkania indywidualne. Ich procentowy udział w ogóle zasobów mieszkaniowych zwiększa się rokrocznie. Według danych z 2006 roku na obszarze powiatu ogół zasobów mieszkaniowych liczył 41016 mieszkań zajmujących powierzchnię 3092236 m² (w przeliczeniu na 1 osobę stanowiła 21,3 m²). Liczba mieszkań będących własnością spółdzielni mieszkaniowych wynosiła 3820, osób fizycznych – 34850. Mieszkanie posiadało przeciętnie 3,63 izb, a na jedną izbę przypadało 0,97 osoby. Liczba osób przypadająca na jedno mieszkanie wynosiła 3,53 osoby.

Tabela 13. Zasoby mieszkaniowe w poszczególnych gminach w 2006 roku.

Region	Mieszkania	Powierzchnia użytkowa w m ²	Przeciętna:	
			liczba osób na 1 mieszkanie	powierzchnia użytkowa w m ² na 1 osobę
miasto i gmina Pionki	10177	633967	5,96	23,8
gm. miejsko-wiejska Iłża	4592	341501	3,42	21,8
gm. miejsko-wiejska Skaryszew	3480	298904	3,82	22,5
gm. w. Gózd	1936	150114	4,15	18,7
gm. w. Jastrzębia	1666	136362	3,85	21,3
gm. w. Jedlińsk	3257	268497	4,09	20,2
gm. w. Jedlnia-Letnisko	3198	245576	3,57	21,5
gm. w. Kowala	2918	233566	3,62	22,1
gm. w. Przytyk	1962	156981	3,59	22,3
gm. w. Wierzbica	2744	195414	3,67	19,4
gm. w. Wolanów	2219	176746	3,72	21,4
gm. w. Zakrzew	2867	254608	3,86	23,0

Źródło: Dane uzyskane z GUS

W 2006 roku w powiecie radomskim do użytkowania oddano ogółem 296 mieszkań (w tym w budynkach indywidualnych 99%), których ogólna powierzchnia użytkowa wynosiła 37114 m².

Sytuację mieszkaniową cechuje głównie:

- niedostateczny jeszcze poziom wyposażenia mieszkań w podstawowe urządzenia głównie na terenach wiejskich powiatu, aczkolwiek ta sytuacja się zmienia w

porównaniu do lat ubiegłych, ponieważ mieszkania wyposażone w instalacje stanowią 77,6% ogółu mieszkań,

- zadowalające wskaźniki informujące o braku przeludnień mieszkań,
- brak budownictwa komunalnego i spółdzielczego,
- utrzymujące się różnice w standardzie mieszkań,
- mała liczba mieszkań na 1000 ludności powiatu – 282,4 przy średniej dla województwa mazowieckiego – 364,3,

W roku 2006r. długość sieci wodociągowej na terenie powiatu radomskiego wynosiła 1503,4 km. Gospodarstwom domowym dostarczano 4064,9 dm³ wody. Liczba ludności korzystająca z sieci wodociągowej wynosiła 110956 osób. Natomiast długość sieci kanalizacyjnej w 2006r. wynosiła 281,1 km, a połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania - 6062 sztuk. Liczba ludności korzystająca z sieci kanalizacyjnej – 399311 osób.

Choć w gminach powiatu radomskiego jak w większości gmin wiejskich wiele mieszkań cechują wciąż braki odnośnie infrastruktury technicznej, to sytuacja ta poprawia się w lokalach nowobudowanych.

Bezpieczeństwo publiczne

Policja

Przestępczość na terenie gmin powiatu radomskiego w dużym stopniu uzależniona jest od bezpośredniego sąsiedztwa z Radomiem, co powoduje łatwość w nawiązywaniu kontaktów przestępczych, możliwość przechowywania i ukrywania przedmiotów pochodzących z przestępstw oraz łatwiejsze wprowadzanie ich do obrotu poza strefę kontrolowaną. Przestępstwa dokonywane na terenie powiatu radomskiego charakteryzują się dużą determinacją i bezwzględnością przestępców oraz brakiem poszanowania jakichkolwiek wartości. Najczęściej popełnianymi przestępstwami są czyny dokonywane przez osoby młodociane, z niskich pobudek; w celu osiągnięcia jak największych korzyści materialnych.

Według policji, na taki stan rzeczy mają wpływ takie czynniki jak:

- a) narastające bezrobocie;
- b) postępujące ubożenie społeczeństwa;
- c) brak perspektyw życiowych dla osób młodych;
- d) niewystarczające zainteresowanie samorządów lokalnych organizowaniem wolnego czasu dla dzieci i młodzieży;
- e) niska świadomość wśród nauczycieli i rodziców na temat dostępności i zażywania środków odurzających;
- f) duża liczba punktów sprzedaży alkoholu.

Komenda Miejska Policji w Radomiu swoim zasięgiem terytorialnym obejmuje miasto Radom oraz powiat ziemski obsługiwany przez pięć komisariatów i dziewięć posterunków policji.

W roku 2006r. na terenie powiatu radomskiego stwierdzono 3728 przestępstw, tj. o 175 mniej niż w 2005r. (3903 przestępstw), wskaźnik dynamiki wynosił 95,5%. Ustalono 2354 osoby podejrzane, wobec 101 podejrzanych zastosowano środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania, skierowano 2160 wniosków o objęcie aktem oskarżenia.

W roku 2006 na terenie powiatu ustalono 173 nieletnich sprawców czynów karalnych, którzy popełnili 328 czynów będących przestępstwami, w tym między innymi:

- 95 nieletnich dokonało 101 rozbojów, kradzieży i wymuszeń rozbójniczych,
- 40 nieletnich dokonało 30 kradzieży z włamaniem,
- 93 nieletnich dokonało 138 kradzieży,
- 66 nieletnich uczestniczyło w bójkach i pobiciach.

Tabela 14. Zagrożenie przestępczością w poszczególnych jednostkach organizacyjnych KMP Radom w latach 2005 - 2006

Jednostka Policji	Przestępstwa stwierdzone w 2005r.	Przestępstwa stwierdzone w 2006r.	Wskaźnik dynamiki w %
KP Pionki	1014	932	91,9
KP Iłża	495	426	86,1
PP Jedlnia-Letnisko	374	359	96,0
PP Jedlińsk	325	286	88,0
PP Kowala	304	314	103,3
KP Skaryszew	289	335	115,9
PP Zakrzew	260	249	95,8
PP Wierzbica	213	231	108,5
PP Wolanów	186	200	107,5
PP Przytyk	158	103	65,2
PP Gózd	155	179	115,5
PP Jastrzębia	130	114	87,7
Powiat ogółem	3903	3728	95,5
miasto Radom	10615	9359	88,2

KP – Komisariat Policji

PP – Posterunek Policji

Źródło: Dane na podstawie statystyk KMP w Radomiu

Jak wynika z powyższej tabeli najczęściej przestępstw zanotowano na terenie działania Komisariatu Policji Pionki - 932, a najmniej na terenie Posterunku Policji Przytyk - 103. Największą dynamikę stwierdzonych przestępstw zanotowano w PP Skaryszew - 115,9%, a najmniejszą w PP Przytyk - 65,2%.

Na terenie Radomia zaistniało 6712 przestępstw więcej niż w powiecie.

Według statystyk Komendy Miejskiej Policji w Radomiu w 2006r. najczęściej przestępstw kryminalnych odnotowano w Komisariacie Policji w Pionkach - 622 przestępstwa, natomiast najmniej w Posterunku Policji w Przytyku, gdzie odnotowano 63 przestępstwa. Najczęściej popełnianymi przestępstwami były kradzieże - 639 i kradzieże z włamaniem - 363. Z roku na rok na terenie gmin powiatu następuje powolny spadek ilości przestępstw - 130, z wyjątkiem PP Gózd -

wzrost o 17. Przestępstwa kryminalne odnotowane na terenie wszystkich gmin stanowią 33,3% przestępstw zaistniałych w Radomiu.

W 2006r. wskaźnik wykrywalności przestępczości na terenie Radomia wyniósł 55,2 %. Jest to wzrost o 11,7 % w porównaniu z rokiem ubiegłym. Także na terenie powiatu wzrosła wykrywalność z 50,7 % w roku 2005 do 60,8 % w roku 2006. Np. wykrywalność przestępstw kryminalnych wyniosła w Radomiu 41,1% (2005 – 29,9%), a sprawców rozbojów 40,1 % (rok 2005 – 31,7 %). Podobny wzrost odnotowano na terenie powiatu, gdzie wykrywalność przestępstw kryminalnych wyniosła 46,3 %, kiedy w roku 2005 było to 35,3 %, a wykrywalność sprawców rozbojów wzrosła z 36,4 % w 2005 do 53,9 % w 2006r.

Oceniając stan bezpieczeństwa na drogach powiatu, stwierdzić należy, iż większość wypadków i kolizji mających miejsce na jego obszarze wiąże się z ruchem tranzytowym odbywającym się trasą nr 7 (na terenie gminy Jedlińsk i Kowala). Ponadto do częstych wypadków i kolizji dochodzi na trasach na terenie gmin: Jedlnia-Letnisko (droga nr 737), Gózd (droga nr 12), Skaryszew (droga nr 9), Wolanów (droga nr 12), Iłża (droga nr 9), Zakrzew (droga nr 740), Jastrzębia (droga nr 506).

Tabela 15. Stan zagrożenia bezpieczeństwa w ruchu drogowym w latach 2005-2006

Nazwa	Wypadki		Zabici		Ranni		Kolizje	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Powiat radomski	221	268	26	23	290	327	1063	941
miasto Radom	289	315	8	11	335	364	3710	2784

Źródło: Dane na podstawie statystyk KMP w Radomiu

Straż Pożarna

Na terenie powiatu radomskiego działania z zakresu ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa prowadzą 4 Jednostki Ratowniczo-Gaśnicze Państwowej Straży Pożarnej. Trzy JRG PSP zlokalizowane są w Radomiu, a jedna w Pionkach. Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza PSP nr 1 wykonuje zadania specjalistyczne z zakresu ratownictwa technicznego, wodnego i wysokościowego. Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza PSP nr 2 oraz Jednostka Ratowniczo Gaśnicza PSP w Pionkach wykonują zadania specjalistyczne z zakresu ratownictwa chemicznego. Jednostka Ratowniczo – Gaśnicza PSP nr 3 stanowi dla potrzeb Komendy Miejskiej PSP bazę magazynową środków gaśniczych, sorbentów i neutralizatorów oraz bazę kontenerową.

Tabela 16. Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych na terenie powiatu radomskiego

region	Liczba jednostek OSP			
	ogółem	w KSRG	Typu S	Typu M
m. Pionki	0	0	0	0
m.-w. Iłża	13	3	9	1
m.-w. Skaryszew	16	2	10	4
gm. Gózd	8	3	4	1
gm. Jedlnia-Letnisko	4	1	1	2

gm. Pionki	5	1	4	0
gm. Kowala	6	1	3	2
gm. Wolanów	5	1	4	0
gm. Wierzbica	6	1	5	0
gm. Jastrzębia	4	1	3	0
gm. Jedlińsk	7	3	4	0
gm. Przytyk	8	2	4	2
gm. Zakrzew	7	2	4	1

KSRG – Krajowy System Ratowniczo – Gaśniczy

S – jednostka OSP z samochodem pożarniczym

M – jednostka OSP z motopompą

Źródło: Dane uzyskane z Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Radom

Straż Pożarna organizuje i prowadzi akcje ratownicze stosownie do zakresu kompetencji, podejmując walkę z pożarami i innymi klęskami żywiołowymi oraz prowadząc działania z zakresu ratownictwa.

W roku 2006 jednostki ochrony przeciwpożarowej powiatu radomskiego uczestniczyły w 1570 akcjach ratowniczo - gaśniczych:

- 748 pożarach,
- 760 zagrożeniach miejscowych,
- 62 fałszywych alarmach.

W 2006 roku najczęściej pożarów powstało z powodu:

- podpaień (pożary traw, śmietników, zsyków, opuszczonych budynków i innych podobnych obiektów),
- nieostrożności osób dorosłych,
- wad urządzeń elektrycznych,
- wad urządzeń grzewczych.

Najwięcej miejscowych zagrożeń w ubiegłym roku powstało z następujących przyczyn:

- niezachowania zasad bezpieczeństwa ruchu środków transportu
- nietypowego zachowania się zwierząt (usuwanie os, szerszeni pszczoł).

Tabela 17. Struktura zdarzeń pod względem ich wielkości i rozległości

Lp.	Zdarzenia		2006	
			liczba	udział %
1.	Pożary	Małe	1722	93,74
		Średnie	113	6,15
		Duże	0	0,00
		Bardzo duże	2	0,11
		Ogółem	1837	100
2.	Miejscowe zagrożenia	Małe	1668	96,03
		Lokalne	66	3,80
		Średnie	3	0,17
		Duże	0	0
		Gigantyczne	0	0
		Ogółem	1737	100

Źródło: Dane uzyskane z KM PSP w Radomiu

Na stan wyposażenia jednostek ratowniczo – gaśniczych Komendy Miejskiej PSP składa się następujący sprzęt:

- zestaw ratownictwa technicznego
- piły do drewna oraz do betonu i stali
- zestawy ratownictwa medycznego zawierające: sprzęt do udrażniania dróg oddechowych, sprzęt do prowadzenia oddechu kontrolowanego, sprzęt do unieruchamiania złamań oraz podejrzeń złamań i zwichnięć, folie aluminiowe do zapewniania komfortu termicznego, zestawy opatrunkowe
- aparaty powietrzne nadciśnieniowe
- ubrania żaroodporne
- przenośne agregaty prądotwórcze i przenośny sprzęt oświetleniowy
- spalinowe wentylatory oddymiające
- pompy szlamowe do wypompowywania wody z zalanych terenowych.

W 2006 roku jednostka OSP Jedlińsk wprowadziła do podziału bojowego używany w PSP samochód specjalny SOp VW GOLF, a OSP Dąbrówka Podłączna SOp Polonez. Ponadto OSP: Czarna, Jaroszki, Bartodzieje, Wrzos pozyskały używane pojazdy pożarnicze. OSP Przytyk wprowadziła nowy średni samochód gaśniczy. Zakupy wyżej wymienionych pojazdów zostały zrealizowane głównie ze środków własnych gmin, przy dofinansowaniu przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Urząd Marszałkowski. Ponadto w 2006r. KM PSP w Radomiu przekazała nieodpłatnie na rzecz jednostek OSP w KSRG używany średni samochód gaśniczy oraz 14 radiotelefonów nasobnych i zestaw sprzętu hydraulicznego do ratownictwa technicznego.

W 2006r. KM PSP zakupiła i pozyskała 1 średni samochód ratowniczo – gaśniczy, 1 samochód operacyjny oraz 1 samochód rozpoznawczo-ratowniczy (oba z napędem 4×4) niezbędne podczas działań na terenach wiejskich i leśnych oraz w czasie trudnych warunków atmosferycznych.

KM PSP obecnie posiada 43 pojazdy w tym:

- 13 samochodów gaśniczych (z czego 4 to samochody gaśnicze ciężkie),
- 15 samochodów specjalnych (z czego 3 drabiny, 4 samochody ratownictwa technicznego, 2 samochody ratownictwa chemicznego, samochód ratownictwa wodnego, samochód podnośnik, zestaw kontenerowy, samochód dowodzenia i łączności oraz 2 samochody lekkie rozpoznawczo – ratownicze z napędem 4×4).

Budżet Komendy Miejskiej PSP w 2006r. wynosił 11.403.269,00 zł, z czego 480.000,00 zł to wydatki inwestycyjne. Wzrósł w stosunku do 2005r. o kwotę 292.093,00 zł i jest to wzrost wydatków na wynagrodzenia dla funkcjonariuszy. W ubiegłym roku KM PSP pozyskała środki finansowe w wysokości 655.973,00 zł. Środki te pochodziły między innymi ze Starostwa Powiatu Radomskiego – 110.000,00 zł, z Urzędu Miasta w Radomiu – 380.000,00 zł, z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie – 111.973,00 zł, z Komendy Głównej Państwowej Straży Państwowej – 50.000,00 zł, z Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych CUPRUM w Lublinie.

Powyżej wymienione środki finansowe zostały przeznaczone przede wszystkim na dofinansowanie zakupu średniego samochodu ratowniczo – gaśniczego, ubrań specjalnych i na wyposażenie Miejskiego Stanowiska Kierowania KM PSP, pełniącego

funkcję Centrum Zarządzania Kryzysowego dla miasta Radomia i powiatu radomskiego.

Pomimo sukcesywnej wymiany samochodów pożarniczych dla jednostek straży pożarnej w dalszym ciągu niezbędne jest doposażenie jednostek OSP w KSRG w sprzęt pożarniczy i specjalistyczny tj.: samochody gaśnicze, operacyjne, ratownictwa wodnego, podnośnikowe, proszkowe, nowoczesne samochody dowodzenia i łączności.

Również ważnym elementem prawidłowego funkcjonowania JRG wskazana jest modyfikacja systemu łączności radiowej i przewodowej na terenie powiatu z uwzględnieniem systemu wspomagania dowodzenia działaniami ratowniczymi i zarządzania kryzysowego oraz potrzebami dotyczącymi obsługi numeru alarmowego „112”.

Opieka medyczna

Na terenie powiatu radomskiego zlokalizowane są dwa szpitale:

- Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej – Szpital Rejonowy w Iłży,
- Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Pionkach.

Szpital w Iłży posiada 126 łóżek na następujących oddziałach:

- chirurgii ogólnej – 28 łóżek, około 1200 pacjentów,
- chorób wewnętrznych – 42 łóżka, 1700 pacjentów,
- ginekologiczno – położniczo – noworodkowy – 26 łóżek (w tym 12 łóżek ginekologicznych, 14 łóżek położniczych), 1300 pacjentek,
- anestezjologii i intensywnej terapii – 3 łóżka, 100 pacjentów,
- dziecięcy – 27 łóżek, 500 małych pacjentów.

Szpital w Pionkach posiada 135 łóżek na następujących oddziałach:

- chirurgii ogólnej – 28 łóżek,
- chorób wewnętrznych – 35 łóżek,
- ginekologiczno – położniczy – 28 łóżek,
- rehabilitacji – 20 łóżek,
- dermatologii – 3 łóżek,
- Zakład Opiekuńczo-Leczniczy – 21 łóżek.

W roku 2005 w szpitalach na terenie powiatu radomskiego na 10 tys. ludności przypadało 15,9 łóżek.

SP ZZOZ w Iłży zapewnia poradnictwo medyczne poprzez 12 prowadzonych poradni specjalistycznych, a SP ZZOZ w Pionkach 32 poradnie. Ogólna ilość porad ogólnodostępnych udzielonych w owych poradniach wynosi około 432248. Liczba porad lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej – 375564.

W 2007r. obydwie szpitale podejmują działania naprawcze, które mają na celu między innymi modernizację budynków. W szpitalu w Iłży modernizacja będzie połączona z pracami zewnętrznymi w celu rozszerzenia działalności Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego. Natomiast w szpitalu w Pionkach ma być przeprowadzona modernizacja i adaptacja pomieszczeń poradni specjalistycznych.

Podstawowa Opieka Zdrowotna

Na terenie powiatu radomskiego funkcjonuje 16 placówek Podstawowej Opieki Zdrowotnej:

- Samodzielny Publiczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Iłży,
- Samodzielny publiczny zakład Opieki Zdrowotnej w Jastrzębi,
- Samodzielny publiczny zakład Opieki Zdrowotnej w Jedlni-Letnisko,

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Podgajku (gm. Przytyk),
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej we Wrzeszczowie (gm. Przytyk),
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Wolanowie,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kowali,
- Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Wierzbicy,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Bartodziejach (gm. Jastrzębia),
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Lekarska w Pionkach,
- Miejsko – Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Skaryszewie
- Gminny Ośrodek Zdrowia w Goździe,
- Gminny Ośrodek Zdrowia w Jedlińsku
- Gminny Ośrodek Zdrowia w Bierwcach (gm. Jedlińsk),
- Gminny Ośrodek Zdrowia we Wsoli (gm. Jedlińsk),
- Gminny Ośrodek Zdrowia w Zakrzewie.

Apteki

Co do otoczenia służby zdrowia to niewątpliwie bardziej utrudniony dostęp do usług świadczonych przez apteki miała i nadal ma ludność zamieszkująca poza większymi ośrodkami powiatu. W 2005r. na obszarze powiatu istniały 22 apteki (na jedną aptekę ogólnodostępną przypadało 6586 osób), w których było zatrudnionych 36 magistrów farmacji.

Pomoc społeczna

Pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których sami nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Dla mieszkańców powiatu radomskiego niewątpliwie jedynym z największych, najtrudniejszych problemów jest słabo nierozwinięty rynek pracy oraz wysoka stopa bezrobocia, wysokim udziałem bezrobotnych bez prawa do zasiłku oraz bezrobociem kobiet absolwentów. Fakt ten pociąga za sobą znaczne obniżenie dochodów rodziny, a co za tym idzie coraz większą liczbę potencjalnych świadczeniobiorców pomocy społecznej.

W powiecie radomskim problemami opieki społecznej zajmują się Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie z siedzibą w Radomiu. Tutaj też funkcjonuje Powiatowy Zespół Orzekania o Niepełnosprawności.

Ośrodki pomocy społecznej oferują pomoc w formie świadczeń pieniężnych, wsparcia w naturze, pomoc usługową (usługi opiekuńcze, praca socjalna). Pomoc jest także przyznawana z powodu: sieroctwa, bezdomności, potrzeby ochrony macierzyństwa, długotrwałej choroby, narkomanii, trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego oraz klęsk żywiołowych.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie realizuje działania wspierające rodziny, w których występuje:

- niepełnosprawność,
- patologia,
- sieroctwo, bądź konieczność zorganizowania opieki całodobowej w domach pomocy społecznej.

Jednostki podległe PCPR na terenie powiatu radomskiego:

- Dom Pomocy Społecznej w Jedlance (gm. Jedlińsk),

- Dom Pomocy Społecznej w Krzyżanowicach (gm. Iłża),
- Dom pomocy Społecznej w Wierzbicy,
- Rodzinny Dom Dziecka w Jedlni-Letnisko,
- Rodzinny Dom Dziecka w Jedlińsku,
- Rodzina zastępcza o charakterze pogotowia opiekuńczego w Kiedrzyńiu (gm. Gózd).

Oświata

Na terenie powiatu radomskiego funkcjonuje 15 samodzielnych jednostek oświatowych. Młodzież kształci się w następujących typach szkół:

- Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika w Iłży,
- Liceum Ogólnokształcące im. M. Dąbrowskiej w Pionkach,
- Liceum Ogólnokształcące w Przytyku,
- Zespół Szkół Zawodowych w Iłży,
- Zespół Szkół Rolno-Ekonomicznych w Chwałowicach,
- Zespół Szkół Ekonomiczno-Administracyjnych w Goździe,
- Gminny Zespół Ekonomiczno-Administracyjnych w Przytyku,
- Zespół Szkół Ogólnokształcących w Myśliszewicach (gm. Jedlnia-Letnisko),
- Zespół Szkół Ogólnokształcących w Wolanowie,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Iłży,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Bohaterów Ziemi Iłżeckiej w Chwałowicach,
- Zespoły Szkół Ponadgimnazjalnych w Pionkach,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Wierzbicy.

Tabela 18. Liczba oddziałów i uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych powiatu radomskiego w roku szkolnym 2006/2007

Lp.	Nazwa szkoły	Typ szkoły	Liczba oddziałów	Liczba uczniów
1.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Iłży	Liceum profilowane	3	99
		Technikum po Gimnazjum	11	350
		Zasadnicza Szkoła Zawodowa	3	97
	Ogółem		17	546
2.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Wierzbicy	Liceum profilowane	2	39
		Liceum Ogólnokształcące	3	85
	Ogółem		5	124
3.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Przytyku	Liceum Ogólnokształcące	3	78
		Szkoła Policealna dla Dorosłych	2	52

		Technikum Uzupełniające dla Dorosłych	2	35
	Ogółem		7	165
4.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Pionkach	Liceum Ogólnokształcące	2	45
		Liceum Profilowane	2	53
		Technikum Uzupełniające	2	36
		Zasadnicza Szkoła Zawodowa	5	136
		Technikum	15	431
	Ogółem		26	701
5.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Pionkach	Liceum Ogólnokształcące	3	80
		Technikum po Gimnazjum	8	235
		Liceum Profilowane	3	88
		Zasadnicza Szkoła Zawodowa	3	73
		Technikum dla Dorosłych	1	34
		Szkoła Policealna dla Dorosłych	1	14
		Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych	1	15
	Ogółem		20	539
6.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Chwałowicach	Technikum Ekonomiczne	3	85
		Liceum Profilowane	2	49
	Ogółem		5	134
7.	Liceum Ogólnokształcące w Iży	Liceum Ogólnokształcące	12	438
8.	Liceum Ogólnokształcące w Pionkach	Liceum Ogólnokształcące	12	377
9.	Centrum Kształcenia Ustawicznego w Chwałowicach (szkoły dla dorosłych)	Liceum Ogólnokształcące Uzupełniające	1	39
		Liceum Ogólnokształcące	2	90
		Liceum Ogólnokształcące	3	118
		Technikum Uzupełniające	3	93
		Szkoła Policealna	1	17
		Szkoła Policealna	8	276

	Ogółem		18	633
	Razem		122	3657

Źródło: Dane uzyskane ze Starostwa Powiatowego w Radomiu

W szkolnictwie zatrudnionych jest ogółem 225 nauczycieli pracujących na pełnym etacie oraz 54 osoby na niepełnym etacie. Średnio na jednego nauczyciela przypada 13 uczniów.

Baza oświatowa jest dostosowana do potrzeb i wymaganych standardów. Jej modernizacji w ubiegłych latach towarzyszył rozwój kształcenia młodzieży i doskonalenia kadr pod intensywnie zmieniające się potrzeby powiatu i regionu. Wyremontowano następujące jednostki:

- Międzypowiatowy Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Radomiu,
- Centrum Kształcenia Praktycznego w Pionkach – praktycznie przygotowuje młodzież do wybranych zawodów,
- Centrum Kształcenia Ustawicznego w Chwałowicach – kształcenie, przekwalifikowanie doskonalące dorosłych w wybranych kierunkach.

Zespoły Szkół Ponadgimnazjalnych w porozumieniu z Powiatowymi Urzędami Pracy starają się wprowadzić w każdym roku szkolnym potrzebne w środowisku kierunki. ZSP Nr 1 w Pionkach zmienił przygotowanie kadr i kształcenie młodzieży z kierunków chemicznych na kierunki usługowe między innymi hotelarstwo, gastronomia.

Generalne szkolnictwo ponadpodstawowe powiatu charakteryzuje:

- możliwość nauki dla młodzieży zamiejskowej (Internaty),
- różnorodność profili kształcenia i możliwości wprowadzenia nowych dostosowując do potrzeb rynku pracy,
- dość dobre warunki nauczania.

Uczniowie mogą ubiegać się o dofinansowanie własnej nauki uzyskując stypendia unijne.

Tabela 19. Analiza stypendiów uczniowskich w ramach Działania 2.2 ZPORR w roku szkolnym 2005-2006

region	Edycja	
	2005 - 2006	
	Liczba stypendystów	Przyznana kwota stypendium
Gózd	0	0,00zł
Iłża	120	180 000zł
Jastrzębia	0	0,00zł
Jedlińsk	0	0,00zł
Jedlnia-Letnisko	18	27 000zł
Kowala	6	9 000zł
Pionki	69	103 500zł
Przytyk	20	30 000zł
Skaryszew	20	30 000zł
Wierzbica	62	93 000zł
Wolanów	0	0,00zł
Zakrzew	1	1 500zł
Razem:	316	474 000zł

Źródło: Dane uzyskane z Biura Funduszy Europejskich Starostwa Powiatowego w Radomiu

Identyfikacja problemów wynikających z sytuacji społecznej:

Problemy i bariery:

- wysoki poziom bezrobocia, duży odsetek osób długotrwale pozostających bez pracy,
- związany z bezrobociem postępujący spadek poziomu życia, frustracje, wzrost patologii
- niski poziom wykształcenia,
- migracje osób wykształconych z terenu powiatu do dużych ośrodków miejskich,
- brak motywacji do działania, niechęć do zmian kierunków innowacji, niska aktywność społeczna mieszkańców
- deficyt miejsc pracy
- słaby rozwój budownictwa mieszkaniowego
- niski standard zasobów mieszkaniowych (na terenach wiejskich) spowodowany między innymi brakiem wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
- niewystarczające zaplecze sprzętowe i lokalowe Policji i OSP
- bariery architektoniczne dla osób niepełnosprawnych
- obciążenia budżetu wydatkami na pomoc socjalną

Zadania mające na celu poprawę sytuacji w powiecie:

- rozwój edukacji i dostosowanie profilu kształcenia do wymogów i potrzeb rynku
- ograniczenie i stopniowa likwidacja bezrobocia
- wzrost budownictwa mieszkaniowego oraz podniesienie standardu mieszkań nowobudowanych
- dostosowanie budynków użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych
- zainicjowanie powstania nowych placówek kultury
- rozwój gospodarczy gmin
- wzrost dochodów mieszkańców
- poprawa warunków pracy

6. TURYSTYKA I BAZA NOCLEGOWA

W powiecie Radomskim jest wiele miejsc atrakcyjnych pod względem turystycznym. Zaliczyć do nich trzeba przede wszystkim Puszcę Kozienicką, bogatą i zróżnicowaną szatę roślinną, liczne zabytki, ciekawę, niepowtarzalną szlaki turystyczne, gospodarstwa agroturystyczne zapewniające turystom wypoczynek oraz smaczną kuchnię, jak również szereg imprez kulturalno – rozrywkowych. Gminy powiatu oferują szereg atrakcji od uprawiania sportów wodnych przez piesze wędrowki do zwiedzania zabytków oraz uczestniczenia imprezach kulturalnych.

Gózd - na terenie gminy znajduje się historyczny obiekt sakralny warty obejrzenia - zbudowany w roku 1935 kościół pod wezwaniem św. Józefa w Kuczach, oraz kościół pod wezwaniem św. Andrzeja Boboli w Małęczynie. Jedną z ciekawostek jest droga asfaltowa wybudowana na bazie Traktu Królewskiego biegnąca od Radomia przez Małęczyn, Grzmucin, Wojśławice, Kuczki, Gózd do Karszówki. Droga o długości 25 km stanowi doskonałą trasę wycieczek rowerowych, gdyż biegnie przez łąki, lasy i urokliwe miejsca gminy. Przy drodze usytuowane są punkty handlowo-gastronomiczne.

Teren gminy zajmuje duża ilość lasów, wśród których znajdują się stawy rybne i niewielkie ciek wodne oraz jeziora nazywane przez miejscową ludność Ługami: Białym, Czarnym i Żółtym.

Gmina **Jastrzębia** położona jest w znacznym stopniu w otulinie Puszczy Kozienickiej, a przez jej centrum przepływa czysta i pełna ryb Radomka. Piękno nadrzecznej krajobrazu i dziewiczych puszczańskich lasów sprawia, że wzrasta zainteresowanie tym regionem mieszkańców pobliskiego Radomia. To właśnie z myślą o nich już dziś funkcjonuje kilka gospodarstw, które oferują różnego rodzaju formy wypoczynku i rekreacji. Miejscowości położone w bezpośrednim sąsiedztwie

miasta cieszą się dużą popularnością wśród radomian. Wielu z nich decyduje się na zakup w tym regionie działek budowlanych. Dogodny dojazd, pełne uzbrojenie i niewygórowane ceny stanowią konkurencję dla nieruchomości położonych w granicach miasta. Nie brak tu również szlaków turystycznych. Wkrótce powstanie tu nowoczesny kompleks obiektów handlowych i usługowych. W miejscowościach Wola Owadowska, Goryń położonych częściowo w otulinie Kozienickiego Parku Krajobrazowego znajduje się udokumentowane, nie eksploatowane złożo węgla brunatnego. Na terenie gminy spotkać możemy ciekawe ślady historii jak np.:

- Bartodzieje - pałac murowany z przełomu XVIII i XIX w. z dwiema oficynami i z przyległym parkiem dworskim
- Goryń - zabytkowy kościół wzniesiony w 1840 roku
- Lesiów - na lewym brzegu rzeki Mleczna znajdują się pozostałości grodziska wchodzącego prawdopodobnie w skład systemu obronnego grodu radomskiego.

Turniej

rycerski

Iłża to gmina szczególnie bogata w ciekawe obiekty turystyczne. Do najciekawszych zalicza się zespół zamkowy, wraz z basztą, stanowiący punkt widokowy okolic Iłży, a także liczne zabytki zlokalizowane na terenie miasta i okolic, m.in.: gotycki Kościół Farny, Fabryka Sunderlanda, piec garncarski, Kościół pod wezwaniem Świętego Ducha, budynek Muzeum Regionalnego w Iłży, zabytkowy układ urbanistyczny najstarszej części miasta, zachowany głównie w rejonie rynku. Ciekawym obiektem jest grodzisko położone na skraju miasta, przy szosie do Chwałowic, w pobliżu starego cmentarza i nazywane „Kopcem Tatarskim” oraz „Okopami Szwedzkimi” jest to pozostałość po XII-wiecznym, a

może nawet starszym grodzie, które dało początek Iłży. Doskonałe warunki do wypoczynku stwarza działający w Iłży Miejsko-Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji. Jest on atrakcyjnie położony w centrum miasta, rozciąga się nad przepływowym, Zalewem Iłżeckim utworzonym na rzece Iłżance. Ośrodek dysponuje ponad czterdziestoma miejscami noclegowymi, w drewnianych domkach campingowych.

Działające (od 1992) w Iłży Bractwo Rycerskie Smocza Kompania obrało za swój cel kultywowanie tradycji rycerskich oraz propagowanie historii i kultury Średniowiecza. Impreza ta odbywa się co roku na Zamku w Iłży i przyciąga coraz więcej widzów

Ciekawą historię i bogatą kulturę oraz tradycje ma gmina **Jedlińsk**. Do najważniejszych zabytków zalicza się kościół z XVIII wieku, w stylu barokowym z polichromiami i obrazami T. Kuntzego. Do dziś kultywowany jest obrzęd ludowy tzw. „Ścięcie śmierci”, wywodzący się z 1778 roku, odbywający się corocznie w „kusaki” tj. ostatni wtorek przed „wielkim postem”.

Kusaki czyli Ścięcie Śmierci

Na terenie gminy funkcjonuje Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Jedlińsku, z 50 miejscami noclegowymi w domkach campingowych, polem namiotowym i kortem tenisowym, oraz trzy obiekty parkowo-pałacowe w Jedlance, Piastowie i Wsoli (gdzie znajduje się również Muzeum Gombrowicza).

Jedlnia Letnisko - na atrakcyjność tej gminy niewątpliwie miało wpływ utworzenie w Siczkach w 1976 roku zalewu na rzece Gzówce. Teren ten stał się miejscem chętnie odwiedzanym przez mieszkańców pobliskiego Radomia. Jedlnia Letnisko położona jest na skraju Puszczy Kozienickiej, co powoduje, że panuje tam specyficzny mikroklimat, sprzyjający rozwojowi wspaniałej fauny i flory. Możemy spotkać piękne stare drzewostany w wieku 140 - 200 lat. Amatorzy wędkowania mogą liczyć na udane połowy, okonia, szczupaka, karpia, amura czy karasia. Ostatnie lata przyniosły dość intensywną rozbudowę bazy wypoczynkowo-rekreacyjnej - Ośrodek Szkoleniowo - Wypoczynkowy Lasów Państwowych, prywatne pensjonaty „Relaks” i „Wodnik” oraz ośrodek hotelowo-gastronomiczno-handlowy „Pod Różami”. Amatorzy wodnych szaleństw mają możliwość wypożyczyć niezbędny sprzęt.

Kowala - gmina ma ciekawą historię i bogatą kulturę oraz tradycje. W źródłach historycznych pojawia się po raz pierwszy w I poł. XIV w. Do najważniejszych zabytków zalicza się modrzewiowy kościół w Bardzicach z XVIII wieku oraz barokowy kościół św. Wojciecha w Kowali. Położenie geograficzne gminy w bezpośredniej bliskości aglomeracji miejskiej oraz dogodnych szlaków komunikacyjnych daje szczególne możliwości jej rozwoju.

Pionki - położenie miasta i gminy stanowi dogodną sytuację do wykorzystania tego obszaru dla turystyki i rekreacji. Pionki leżą w sercu Puszczy Kozienickiej, na linii kolejowej Radom - Dęblin. Ponad 60% powierzchni gminy stanowią lasy. Na terenie gminy utworzono 7 rezerwatów, m.in. Królewskie Źródła - leśny rezerwat przyrody, utworzony w 2000 roku. Obejmuje ochroną zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym drzewostany mieszane wraz z gatunkami roślin i zwierząt i elementami przyrody nieożywionej mających istotną wartość ze względów naukowych, przyrodniczych, bądź krajobrazowych.

Sąsiedztwo Puszczy Kozienickiej umożliwiło wytyczenie szlaków leśnej turystyki pieszej i rowerowej z licznymi walorami turystyczno-krajobrazowymi. Bogata szata roślinna, niepowtarzalne krajobrazy przyciągają uwagę znawców turystyki. Na terenie miasta są 2 szlaki turystyki pieszej: żółty 24 km przez Puszcę Kozienicką, zielony Pionki-Radom oraz jedna ścieżka dydaktyczno przyrodnicza w rezerwacie Pionki. Do turystyki wodnej wykorzystywany jest „Staw Górny” na rzece Zagożdżonca.

Na obszarze gminy **Wolanów** występują tereny cenne przyrodniczo, do których możemy zaliczyć min.:

- zespół parkowo - dworski w Strzałkowie (pow. 4,5 ha) z aleją grabową

- zespół parkowo – dworski w Walinach (pow. 11,26 ha)
- park w Młodocinie Większym (pow. 5,1 ha)
- młyn wodny w Soszynie (pow. 0,0840ha).

Na terenie gminy znajdują się również zabytkowy kościół parafialny p.w. Jana Chrzciciela z 1665 roku oraz kaplica św. Józefa z 1667r. w Mniszku oraz cmentarze:

- cmentarz rzymsko- katolicki z pierwszej połowy XIX wieku w Mniszku,
- cmentarz rzymsko-katolicki z XVIII wieku w Wolanowie.

Gmina, a w szczególności miejscowości Wymysłów, Rogowa, Mniszek, Zabłocie i Bieniędzice, zyskują na atrakcyjności turystycznej dzięki utworzeniu zbiornika wodnego na rzece Radomce.

Wierzbica - spośród zabytków historycznych do dziś zachował się nagrobek burmistrza miasta Wierzbica znajdujący się na miejscowym cmentarzu, oraz drugi żelazny pomnik z napisem „Józef Simeon Mittaman magister administracji Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu, zmarł 13 listopada 1953 roku”. Obiektem zabytkowym jest również kościół parafialny wzniesiony w 1709 roku przez cystersów wachockich na miejscu dawniejszego drewnianego. Kościół zbudowany został z kamienia na kształt krzyża. Odrestaurowano go w 1848 roku.

Tereny **Skaryszewa** nie są okolicami typowo turystycznymi, niemniej jednak wytrawny turysta znajdzie kilka ciekawych miejsc. Jednym z nich bez wątpienia jest kompleks leśny, tj. Obszar Krajobrazu Chronionego „Iłża – Makowiec” o powierzchni 16,65 km², który odznacza się dużymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi, o którym stanowią cenne biocenotycznie kompleksy leśne, swobodnie rozproszone zadrzewienia, malownicza dolina rzeki Modrzejowicy ze stawami, oczkami wodnymi i ciekami oraz ciekawie ukształtowaną rzeźbą terenu.

Od 1432 roku w Skaryszewie odbywają się targi o historycznym znaczeniu tzw. „Wstępy Skaryszewskie”. Jest to największy targ koński w Polsce i prawdopodobnie jeden z największych w środkowej Europie. Po konie do Skaryszewa przyjeżdżają kupcy z różnych państw, między innymi z Włoch, Francji, Niemiec. Targi skaryszewskie to nie tylko wielowiekowa tradycja, ale przede wszystkim świetna okazja do promocji miasta.

Targi są również niewątpliwie impulsem do dalszego rozwoju Skaryszewa i rozszerzenia samej imprezy, która już nie mieści się w centrum miasteczka. Należy też upatrywać unowocześnienia infrastruktury okołotargowej.

W 2006 roku w imprezie uczestniczyło ponad 25.000 osób oraz 1000 koni. Wstępy odbywają się w pierwszy, czyli wstępny, poniedziałek Wielkiego Postu. Przywilej handlowania końmi nadał miasteczku król Władysław Jagiełło. Miało to być podziękowanie za przekazanie koni rycerzom wyruszającym pod Grunwald. Wstępy co roku gromadzą hodowców koni i kupców z kraju i Europy.

Wstępy

Do zabytków na terenie gminy **Zakrzew** zaliczają się: kościół p.w. św. Jana Chrzciciela w Zakrzewie (z XVIII wieku), kościół parafialny w Cerekwi wg projektu arch. Stefana Szyllera w 1929 r. oraz gródek stożkowaty w Taczowie (dawna siedziba rycerska od XII do XV wieku. Ponadto w gminie znajdują się pomniki przyrody: zabytkowy dąb szypułkowy w parku w Zakrzewie Kolonii oraz trzy głazy narzutowe w Dąbrówce Podłęznej. Przez Zakrzew będą szlaki rowerowe. Na strudzonych turystów czekają wygodne pokoje oraz smaczne posiłki w hotelu „Fantazja”. Na terenie gminy rozwija się również agroturystyka.

Główną atrakcją turystyczną gminy **Przytyk** jest zajmujący powierzchnię ok. 500 ha zalew w Domaniowie. Przez gminę prowadzą liczne szlaki rowerowe, których powstanie zainicjował Związek Gmin „Radomka”, który skupia gminy leżące nad rzeką Radomka i ma swoją siedzibę w Przytyku. W gminie funkcjonują gospodarstwa agro-turystyczne skupione w Sto-warzyszeniu Gospodarstw Agro-turystycznych „Zalew Doma-niów”. Gmina Przytyk posiada dobre warunki dla rozwoju turystyki stacjonarnej oraz ekologi-cznej.

Od ośmiu już lat w pierwszą niedzielę września w Przytyku odbywają się „Ogólnopolskie Targi Papryki”. Inicjatorem imprezy są starosta radomski, wójt gminy i prezes Radomskiej Giełdy Rolnej. Ponad 80% krajowej produkcji tego warzywa pochodzi m.in. z Przytyka. Uprawianych jest kilkadziesiąt różnokolorowych odmian w ponad 200 gospodarstwach w 2,5 tysiącach tuneli. Prekursorem upraw papryki w rejonie jest pan Antoni Kwietniewski z Woli Wrzeszczowskiej, który przeniósł na rodzinny grunt doświadczenia z Holandii i z Niemczech.

Targi uświetniają liczne imprezy towarzyszące, są też okazją do spotkań producentów z handlowcami z kraju i zagranicy, a także mogą stanowić inspirację dla przedsiębiorców planujących budowę zakładów przetwórczych, których w tej okolicy brakuje.

Ogólnopolskie Targi Papryki wpisały się w historię gminy. Przytyk utożsamiany nie tylko z produkcją papryki przyczynia, się bez wątpienia do zachowania tożsamości gminy (założony w 1333r. przez Piotra Podlodowa), ale także stanowi ważny element promowania powiatu i gminy w kraju i Europie.

Produkt Kulturalno-Turystyczny Puszczy Kozienskiej

W 2005 roku została powołana Grupa Partnerska - PARTNERSTWO PUSZCZY KOZIENICKIEJ „LOKOMOTYWA”. Zamiarem GP jest m.in. odbudowa nieistniejącej Ponikowskiej Kolei Wąskotorowej na trasie baza - rezerwat Królewskie Źródła o długości ok. 5 km, na bazie starej parowozowni, po dawnej kolei leśnej, Skansenu Leśnej Kolei Wąskotorowej.

GP „LOKOMOTYWA” stała się częścią składową Bursztynowego Szlaku w widłach Wisły i Pilicy. Do jego podstawowych założeń zalicza się między innymi:

- Skansen Leśnej Kolejki Wąskotorowej.
- Odbudowa kolei wąskotorowej na trasie Pionki - „Królewskie Źródła” - docelowo Garbatka Letnisko.
- Projekt rozwoju turystycznego miasta Pionki spójny z projektem jw. (m.in. odbudowa tzw. Stawu Dolnego – wodnej bazy turystyczno – rekreacyjnej).
- Projekt WIEŻA, taras widokowy na wieży kościoła św. Barbary w Pionkach i muzeum historii miasta i parafii (projekt w końcowej fazie realizacji – termin udostępnienia wiosna 2007 - realizacja Parafia).
- 350 km tras rowerowych po puszczy, profesjonalnie oznakowanych i udostępnionych do użytkowania.

SZLAK BURSZTYNOWY - PRZYRODA, TRADYCJA I LUDZIE

W Polsce Bursztynowy Szlak liczy już 240 km i wiedzie od granicy ze Słowacją do Krakowa. Jest całkowicie oznakowany, posiada sprawdzony system logistyczny a także własne wydawnictwa. Grupa Partnerska „LOKOMOTYWA” przejmuje trasę od Lipska do Góry Kalwarii.

Celem projektu jest stworzenie europejskiej trasy dziedzictwa opartej o międzynarodowy szlak rowerowy i wodny oraz regionalne pętle turystyczne eksponujące unikalne wartości zakątków Bursztynowego Szlaku, ich przyrodę, tradycje, lokalną kuchnię, rzemiosło, sztukę, imprezy i jarmarki. Trasa szlaku biegnie od Adriatyku do Bałtyku. W Polsce istnieje odcinek od granicy ze Słowacją do Krakowa. Dalszy odcinek do Lipska prowadzi Grupa Partnerska „Krzemienny Krąg” z Ostrowca Św. Odcinek do Góry Kalwarii przejmuje Grupa Partnerska „LOKOMOTYWA” z zamiarem tworzenia lokalnej pętli w Puszczy Kozienickiej. Następny odcinek Szlaku przejmuje GP „Cudu nad Wisłą” z Zielonki. Produkt Kulturalno-Turystyczny Puszczy Kozienickiej został włączony w całości w Projekt Fundacji Partnerstwo dla Środowiska – Bursztynowy Szlak, a w konsekwencji w sieć GREENWAYS w Europie Środkowo-Wschodniej. Bursztynowy Szlak Greenways został wpisany w Strategię Rozwoju Mazowsza na lata 2007-2013 jako jeden z ważnych priorytetów.

GREENWAYS (Zielone Szlaki) to wielofunkcyjne szlaki dziedzictwa tworzone wzdłuż naturalnych korytarzy, rzek, historycznych tras handlowych i kolei. Łączą regiony, atrakcje turystyczne i lokalne inicjatywy, wspierają rozwój turystyki przyjazdowej dla środowiska i rekreacji oraz promują zdrowy styl życia i niezmotoryzowane formy transportu – turystykę rowerową, pieszą, konną, wodną i in. Stwarzają szansę na poprawę jakości życia i środowiska, ożywienie gospodarki lokalnej, promocję lokalnych produktów, wzmacnianie przedsiębiorczości wśród ludzi miejscowych oraz zachowanie unikalnych wartości przyrody, krajobrazu i kultury.

Proponowana na odcinku (od Lipska do Góry Kalwarii) trasa osi głównej Szlaku to:

Lipisko – Janowiec – Kazimierz nad Wisłą – Puławy – Zwoleń - Sycyna – Czarnolas (boczna odnoga do Gniewoszowa, Sieciechowa i Opactwa) - Policzna- Garbatka Letnisko – **Pionki** – Puszcza Kozienicka i lokalizacja pętli turystycznej „Produkt Kulturalno Turystyczny Puszczy Kozienickiej obejmującej obszar gmin Pionki, Jedlnia Letnisko, Jastrzębia) - Kozienice – Magnuszew – Warka - Mniszew – Góra Kalwaria.

Projekt to znakomita alternatywa ożywienia gospodarczego regionu, rozbudowy infrastruktury turystycznej, poszerzenie nowych możliwości zatrudnienia i samozatrudnienia oraz szeroko rozumianej promocji tego obszaru na zewnątrz poprzez włączenie się w system międzynarodowej promocji Polskiej Organizacji

Turystycznej jako Lokalnej Organizacji Turystycznej „W widłach Wisły i Pilicy” skupiającej samorządy powiatów radomskiego, kozienickiego, zwoleńskiego, lipskiego, szydłowieckiego, przysuskiego, białobrzeskiego i grójeckiego oraz organizacje pozarządowe i biznes z tego obszaru.

Wsparcie dla tego typu projektów o znacznym zasięgu obszarowym gwarantują Programy Operacyjne na szczeblu krajowym i województw samorządowych oraz samorządów lokalnych. Umocowanie turystyki i rekreacji wśród priorytetów rozwojowych to szansa, której nie wolno nie wykorzystać.

Środki na międzynarodową promocję gotowych produktów turystyczno - rekreacyjnych za granicami kraju proponowane przez Polską Organizację Turystyczną czy też Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości z Europejskiego Funduszu Społecznego. Znaczne środki przeznacza również na terenach Fundacja Partnerstwo dla Środowiska jako regranting z wielu konsorcjów i fundacji korporacyjnych na inicjatywy społeczne na Bursztynowym Szlaku.

Turystyka jest ważną dziedziną życia w naszym regionie. Ma ogromny wpływ na dochody i rozwój gospodarczy powiatu. Jednak, aby osiągnąć sukces w tej dziedzinie nie wystarczy posiadanie jedynie bazy noclegowej oraz zapewnienie turystom innych usług. Ważne jest, aby zachęcić turystów do odwiedzania naszego regionu, a do tego potrzebna jest odpowiednia promocja, która stwarza szansę zaistnienia na rynku turystycznym w kraju jak i zagranicą. Kolejnym ważnym elementem w rozwoju turystyki są nowe przedsięwzięcia i kontynuowanie już rozpoczętych, takich jak np. tworzenie szlaków rowerowych, organizowanie imprez cyklicznych, które już są kojarzone z naszym powiatem oraz podnoszenie jakości oferowanych usług i ich rozszerzenie.

Równie ważne w rozwoju turystyki jest wspieranie promocji i usług lokalnych przez władze, a na poziomie powiatu powinno odbywać się to wspólnie z przedstawicielami gmin. Dlatego też, przy niewystarczających nakładach na rozwój turystyki również i w naszym powiecie powinniśmy oprzeć się o możliwości skorzystania z funduszy unijnych. W ramach RPO WM Priorytet VI „Wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji” realizowane będą projekty polegające na budowie, rozbudowie, modernizacji oraz adaptacji obiektów i infrastruktury na cele turystyczne, sportowe i rekreacyjne. Wskazana jest realizacja projektów sieciowych tworzących spójny produkt turystyczny. W ramach priorytetu możliwe jest uzyskanie wsparcia na projekty dotyczące szlaków turystyczno-kulturowych. Działania promocyjne walorów turystycznych regionu są realizowane m.in. poprzez rozwój systemów i centrów informacji turystycznej, organizację wydarzeń turystycznych i imprez promocyjnych. Możliwa jest realizacja projektów polegających na przygotowaniu i realizacji programów rozwoju i promocji lokalnych i regionalnych produktów turystycznych. Do objęcia wsparciem kwalifikują się przedsięwzięcia dotyczące opracowania i utworzenia systemów informacji turystycznej, w tym interaktywnej sieci informacji internetowej.

Rozwój sektora kultury i turystyki oraz promocja i marketing umożliwi zbudowanie wizerunku gmin wchodzących w skład powiatu radomskiego jako miejsca atrakcyjnego dla mieszkańców, turystów oraz inwestorów. Rozwój działalności gospodarczej w sektorze turystyki wpłynie na powstanie nowych miejsc pracy.

Najważniejsze (cykliczne) imprezy na terenie powiatu:

Iłża:

- Turniej Rycerski na zamku w Iłży
- „Dni Leśmianowskie”- maj
- „Przegląd Dorobku Artystycznego Mieszkańców Powiatu” – czerwiec
- „Spotkania Z Folklorem im. J. Myszki” – lipiec
- „Iłżecki Jarmark Sztuki Ludowej” - sierpień
- "Iłżeckie Spotkania Z Balladą" - listopad
- „Przegląd Twórczości Artystycznej Mieszkańców Domów Opieki Społecznej Powiatu Radomskiego - grudzień

Jastrzębia:

- Powiatowo-Gminne Dożynki – sierpień 2007

Jedlnia Letnisko:

- „Letni Festyn Plażowy” – Siczki

Jedlińsk

- „Ścięcie śmierci”

Pionki

- „Powiatowy Konkurs Poezji Patriotycznej” – listopad
- Międzypowiatowy Turniej Piłki Siatkowej Dziewcząt z Okazji Wyzwolenia Miasta Pionki – styczeń
- Międzypowiatowy Turniej Piłki Siatkowej Mężczyzn o Puchar Przewodniczącego Rady Powiatu” – marzec
- „Dzień Ziemi” – kwiecień
- Powiatowy Konkurs Młodego Kina Niezależnego – maj
- „Powiatowe Biegi na Orientację – INO” - maj
- Imprezy „ Sobótki Janki, Wianki” –czerwiec
- „Powiatowy Turniej Plażowej Piłki Siatkowej” – lipiec
- „Dni Seniora” – październik

Przytyk

- „Ogólnopolskie Targi Papryki” – pierwsza niedziela września

Skaryszew:

- Turniej Międzyszkolny „Szkolny Jarmark” - luty
- Jarmark koński „Wstępy” - luty
- „Ogólnopolski Festiwal Piosenki Religijnej” - maj
- „Ogólnopolski Towarzyski Turniej Piłki Ręcznej O Puchar Burmistrza Miasta I Gminy Skaryszew.”
- XII Festyn Przedsiębiorczości Miasta I Gminy Skaryszew - lipiec

Baza Noclegowa

Pionki

- Hotel „OLIMPIC” Pionki
- Cafe – Motel „Royal”
- Miejski Ośrodek Wypoczynkowy

Jedlinsk

- Hotel „WSOLA”
- Motel „Piekiełko”
- Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji

Iłża

- Motel „Viking”
- Miejsko-Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji
- Gospodarstwo Agroturystyczne - Kolonia Seredzice 65
- Gospodarstwo Agroturystyczne - Sienno

Jedlnia Letnisko

- Hotel „Pod Różami”
- Motel „Wodnik”
- „Zajazd pod Lipami”
- „Relaks” – Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy
- Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji

Kowala

- Zajazd Rybacki „Złoty Karpik”

Wolanów

- Zajazd „Bajka”

Skaryszew

- Hotel „Leśny Dwór”

Zakrzew

- Motel - Restauracja „Fantazja”

Gózd

- Gospodarstwo agroturystyczne - Czarny Lasek

Identyfikacja problemów:

Zadania mające na celu poprawę sytuacji w powiecie:

- rozwój gospodarczy gmin
- rozwój infrastruktury sportowej
- utrzymanie tradycji
- rozwój edukacji i dostosowanie profilu kształcenia do wymogów i potrzeb rynku pracy
- kontynuacja i rozwój imprez promujących gminę
- rozwój i tworzenie nowych istniejących gospodarstw agroturystycznych

III. ZADANIA POLEGAJĄCE NA POPRAWIE SYTUACJI W POWIECIE RADOMSKIM W LATACH 2007-2013

1. Priorytety działań inwestycyjnych

Za najważniejsze zadania trzeba uznać rozwój infrastruktury drogowej i zdecydowaną poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego, przede wszystkim na najważniejszych ciągach komunikacyjnych o podstawowym znaczeniu dla funkcjonowania powiatu radomskiego tj. na drogach powiatowych. Należą do nich ciągi komunikacyjne uzupełniające sieć dróg krajowych i wojewódzkich, drogi łączące ośrodek powiatowy z ośrodkami powiatów sąsiednich oraz połączenia ośrodka powiatowego z ośrodkami gminnymi. Realizacja programu przyczyni się do poprawy dostępności komunikacyjnej obszaru powiatu, poprawy jego atrakcyjności inwestycyjnej, poprawy bezpieczeństwa na drogach oraz poprawy dostępności ludności powiatu do usług szczebla ponadgminnego.

Drugim kierunkiem działań podejmowanych przez samorząd powiatowy winny być zadania z zakresu infrastruktury społecznej (edukacja, opieka zdrowotna, pomoc społeczna). Jej jakość i dostępność jest jednym z czynników, które decydują o atrakcyjności danego obszaru nie tylko dla jego mieszkańców, ale i dla potencjalnych inwestorów.

Przedsięwzięcia z zakresu oświaty, tj. opracowanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej związanej z budową sali gimnastycznej w LO w Pionkach oraz remont budynku bursy w Iłży umożliwią osiągnięcie standardu funkcjonalnego, właściwego oświacie na poziomie szkolnictwa ponadgimnazjalnego. Poprzez zabiegi modernizacyjne w budynku bursy planuje się uzyskać określone efekty ekonomiczne, mające na celu zmniejszenie kosztów utrzymania tego lokalu.

Zadania ujęte w Planie Rozwoju Lokalnego Powiatu Radomskiego, dotyczące opieki zdrowotnej mają na celu poprawę skuteczności diagnostyki, leczenia i warunków pobytu pacjentów w SPZZOZ w Iłży i Pionkach oraz dalsze ich dostosowywanie do obowiązujących standardów w zakresie opieki medycznej. Planowane zadania z zakresu pomocy społecznej, polegające na modernizacji budynków Domów Pomocy Społecznej, mają na celu zapewnienie prawidłowej opieki osobom starszym i przewlekle chorym.

2. Inne działania wspomagające rozwój powiatu

Powiatowe programy inwestycyjne, realizujące priorytety polityki prorozwojowej powiatu, będą wspomagane innymi działaniami Starostwa oraz jednostek podległych w zakresie ich właściwości. Niżej przedstawiono niektóre z tych działań.

a) Ochrona środowiska

Środowisko, w tym inwestycje związane z gospodarowaniem odpadów, ochrony powietrza, rekultywacji środowiska naturalnego, zapobieganie degradacji ziemi poprzez zalesianie gruntów porolnych ma ogromne znaczenie nie tylko dla mieszkańców gmin w powiecie ale również dla poprawy stanu środowiska. Dlatego gminy podejmują szereg działań inwestycyjnych i edukacyjnych w tym zakresie.

Zadania inwestycyjne i nieinwestycyjne na terenie powiatu dotyczą:

1. Realizacji powiatowego programu usuwania azbestu przy wsparciu środków finansowych z Unii Europejskiej.
2. Wspomagania zadań inwestycyjnych gmin w zakresie gospodarki odpadami i gospodarki ściekowej.
3. Likwidacji nielegalnych składowisk odpadów.
4. Organizowanie form różnych form edukacji ekologicznej dla mieszkańców.
5. Promowanie odnawialnych źródeł energii.

b) Przeciwdziałanie problemom i patologiom społecznym

W ramach działalności **Powiatowego Urzędu Pracy w Radomiu** należy poszerzać dostęp do różnych programów przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy. Stanowią one szeroki wachlarz działań skierowanych zarówno do osób bezrobotnych, jak i pod adresem pracodawców. Główny nacisk należy położyć się na aktywizowanie osób znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, do których zalicza się następujące grupy bezrobotnych: osoby do 25 roku życia, absolwenci szkół wyższych, osoby długotrwale bezrobotne, osoby powyżej 50 roku życia, osoby bez kwalifikacji zawodowych.

Powiatowy Urząd Pracy winien kontynuować rozpoczęte w 2006 roku projekty z Sektorowego Programu Operacyjnego – Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL) w ramach priorytetu 1: Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej – Działanie: 1.2. Perspektywy dla młodzieży i Działanie 1.3. Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia oraz Działanie 1.6 Integracja i reintegracja zawodowa kobiet - jako partner projektu.

W latach 2007-2008 na terenie powiatu realizowany będzie projekt pn. „Nowe perspektywy – nowe wyzwanie” w ramach priorytetu 1: Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej – Działanie 1.5. Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka, w którym PUP w Radomiu jest partnerem.

Celem wymienionych form pomocy dla bezrobotnych jest zapobieganie marginalizacji społeczeństwa, która ostatnimi czasy stała się dużym problemem powiatu.

c) Rozwój społeczeństwa informacyjnego

Mazowiecki System Informacji Przestrzennej

Mazowiecki System Informacji Przestrzennej (MSIP) został utworzony decyzją Zarządu Województwa Mazowieckiego jako element realizacji polityki państwa i Unii Europejskiej w zakresie społeczeństwa informacyjnego. Podstawowym zadaniem MSIP jest gromadzenie i udostępnianie aktualnych danych oraz dostarczanie informacji wspomagających proces zarządzania województwem mazowieckim.

Projekt finansowany będzie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Działania 1.5. Infrastruktura Społeczeństwa Informacyjnego Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

Inicjatywa budowy Systemu Informacji Przestrzennej integrującego dane na trzech poziomach - gminnym, powiatowym i wojewódzkim jest przedsięwzięciem nowatorskim w skali naszego kraju, dlatego też projekt traktowany jest jako swego rodzaju rozwiązanie pilotażowe. Projekt jest planowany do realizacji przez Samorząd Województwa Mazowieckiego przy współudziale samorządów Powiatów: Mińskiego, Mławskiego, Płockiego, Radomskiego, Miasta Mława, Miasta Ostrołęka oraz Gmin Mrozy i Jedlińsk w okresie od początku III kwartału 2006 roku do końca III kwartału 2008 roku.

Tabela. Nakłady finansowe projektu Powiatu Radomskiego

Nazwa zadania	Okres realizacji	Łączne nakłady	Budżet Powiatu	Środki z Unii Europejskiej
Mazowiecki System Informacji Przestrzennej (MSIP)	2007	1.455.000	727.500	727.500
	2008	982.000	491.000	491.000
Razem		2.437.000	1.218.500	1.218.500

Źródło: Dane uzyskane z Wydziału Geodezji, Kartografii, Katastru i Nieruchomości Starostwa Radomskiego.

Łączny koszt projektu wynosić będzie 25.638.000 zł, z czego 7.350.500 zł sfinansuje Samorząd Województwa Mazowieckiego, w tym: 2.300.000 zł – Wojewódzki Fundusz Gospodarki Zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym oraz 5.050.500 zł – budżet Samorządu Województwa Mazowieckiego, natomiast udział środków finansowych przeznaczonych na ten cel przez powiat radomski wyniesie 1.218.000 zł.

MSIP jest dostępny dla wszystkich struktur samorządu terytorialnego Mazowsza, jednostek administracji rządowej oraz pozostałych służb państwowych i publicznych. Jednocześnie, fundamentalną zasadą działania MSIP jest ogólna dostępność dla każdego zainteresowanego, spełnianą przez udostępnienie informacji drogą internetową w tym Serwisie.

Celem jest wypracowanie modelu systemu informacji przestrzennej wspomagającego zarządzanie, promocję i rozwój gmin, powiatów i województwa oraz mechanizmów przepływu informacji pomiędzy służbami i administracjami różnych poziomów, w szczególności relacji gmina-powiat-województwo. Planuje się, aby System obejmował również zagadnienia ogólnie-organizacyjne związane z budową elektronicznej platformy wymiany, udostępniania danych i informacji oraz usług administracyjnych, w tym wdrożenie elektronicznego obiegu dokumentów wraz z podpisem i pocztą elektroniczną, włączenie do Systemu zagadnień kompetencyjnych realizowanych przez samorząd województwa, samorząd powiatowy oraz gminny jak również zapewnienie kontaktu z przedsiębiorcą i obywatelem drogą internetową.

System MSIP-GPW będzie się składał z dwóch wzajemnie wspomagających się i wzmacniających komponentów:

- infrastruktury informacji przestrzennej województwa mazowieckiego (MSIP),
- elektronicznej administracji jednostek samorządowych w województwie mazowieckim (GPW).

Po rozpoznaniu różnorodności realizowanych zadań przez Partnerów oraz ich stopnia informatyzacji, na potrzeby całego projektu utworzono cztery modele techniczno-finansowe:

1. Model W - model wojewódzki dla urzędu marszałkowskiego,

2. Model PG - model powiatowy dla miasta na prawach powiatu (powiat grodzki),
 3. Model PZ - model powiatowy dla starostwa ziemskiego,
 4. Model G - model gminny dla urzędu gminy,
- Zaproponowany podział wynika z występujących różnic pomiędzy rodzajami partnerów (urzędów). Różnice dotyczą:
- * obszaru działania,
 - * realizowanych zadań ustawowych,
 - * formy i zakresu prowadzonych zasobów,
 - * ilości użytkowników i wymaganej wydajności systemu,
 - * potrzeb sprzętowych,
 - * możliwości finansowych, organizacyjnych i technicznych.

Serwis internetowy

Serwis internetowy GIS jest częścią projektu Mazowiecki System Informacji Przestrzennej. Jest formą udostępniania danych dla szerokiego kręgu odbiorców. Serwis ten umożliwi udostępnianie danych i informacji zgodnie z założeniami społeczeństwa informacyjnego. Zapewnia udostępnianie danych oraz prowadzenie analiz za pomocą przeglądarki internetowej dostarczanej przez producenta systemu komputerowego. Serwis realizuje założenia prostego oprogramowania GIS, zapewnia możliwość nawigacji oraz funkcje zoomowania, pomiaru odległości i położenia. Zastosowane rozwiązania GIS pozwalają na wykonywanie analiz w oparciu o atrybuty opisowe jak również relacje przestrzenne zachodzące pomiędzy obiektami. Serwis wizualizuje dane w następującej strukturze warstw tematycznych:

- warstwy topograficzne:
 - podział administracyjny,
 - sieć komunikacyjna - drogowa i kolejowa,
 - tereny zabudowane,
 - hydrografia,
 - roślinność;
- warstwy tematyczne:
 - ochrona środowiska,
 - pokrycie terenu (Corine Land Cover do poziomu III),
 - ratownictwo medyczne,
 - zabytki,
 - warstwy projektowe planu zagospodarowania przestrzennego województwa,
 - zakłady przemysłowe,
 - infrastruktura sieciowa,
 - gleby;
- administracja publiczna:
 - ochrona środowiska,
 - służba geodezyjna i kartograficzna;
- mapy rastrowe:
 - mapy miast w skali 1:10 000,
 - mapy województwa 1:100 000,
 - satelitarna mapa województwa.

Dostępne są także skorowidze map topograficznych, tematycznych, zdjęć lotniczych i ortofotomap, Oprócz wybranego zakresu informacyjnego danych ogólnogeograficznych serwis zawiera informacje na temat wszystkich materiałów wchodzących w skład wojewódzkiego zasobu geodezyjnego i kartograficznego wraz z pełną informacją opisową.

Korzyści

Lista korzyści z implementacji GIS jest długa. Te, które wydają się być najbardziej oczywiste, to między innymi:

- zmniejszenie kosztów pozyskiwania, aktualizacji i przetwarzania danych poprzez eliminację powielania prac w tym zakresie - dane raz pozyskane są wykorzystywane wielokrotnie,
- zapewnienie wiarygodnych i jednolitych danych oraz integracja danych pochodzących z różnych źródeł,
- zapewnienie przepływu informacji pomiędzy służbami i administracjami różnych poziomów - centralnych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz wszystkimi użytkownikami systemu,
- możliwość wykonywania nowych typów analiz i obliczeń, skrócenie czasu ich przygotowywania, możliwość wizualizowania wyników studiów i analiz w czasie rzeczywistym,
- ułatwienie percepcji zjawisk i ich zmienności poprzez wizualizację na mapie,
- usprawnienie kontaktów na linii petent - urząd
- redukcja kosztów aplikacji do prezentacji i analizy danych poprzez zastosowanie technik internetowych.
- wypełnienie zobowiązań w zakresie budowania społeczeństwa informacyjnego podjętych w strategii rozwoju województwa mazowieckiego oraz realizacja priorytetów wynikających z polityki krajów Unii europejskiej

Inne korzyści wynikają z upublicznienia podejmowanych decyzji, co wpływa na przejrzystość działań samorządów, umożliwia społeczną ocenę ich realizacji. Umacnia się świadomość regionalna, promowany jest region, jego walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe.

IV. REALIZACJA ZADAŃ I PROJEKTÓW

Zgodnie ze strategicznymi założeniami rozwoju Województwa Mazowieckiego oraz Powiatu Radomskiego będą realizowane zadania mające na celu poprawę sytuacji we wcześniej analizowanych obszarach.

Zadania podejmowane w ramach Planu Rozwoju Lokalnego Powiatu Radomskiego na lata 2007 -2013 zostały ujęte w formie tabelarycznej. Rozpisano je na poszczególne komponenty: nazwa zadania/programu, w którym zawarto podstawową informację o charakterze podejmowanego przedsięwzięcia, jednostkę organizacyjną realizującą zadanie, termin realizacji, a także jego całkowity, szacunkowy koszt.

1. BUDOWA LUB MODERNIZACJA DRÓG POWIATOWYCH

Cele działania:

- poprawa warunków życia mieszkańców,
- poprawa warunków komunikacji na obszarze powiatu,
- ochrona środowiska naturalnego,
- dostępność komunikacyjna miejscowości na terenie gmin,
- ułatwienie dojazdu dzieci do szkół,
- poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego,
- zredukowanie czasu i kosztów podróży oraz transportu,
- zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej poszczególnych miejscowości powiatu,
- przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i ekonomicznej mieszkańców,

- lepszy dostęp do obiektów użyteczności publicznej.

Zadania:*Tabela. Planowane inwestycje drogowe na lata 2007 - 2013*

Lp.	Nazwa zadania /programu	Jednostki organizacyjne realizujące zadanie	Przewidywany okres realizacji zadania	Nakłady do poniesienia	Źródła finansowania	
					Środki własne	Środki z Unii Europejskiej
1	3510W Kaszów - Bród przebudowa odcinka dł. 1,6 km , II Etap	Starostwo Powiatowe PZDP	2003-2009	1.250.000	190.000	1.060.000
2	3553W gr województwa - Jasieniec Iłżecki G. Pastwiska przebudowa odcinka dł. 4,2 km (II Etap)	Starostwo Powiatowe PZDP	2004-2009	2.900.000	435.000	2.465.000
3	3336W Wieniawa - Przytyk Jedlińsk przebudowa odc. w Wólce Domaniowskiej odc. dł. 2,1 km	Starostwo Powiatowe PZDP	2004-2009	2.300.000	345.000	1.955.000
4	3537W Skaryszew - Wólka Twarogowa - Odechów przebudowa odcinka dł.3,2 km	Starostwo Powiatowe PZDP	2004-2009	1.900.000	285.000	1.615.000
5	3521W Czarna - Sucha przebudowa odcinka dł. 3,7 km (II Etap)	Starostwo Powiatowe PZDP	2004-2009	1.700.000	255.000	1.445.000
6	3503W Młódnice - Jarosławice - Cerekiew - Radom przebudowa odcinka dł. 3,3 km (III Etap)	Starostwo Powiatowe PZDP	2004-2009	1.700.000	255.000	1.445.000
7	3555W gr. województwa Pakosław-Iłża przebudowa odcinka dł. 3,7 km	Starostwo Powiatowe PZDP	2005-2009	3.500.000	525.000	2.975.000
8	3557W Kowala - Ruda Wielka - Wierzbica -opracowanie dokumentacji na przebudowę odcinka dł. 3,8 km - przebudowa odc. dł. 8,9 km	Starostwo Powiatowe PZDP	2005-2009	6.800.000	1.020.000	5.780.000
9	3523W Jedlnia - Sokoły - Pionki - przebudowa odc. dł. 3,5 km	Starostwo Powiatowe PZDP	2005-2009	3.500.000	525.000	2.975.000
10	3509W Gulin -Wsola -Wojciechów -opracowanie dokumentacji na przebudowę odcinka	Starostwo Powiatowe PZDP	2005-2009	5.800.000	870.000	4.930.000

	dł. 3,0 km - przebudowa odc. dł.9,7 km					
11	3522W Pionki - Podgórze - przebudowa odc. dł. 6,6 km	Starostwo Powiatowe PZDP	2006-2009	4.000.000	600.000	3.400.000
12	3538W Gaj - Tomaszów -przebudowa odc. dł. 7,1 km	Starostwo Powiatowe PZDP	2006-2009	4.200.000	630.000	3.570.000
13	3506 W Jankowice – Gulin – Zakrzew opracowanie dokumentacji i przebudowa odc. dł. 3,0 km	Starostwo Powiatowe	2007-2009	2.200.000	330.000	1.870.000
14	3547W Iłża - Antoniów opracowanie dokumentacji na przebudowę odc. dł. 7,2 km przebudowa drogi na odcinku dł. 7,2 km	Starostwo Powiatowe PZD	2007-2009	5.200.000	780.000	4.420.000
15	1133W Stara Błotnica – Jedlnia -opracowanie dokumentacji odc. dł. 4,1 km przebudowa drogi na odc. dł. 4,1 km	Starostwo Powiatowe PZD	2007-2009	2.900.000	435.000	2.465.000
16	3524W Jedlnia Letnisko – Czarna -opracowanie dokumentacji na przebudowę drogi na odc. dł. 3,0 km - przebudowa odcinka drogi na dł. 3,0 km	Starostwo Powiatowe PZD	2007-2009	2.500.000	375.000	2.125.000
17.	3528W Kiedrzyń – Radom opracowanie dokumentacji odc. dł. 2,6 km przebudowa odcinka drogi na odc. 2,6 km	Starostwo Powiatowe PZD	2007-2009	2.200.000	330.000	1.870.000
18	3518W Wola Goryńska –Stare Mąkosy-Jedlnia opracowanie dokumentacji i przebudowa odcinka długości 2,1 km	Starostwo Powiatowe PZD	2007-2009	970.000	145.500	824.500
19	3548W Iłża-Wólka Gonciarska (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł.	Starostwo Powiatowe PZD	2008-2011	3.500.000	525.000	2.975.000

	5,2km)					
20	3502W Przytyk-Wawrzyszów (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 10,8km)	Starostwo Powiatowe PZD	2008-2011	8.000.000	1.200.000	6.800.000
21	3517W Wojciechów-Rajec-Kozłów Szlachecki (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 5,0km)	Starostwo Powiatowe PZD	2008-2011	3.500.000	525.000	2.975.000
22	3511W Urbanów – Jedlanka (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 3,0km)	Starostwo Powiatowe PZD	2008-2011	2.700.000	405.000	2.295.000
23	3525W Słupica – Gózd (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 3,5 km)	Starostwo Powiatowe PZD	2008-2011	2.600.000	390.000	2.210.000
24	3536W Odechów-Kowalków-Sienno (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 4,4km)	Starostwo Powiatowe PZD	2008-2011	3.200.000	480.000	2.720.000
25	3545W Wierzbica-Polany-Krzyżanowice (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 5,5 km)	Starostwo Powiatowe PZD	2008-2011	3.900.000	585.000	3.315.000
26	3530W Klwatka-Bogusławice – Skaryszew (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 7,4km)	Starostwo Powiatowe PZD	2008-2011	5.000.000	750.000	4.250.000
27	3535W Trablice – Sołtyków (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 2,2km)	Starostwo Powiatowe PZD	2008-2011	1.200.000	180.000	1.020.000
28	3501W Wrzeszczów – Wrzos – Domaniów (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 7,7 km)	Starostwo Powiatowe PZD	2008-2011	5.200.000	780.000	4.420.000
29	3534W Makowiec-Rawica (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 10,2 km)	Starostwo Powiatowe PZD	2009-2013	7.000.000	1.050.000	5.950.000

30	3515W Jedlińsk-Bartodzieje-Łukawa-Głowaczów (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 11,0km)	Starostwo Powiatowe PZD	2009-2013	7.700.000	1.155.000	6.549.000
31	3551W Błaziny Dolne-Piotrowe Pole (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 5,7km)	Starostwo Powiatowe PZD	2009-2013	4.500.000	675.000	3.825.000
32	3542W Wierzbica-Modrzejowice (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 6,0km)	Starostwo Powiatowe PZD	2009-2013	4.200.000	630.000	3.570.000
33	3554W gr. woj.-Seredzice-Iłża (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 6,0km i przebudowa mostu)	Starostwo Powiatowe PZD	2009-2013	6.500.000	975.000	5.525.000
34	3505W Jaszowice-Waławów-Sławno (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. 3dł. 6,5km)	Starostwo Powiatowe PZD	2009-2013	4.000.000	600.000	3.400.000
35	3539 W Radom-Gębarzów – Polany (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 3,4km)	Starostwo Powiatowe PZD	2009-2013	2.400.000	360.000	2.040.000
36	3550W Iłża – Rybiczyna – Grabowiec (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 2,3 km)	Starostwo Powiatowe PZD	2009-2013	1.900.000	285.000	1.615.000
37	3559 W Młodocin – Kowala (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 1,5 km)	Starostwo Powiatowe PZD	2009-2013	1.200.000	180.000	1.020.000
38	3569 W Sucha-Męciszów (opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł.2,3 km)	Starostwo Powiatowe PZD	2009-2013	1.400.000	210.000	1.190.000
39	3532W Jasieniec Iłżecki Górny-Maziarze—Jasieniec Iłżecki Dolny-Jasieniec Iłżecki Górny ,opracowanie	Starostwo Powiatowe PZD	2009-2013	1.200.000	180.000	1.020.000

	dokumentacji, przebudowa odc. dł. 1,5 km					
40	3335W Wir – Ostrołęka –Potkana opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 3,3 km	Starostwo Powiatowe PZD	2009-2013	2.500.000	375.000	2.125.000
41	3556W Wierzbica – Zbijów – gr. woj. opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 3,3 km	Starostwo Powiatowe PZD	2009-2013	2.500.000	375.000	2.125.000
42	3531W Kuczki – Kazimierówka – Skaryszew opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 3,6 km	Starostwo Powiatowe PZD	2009-2013	2.200.000	330.000	1.870.000
43.	3561W Mniszek- Omięcin-Szydłowice opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. 2,1 km	Starostwo Powiatowe PZD	2009-2013	1.700.000	255.000	1.445.000
44	3516W Bartrodzieje – Jastrzębia opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. ok. 3,0 km	Starostwo Powiatowe PZD	2009-2013	2.000.000	300.000	1.700.000
45	3518W Wola Goryńska – Stare Mąkosy – Jedlnia opracowanie dokumentacji, przebudowa odc. dł. ok. 6,5 km	Starostwo Powiatowe PZD	2009-2013	4.000.000	600.000	3.400.000
	Razem			151.220.000	22.685.000	128.535.000

Źródło: Powiatowy Zarząd Dróg w Radomiu

Resume:

W latach 2007 – 2013 planuje się przebudować ok. 212,5 km dróg powiatowych oraz jeden most zlokalizowany w ciągu drogi powiatowej nr 3554 W gr.woj.-Seredzice – Iłża. Szacunkowa wartość w/w zadań wynosi 151.220 tys zł.

Do końca 2009 roku planuje się przebudować 79,6 km dróg za kwotę 55.520 tys zł (w tym : środki własne - 8.330 tys zł ; dofinansowanie z UE - 47.190 tys zł).

W latach 2008-2011 planuje się przebudować 54,7km za kwotę 38.800 tys zł (w tym: środki własne 5.820 tys zł ; dofinansowanie z UE- 32.980 tys zł)

W latach 2009-2013 planuje się przebudować 78,2 km oraz most w ciągu drogi 3554W za kwotę 56.900 tys zł

(w tym: środki własne 8.535 tys zł ; dofinansowanie z UE- 48.365 tys zł)

Spójność zadań z innymi programami:

- wieloletni Program Inwestycyjny Powiatu Radomskiego
- regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, Priorytet III. Regionalny system transportowy

- strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020 – Aktualizacja, Cel 4.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej i transportu w regionie, w tym lotnictwa cywilnego
- narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013, Cel 4. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski i jej regionów

2. BUDOWA LUB MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ

Poprawa dostępności i jakości infrastruktury o charakterze społecznym przyczyni się do rozwoju lokalnego oraz podwyższenia jakości życia mieszkańców powiatu, szczególnie w kontekście zwalczania dysproporcji pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi.

Cele realizacji:

- poprawa zdrowia mieszkańców,
- poprawa standardu świadczonych usług medycznych,
- poprawa jakości wyposażenia i stanu budynków użyteczności publicznej,
- usprawnienie funkcjonowania urzędu poprzez wdrożenie zintegrowanego systemu zarządzania,
- poprawa warunków pracy,
- zminimalizowanie kosztów utrzymywania budynków,
- poprawa poziomu nauczania,
- poprawa opieki socjalnej dla osób niepełnosprawnych,
- przystosowanie budynku dla osób niepełnosprawnych,
- stworzenie nowoczesnej bazy oświatowej,
- poprawa komfortu nauki oraz pracy dydaktycznej kadry nauczycielskiej.

Zadania:

2.1. Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych.

Tabela. Planowane inwestycje SPZZOZ w Pionkach i w Iłży

Lp.	Zakres prac	Jednostka organizacyjna realizująca zadanie	Termin realizacji	Wysokość wydatków (w zł)
1	Zakup aparatu RTG na potrzeby szpitala przy ul. 15 Stycznia 1	SPZZOZ w Pionkach	2007	1.000.000
2	Zakup autoklawu do sterylizacji	SPZZOZ w Pionkach	2007	120.000
3	Wykonanie projektu budowlanego na budowę zakładu opiekuńczo-leczniczego na działce położonej przy ul. 15 stycznia 1 w Pionkach	SPZZOZ w Pionkach	2007	150.000
4	Modernizacja obiektu dla potrzeb jednostek organizacyjnych tj. apteka, serologia, statystyka medyczna, magazyn.	SPZZOZ w Pionkach	2007	2.000.000

5	Zakup taboru sanitarnego (karetki „R”, „W” i transportowej wraz z wyposażeniem).	SPZZOZ w Pionkach	2007	630.000
6	Zakup sprzętu i aparatury medycznej <ul style="list-style-type: none"> • doposażenie bloku operacyjnego, oddz. chirurgicznego - ok. 234.000 zł • doposażenie dziennego oddz. Dermatologii - ok. 60.000 zł • doposażenie oddz. Położniczo - Ginekologiczny - ok. 142.000 zł • doposażenie Laboratorium analitycznego - ok. 80.000 zł • doposażenie poradni specjalistycznych - ok. 250.000 zł 	SPZZOZ w Pionkach	2007	886.000
7	Wykonanie prac inwestycyjno - modernizacyjnych w budynku „A” i „D” pod rozszerzenie oddziału ZOL	SPZZOZ Szpital w Iłży	2007	670.000
8	Termomodernizacja budynków „A”, „B”, „C”, i „D”	SPZZOZ Szpital w Iłży	2007	950.000
9	Wykonanie prac inwestycyjno - modernizacyjnych w budynku „B”	SPZZOZ Szpital w Iłży	2007	20.000
10	Wykonanie prac inwestycyjno - modernizacyjnych w kotłowni szpitala dla CWU	SPZZOZ Szpital w Iłży	2007	10.000
11	Wykonanie podłączenia kanalizacji ściekowej do kanalizacji sanitarnej miejskiej, zamknięcie oczyszczalni ścieków	SPZZOZ Szpital w Iłży	2007	25.000
Łącznie kwota na rok 2007			2007	6.461.000
12	Wykonanie studium koncepcyjnego programowo - przestrzennego architektoniczno - technologicznego modernizacji szpitala przy 15 stycznia 1, wykonanie docelowego projektu modernizacji przebudowy Szpitala	SPZZOZ w Pionkach	2008	200.000
13	Adaptacja istniejącego obiektu przechowalni zwłok wraz z zamontowaniem urządzenia chłodniczego	SPZZOZ w Pionkach	2008	200.000
14	Wykonanie sieci komputerowej w budynkach „A”, „B”, „C”, i „D”, Poradni Dermatologicznej,	SPZZOZ Szpital w Iłży	2008	800.000

	budynku po pralni – utworzenie sieci logistycznej wraz z osprzętem			
15	Wymiana okien i drzwi w Budynku Przechowywania zwłok	SPZZOZ Szpital w Iłży	2008	30.000
16	Wymiana okien Pogotowia Ratunkowego i prace inwestycyjno – modernizacyjne w budynku magazynowym naprzeciw budynku Pogotowia Ratunkowego	SPZZOZ Szpital w Iłży	2008	40.000
Łącznie kwota na rok 2008			2008	1.270.000
17	Modernizacja i rozbudowa szpitala przy ul. 15 stycznia 1 w Pionkach	SPZZOZ w Pionkach	2009 - 2013	15.000.000
18	Wykonanie prac inwestycyjno – modernizacyjnych na oddziale Chirurgicznym i Bloku Operacyjnym – 350 tys.; wymiana instalacji elektrycznej, przyzewowej, telefonicznej, separacyjnej, nowej instalacji UPS, nowej instalacji komputerowej – 305 tys.; wykonanie klimatyzacji Bloku Operacyjnego – 320 tys.	SPZZOZ Szpital w Iłży	2009	975.000
Łącznie kwota na rok 2009			2009	15.975.000
19	Wykonanie dokumentacji projektowo – kosztorysowej i instalacja dźwigu na Oddziale Dziecięcym – budynek „B”	SPZZOZ Szpital w Iłży	2010	150.000
20	Wykonanie dokumentacji projektowo – kosztorysowej, wykonanie prac inwestycyjno - modernizacyjnych Oddziału Dziecięcego – budynek „B”	SPZZOZ Szpital w Iłży	2010	400.000
21	Wykonanie klimatyzacji na bloku porodowym – sala cięć – 30 tys.; wykonanie klimatyzacji w salach AiIT – 60 tys. – budynek „C”	SPZZOZ Szpital w Iłży	2010	90.000
22	Wykonanie prac inwestycyjno – modernizujących w Laboratorium Analitycznym – budynek „B”	SPZZOZ Szpital w Iłży	2010	150.000
Łącznie kwota na rok 2010			2010	790.000
23	Wykonanie dokumentacji projektowo – kosztorysowej, wykonanie prac inwestycyjno - modernizacyjnych w budynku Pralni dla potrzeb Poradni	SPZZOZ Szpital w Iłży	2011	300.000
24	Termomodernizacja części budynku Przychodni Specjalistycznych przy ul. Bodzentyńskiej 17	SPZZOZ Szpital w Iłży	2011	150.000

	zarządzającego przez SPZZOZ Szpital w Iłży			
Łącznie kwota na rok 2011			2011	450.000
25	Prace inwestycyjno - modernizacyjne w budynku magazynowo - warsztatowym dla potrzeb przyjmowania i wydawania pościeli i archiwum statystyki medycznej	SPZZOZ Szpital w Iłży	2012	70.000
26	Wykonanie prac inwestycyjno - modernizujących - drogi wewnętrzne, place, chodniki, oraz parkingu dla personelu	SPZZOZ Szpital w Iłży	2012	250.000
27	Docieplenie budynku Poradni Dermatologii i Gruźlicy i Chorób Płuc	SPZZOZ Szpital w Iłży	2012	20.000
Łącznie kwota na rok 2012			2012	340.00
28	Zakup sprzętu medycznego i wyposażenia oddziałów SPZZOZ Szpitala w Iłży: <ul style="list-style-type: none"> • Centrala sterylizatornia - 600 tys. zł, • Pracownia RTG - 1.246 tys. zł, • Pracownia Analityczna - 472 tys. zł, • Pracownia endoskopowa - 30 tys. zł, • Blok Operacyjny - 315 tys. zł, • Oddział Chirurgii - 7 tys. zł, • Oddział Wewnętrzny - 245 tys. zł, • Oddział Poł - Gin z op. nad noworodkiem - 506 tys. zł, • OAiIT - 86 tys. zł, • ZOZ Pogotowie Ratunkowe - 790 tys. zł, • Izba Przyjęć - 64 tys. zł, • ZOL - rozszerzony o 43 łóżek - 194 tys. zł. 	SPZZOZ Szpital w Iłży	2007 - 2013	4.505.000

Źródło: Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Radomiu

Resume:

Wartości planowanych inwestycji na modernizację i rozbudowę szpitali oraz zakup sprzętu medycznego na lata 2007 - 2013 wynoszą:

1. SPZZOZ Szpital w Iłży:

- a) modernizacje i rozbudowa szpitala:
- 2007 rok - 1.675.000 zł,

- 2008 rok – 870.000 zł,
 - 2009 rok – 975.000 zł,
 - 2010 rok – 790.000 zł,
 - 2011 rok – 450 zł,
 - 2012 rok – 340.000 zł,
 - 2013 rok – 500.000 zł,
- b) zakup sprzętu medycznego:
▪ 2007 – 2013 – 4.505.000 zł,
- c) ogółem inwestycje na lata 2007 – 2013 – 10.105.000 zł.

2.SPZZOZ w Pionkach:

- a) modernizacje i rozbudowa szpitala:
▪ 2007 rok – 2.150.000 zł,
▪ 2008 rok – 400.000 zł,
▪ 2009 – 2013 – ok. 15.000.000
- b) zakup sprzętu medycznego:
▪ 2007 – 2013 – 2.636.000 zł,
- c) zakup transportu sanitarnego:
▪ 630.000 zł,
- d) ogółem inwestycje na lata 2007 – 2013 – 20.816.000 zł.

Uzasadnienie:

Modernizacja i rozbudowa Szpitali w Iłży i w Pionkach jest konieczna, ponieważ szpitale te nie spełniają wymogów zgodnie z Rozporządzeniem Ministra zdrowia z dnia 10 listopada 2006 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej.

Obecnie wyżej wymienione szpitale posiadają sprzęt ponad dwudziestoletni, który nie zapewnia właściwej kontroli, utrudnia rozpoznanie jednostki chorobowej, co może powodować zagrożenie zdrowia i życia. Zakup sprzętu medycznego zapewni bezpieczeństwo, monitorowanie pacjenta zgodnie z obecnymi standardami, daje ogromną szansę dla zakładów wyrównania różnic i podniesienia jakości świadczonych usług medycznych. W przypadku oddziału dermatologii i poradni okulistycznej zakup sprzętu jest niezbędny z uwagi na zmianę procedur medycznych i możliwość wykonywania planu NFZ.

SPZZOZ w Pionkach planuje także zakup zespołów wyjazdowych karetki „R”, „W”, i transportowej wraz z wyposażeniem. Zakup własnego transportu sanitarnego pozwoli na znaczne obniżenie kosztów usług Pogotowia Ratunkowego. Usługa ta obecnie jest kupowana z zewnątrz – od „Meditransu” Radom. Roczny koszt tych usług niemal równoważy się z wartością zakupu zespołów tj. ok. 630.000 zł.

Wymienione przedsięwzięcia w postaci zakupu sprzętu medycznego, realizacja inwestycji pozwolą na dostosowanie SPZZOZ do wymogów sanitarnych i lokalowych oraz znaczne oszczędności kosztowe w przyszłym okresie

2.2. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

Tabela. Program Rozwoju Lokalnego z podziałem na inwestycje, zakupy inwestycyjne, remonty i wydatki bieżące

L.p.	Nazwa zadania/programu	Jednostka organizacyjna realizująca zadanie	Okres realizacji zadania	Łączne nakłady (w zł)
Inwestycje				
1	Budowa budynku administracyjnego z pracownikami terapeutycznymi w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2006-2008	2 010 000,00
2	Modernizacja kuchni w DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2006-2007	491 342,00
3	Ogrodzenie DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2007	80 000,00
4	Remont pralni w DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2007	72 000,00
5	Budowa garażu w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2008	200 000,00
6	Wykonanie projektu zagospodarowania terenu na cele parkowe i zasadzenie szaty roślinnej w DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2008	46 000,00
7	Wymiana instalacji centralnego ogrzewania w DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2008	400 000,00
8	Wykonanie bramy wjazdowej do DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2009	70 000,00
9	Budowa boiska rekreacyjnego w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2009	200 000,00
10	Doprowadzenie gazu ziemnego do DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2009	200 000,00
11	Montaż kolektorów słonecznych dla potrzeb cwu w DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2009	300 000,00
12	Budowa elektrowni wiatrowej w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2010	250 000,00
13	Wykonanie ogrodzenia zewnętrznego w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2010	200 000,00
14	Utwardzenie dróg wewnętrznych w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2010	200 000,00
15	Budowa elektrowni wiatrowej w DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2010	250 000,00
16	Budowa trzech garaży w DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2010	180 000,00
17	Budowa elektrowni wiatrowej w DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2010	250 000,00
18	Wykonanie elewacji budynku DPS w Wierzbicy na ul. Partyzantów	DPS Wierzbica	2010	150 000,00
19	Wymiana rynien w DPS w Wierzbicy na ul. Partyzantów	DPS Wierzbica	2010	25 000,00
20	Nadbudowa nad świetlicą sali terapeutycznej w DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2011	1 200 000,00
Razem Inwestycje				6 774 342,00
Zakupy inwestycyjne				
1	Zakup czterech zestawów komputerowych z oprogramowaniem dla Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Radomiu	PCPR Radom	2008	20 000,00
2	Zakup samochodu do przewozu osób niepełnosprawnych dla DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2008	200 000,00
3	Zakup odśnieżarki dla DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2008	5 000,00
4	Zakup maszyny do mycia posadzek dla DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2008	30 000,00
5	Zakup zestawu komputerowego z oprogramowaniem dla DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2008	8 000,00
6	Zakup podnośnika transportowo kąpielowego dla DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2008	6 500,00
7	Zakup łóżka rehabilitacyjnego dla DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2008	5 000,00
8	Zakup zestawu komputerowego z oprogramowaniem dla DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2008	5 000,00
9	Zakup zamrażarki dla DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2008	14 000,00
10	Zakup szafy aptecznej dla DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2008	16 000,00
11	Zakup zjeżdżalni na plac zabaw dla DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2008	30 000,00
12	Zakup zestawów meblowych oddział II dla DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2008	7 000,00
13	Zakup czterech zestawów komputerowych z oprogramowaniem dla Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Radomiu	PCPR Radom	2009	20 000,00
14	Zakup samochodu do przewozu osób	DPS	2009	155 000,00

Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Radomskiego 2007-2013

	niepełnosprawnych dla DPS w Krzyżanowicach	Krzyżanowice		
15	Zakup dwóch suszarek elektrycznych do bielizny dla DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2009	28 000,00
16	Zakup zestawu komputerowego z oprogramowaniem dla DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2009	8 000,00
17	Zakup maszyny do sprzątania w ciągu gastronomicznym w DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2009	8 000,00
18	Zakup aparatu trzykanałowego do terapii prądem dla DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2009	12 000,00
19	Zakup pralnicy dla DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2009	24 000,00
20	Zakup zestawu komputerowego z oprogramowaniem dla DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2009	5 000,00
21	Zakup wirówki dla DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2009	12 000,00
22	Zakup podnośnika kąpielowego dla DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2009	6 000,00
23	Zakup samochodu dla Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Radomiu	PCPR Radom	2010	80 000,00
24	Zakup kserokopiarki dla Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Radomiu	PCPR Radom	2010	6 000,00
25	Zakup pralnicy dla DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2010	35 000,00
26	Zakup szafy chłodniczej dla DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2010	11 000,00
27	Zakup dwóch patelni elektrycznych dla DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2010	7 000,00
28	Zakup zestawu komputerowego z oprogramowaniem dla DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2010	5 000,00
29	Zakup suszarki dla DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2010	12 000,00
30	Zakup samochodu do przewozu osób niepełnosprawnych dla DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2010	160 000,00
31	Zakup wanny do hydromasażu dla DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2010	30 000,00
32	Zakup akumulatorów do oświetlenia awaryjnego w DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2011	4 000,00
33	Zakup zestawu do ćwiczeń na świeżym powietrzu dla DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2011	10 200,00
34	Wymiana kotłów c. o. w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2011	150 000,00
35	Zakup zestawu komputerowego z oprogramowaniem dla DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2011	5 000,00
36	Zakup schodolaza dla DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2011	20 000,00
37	Zakup samochodu do przewozu osób niepełnosprawnych dla DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2012	175 000,00
38	Zakup zestawu komputerowego z oprogramowaniem dla DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2012	5 000,00
39	Zakup samochodu do przewozu osób niepełnosprawnych dla DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2013	200 000,00
40	Zakup zestawu kociołków parowych dla DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2013	5 000,00
41	Zakup dwóch kotłów gazowych c.o. dla DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2013	40 000,00
42	Zakup zestawu komputerowego z oprogramowaniem dla DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2013	5 000,00
Razem Zakupy Inwestycyjne				1 589 700,00
Wydatki bieżące				
1	Doposażenie pomieszczeń Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Radomiu	PCPR Radom	2008	6 000,00
2	Doposażenie pomieszczeń w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2008	200 000,00
3	Doposażenie pomieszczeń w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2009	50 000,00
4	Zakup lampy SOLLUX PEMLS-3 STATYWOWEJ dla DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2009	2 100,00
5	Rozbiórka budynku gorzelnii w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2010	120 000,00
6	Doposażenie pomieszczeń Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Radomiu	PCPR Radom	2010	7 000,00
7	Doposażenie pomieszczeń w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2010	50 000,00
8	Doposażenie pomieszczeń w DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2010	10 700,00
9	Doposażenie pomieszczeń w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2011	100 000,00
10	Doposażenie pomieszczeń w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2012	50 000,00
Razem Wydatki Bieżące				595 800,00

Remonty				
1	Konserwacja elewacji zewnętrznej budynków w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2008	150 000,00
2	Malowanie pomieszczeń w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2008	50 000,00
3	Konserwacja instalacji alarmowych w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2008	70 000,00
4	Malowanie i remont pomieszczeń wewnętrznych, wnęk balkonowych i licowanie ścian płytkami w DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2008	20 000,00
5	Malowanie płotu żelbetowego w DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2008	16 500,00
6	Remont bramy wjazdowej i zautomatyzowanie otwierania i zamykania bramy w DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2008	5 500,00
7	Wymiana podłóg (tarket) - oddz. II i szatnia w DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2008	130 000,00
8	Malowanie oddziału II w DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2008	50 000,00
9	Adaptacja mieszkania na pomieszczenia biurowe w DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2008	40 000,00
10	Adaptacja pomieszczeń biurowych na pokoje mieszkalne w DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2008	10 000,00
11	Częściowa wymiana okien w DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2008	30 000,00
12	Malowanie pomieszczeń w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2009	50 000,00
13	Wymiana płotu i konserwacja muru ogrodzeniowego w DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2009	6 200,00
14	Remont prosektorium DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2009	6 000,00
15	Remont łazienek w DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2009	20 000,00
16	Wykonanie woskowania podłóg (marketu) w DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2009	15 000,00
17	Malowanie wnętrza budynku w DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2009	100 000,00
18	Wymiana wykładziny na Mark et oddział I w DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2009	80 000,00
19	Malowanie pomieszczeń w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2010	50 000,00
20	Konserwacja ogrodzenia metalowego od strony południowej DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2010	3 000,00
21	Malowanie pomieszczeń na parterze DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2010	35 000,00
22	Malowanie pomieszczeń w DPS w Wierzbicy na ul. Partyzantów	DPS Wierzbica	2010	70 000,00
23	Wymiana części okien w DPS w Wierzbicy na ul. Partyzantów	DPS Wierzbica	2010	50 000,00
24	Remont piwnic i częściowa adaptacja na pomieszczenia terapeutyczne w DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2010	80 000,00
25	Malowanie pomieszczeń w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2011	50 000,00
26	Malowanie pomieszczeń na parterze DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2011	35 000,00
27	Remont pralni w DPS w Wierzbicy na ul. Partyzantów	DPS Wierzbica	2011	50 000,00
28	Remont wiaty w DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2011	20 000,00
29	Malowanie pomieszczeń w DPS w Jedlance	DPS Jedlanka	2012	50 000,00
30	Malowanie dachu i elewacji w DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2012	67 000,00
31	Malowanie pomieszczeń w DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2012	35 000,00
32	Wykonanie remontu łazienek na parterze DPS w Wierzbicy na ul. Sienkiewicza	DPS Wierzbica	2012	30 000,00
33	Wymiana podłogi na stołówce i świetlicy w DPS w Wierzbicy	DPS Wierzbica	2012	60 000,00
34	Malowanie elewacji budynków mieszkalnych w DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2013	45 000,00
35	Malowanie pomieszczeń w DPS w Krzyżanowicach	DPS Krzyżanowice	2013	40 000,00
36	Remont dachu w DPS w Wierzbicy na ul. Sienkiewicza	DPS Wierzbica	2013	70 000,00
Razem Remonty				1 689 200,00
				RAZEM 10 649 042,00

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Radomiu.

Uzasadnienie:

Realizacja tych inwestycji i pozostałych zadań pozwoli podnieść poziom świadczonych usług, obniżyć koszty eksploatacji urządzeń i budynków, a zakup niezbędnego sprzętu i urządzeń poprawi warunki pracy pracowników jednostek organizacyjnych i warunki życia pensjonariuszy mieszkających w tych placówkach.

2.3. Wydział Edukacji.

Lp.	Nazwa zadania /programu	Jednostka organizacyjna realizująca zadanie	Okres realizacji zadania	Łączne nakłady (w zł)
1	Opracowanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej na budowę sali gimnastycznej w LO w Pionkach	LO Pionki	2007	60 000,00
2	Remont budynku bursy w Iłży przy ul. Jakubowskiego 5		2007	150 000,00
	Razem			3.195.718

Źródło: Wydział Edukacji Starostwa Powiatowego w Radomiu.

Uzasadnienie:

- LO w Pionkach jest najbardziej stabilną szkołą z perspektywą utrzymania atrakcyjności kształcenia. Istniejąca sala gimnastyczna nie spełnia wymogów i nie zaspokaja aktualnych potrzeb.
- Ze względu na małą liczbę wychowanków warunki w wyeksploatowanym internacie, dostosowuje się do wymogów unijnych. Cztery osobowe pokoje modernizuje się na dwu osobowe z pełnym węzłem sanitarnym.

Spójność zadań z innymi programami:

- wieloletni Program Inwestycyjny Powiatu Radomskiego,
- regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego Priorytet VII. Tworzenie i poprawa warunków dla rozwoju kapitału ludzkiego, Priorytet II. e-Rozwój Województwa Mazowieckiego,
- program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki,
- program Operacyjny Rozwój Obszarów Wiejskich,
- strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020 – Aktualizacja, Cel 4.4. Budowa i rozwój infrastruktury społecznej,
- narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013, Cel 2. Wzrost zatrudnienia poprzez rozwój kapitału ludzkiego oraz społecznego, Cel 6. Rozwój obszarów wiejskich.

V. OCZEKIWANE EFEKTY REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Według terminologii stosowanej przy programowaniu pomocy pochodzącej ze środków strukturalnych udzielanych przez Unię Europejską wyróżnić można następujące kategorie wskaźników osiągnięć:

- ❖ produkty – bezpośrednie, materialne efekty realizacji przedsięwzięcia mierzone konkretnymi wielkościami,
- ❖ rezultaty – bezpośredni wpływ zrealizowanego produktu na otoczenie społeczno-ekonomiczne uzyskany po zakończeniu planu,
- ❖ oddziaływania – długofalowe konsekwencje zrealizowanego produktu, wykraczające poza natychmiastowe efekty dla bezpośrednich beneficjentów.

Wśród **produktów** uzyskanych w latach 2007-2013 będących efektem realizacji zadań zawartych w Planie wymienić należy:

- długość wybudowanych i zmodernizowanych dróg na terenie powiatu 212,4km
- wykonanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej na budowę sali gimnastycznej w LO w Pionkach
- wykonanie remontu budynku bursy w Iłży
- modernizacja budynków A i D w SPZZOZ w Iłży
- modernizacja i adaptacja pomieszczeń poradni specjalistycznych w SPZZOZ w Pionkach
- wybudowanie budynku administracyjnego z pracowniami terapeutycznymi w DPS w Jedlance
- modernizacja pomieszczeń (kuchni) w DPS w Wierzbicy
- wdrożenie Mazowieckiego Systemu Informacji Przestrzennej w starostwie

Wśród **rezultatów** wdrożenia zadań objętych Planem wymienić można:

- zwiększenie długości dróg o nawierzchni ulepszonej
- poprawa bezpieczeństwa jazdy (zmniejszenie ryzyka wypadków)
- oszczędność zużycia paliwa, a co za tym idzie zmniejszenie emisji spalin
- zmniejszenie emisji hałasu
- poprawa bezpieczeństwa pieszych
- lepsze warunki dla uczniów i wychowanków korzystających z lokalnych obiektów edukacyjnych
- poprawa warunków nauczania
- poprawa stanu technicznego, podniesienie standardu funkcjonalnego i wyposażenia obiektów publicznych
- poprawa warunków pracy

Oddziaływanie efektów wdrożenia projektów objętych Planem przejawiać się będzie w następujący sposób:

- poprawa jakości życia mieszkańców
- poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego
- zwiększenie atrakcyjności powiatu dla potencjalnych inwestorów
- poprawa stanu środowiska naturalnego

- liczba nowo utworzonych miejsc pracy
- efektywne zarządzanie obiegiem dokumentów i informacji
- poprawa dostępności i jakości obiektów publicznych
- wzrost zadowolenia społecznego

VI. SYSTEM WDRAŻANIA PLANU

Ze względu na swój długookresowy charakter wdrażanie założeń Planu Rozwoju Lokalnego jest procesem ciągłym, wymagającym stałego śledzenia zmian prawnych, gospodarczych, politycznych oraz elastyczności w dostosowaniu się do priorytetów w zakresie uzyskiwania zewnętrznych środków finansowych.

Zarząd Powiatu w Radomiu pełni bezpośrednią funkcję zarządzającego Planem i jest jedynym właściwym podmiotem do podejmowania decyzji o realizacji zadań i programów planu, wprowadzając do rocznego planu budżetowego niezbędne środki na zabezpieczenie wkładu własnego powiatu na poszczególne zadania.

Funkcję koordynatora działań w zakresie realizacji Planu Rozwoju Lokalnego pełni Komisja Rozwoju Powiatu, Rolnictwa i Ochrony Środowiska.

Jego zadania w tym zakresie obejmują:

- zapewnienie zgodności realizowanych zadań
- zapewnienie zgodności budżetu powiatu z aktualnymi potrzebami wynikającymi ze zmian i aktualizacji planu, poprzez przekazywanie informacji Zarządowi Powiatu,
- zapewnienie realizacji zadań planu, zgodnie z zasadami i wymogami instytucji finansujących i obowiązującymi przepisami, w szczególności przepisami dotyczącymi: procedur zamówień publicznych, zawierania kontraktów publicznych, ochrony środowiska i zasad konkurencji,
- zbieranie, opracowywanie i przedkładanie Zarządowi Powiatu informacji o stopniu zaawansowania i przebiegu realizowanych zadań,
- przygotowywanie okresowych sprawozdań z realizowanych zadań,
- przygotowywanie i opracowywanie aktualizacji planu przedkładanego Zarządowi Powiatu obejmującej nowe zadania lub propozycje zmian zadań, względnie w uzasadnionych przypadkach usunięcie zadań z planu,
- dokonywanie ocen po zakończeniu realizacji zadań w następujących po sobie okresach planowania.

Służby podległe Staroście, a szczególnie jednostki organizacyjne będące beneficjentami programów w zakresie funkcji wdrażającej, zobowiązane są w szczególności do:

- przygotowywania i składania wniosków aplikacyjnych,
- podejmowania odpowiednio wyprzedzających prac związanych z przygotowywaniem i opracowywaniem dokumentacji wnioskowej,
- rzetelnej i zgodnej z założeniami programu realizacji zadań,
- przestrzegania właściwych procedur wymaganych przez instytucje finansujące oraz procedur wynikających z obowiązujących przepisów prawa,
- składania sprawozdań Komisji Rozwoju Powiatu, Rolnictwa i Ochrony Środowiska,
- konsultowania z Zarządem Powiatu nowych planów inwestycyjnych,
- konsultowania z Komisją Rozwoju Powiatu, Rolnictwa i Ochrony Środowiska nowych zadań w celu wprowadzenia ich w następnych okresach planowania do Planu Rozwoju Lokalnego.

Oprócz komórek organizacyjnych Starostwa we wdrażaniu Planu uczestniczyć będą jednostki organizacyjne powiatu:

- Powiatowy Urząd Pracy,
- Powiatowy Zarząd Dróg Publicznych,
- Powiatowe Centrum pomocy Rodzinie,
- Liceum Ogólnokształcące w Pionkach,
- Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Pionkach,
- Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Iłży,

- Bursa w Iłży,
- Dom Pomocy Społecznej w Jedlance,
- Dom Pomocy Społecznej w Wierzbicy.

Poszczególne projekty wdrażane będą w oparciu o harmonogram realizacji zadań i projektów zawarty we wcześniejszej części niniejszego dokumentu (Rozdział V).

VII. SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

1. System monitorowania planu rozwoju lokalnego

Odpowiedzialną za monitorowanie Planu Rozwoju Lokalnego Powiatu Radomskiego jest Komisja Rozwoju Powiatu, Rolnictwa i Ochrony Środowiska. W pracach związanych z monitorowaniem i oceną Planu Rozwoju Lokalnego mogą brać udział również niezależni eksperci oraz przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego i Urzędu Wojewódzkiego.

Przedmiotem oceny i monitorowania przez Komisję Rozwoju Powiatu, Rolnictwa i Ochrony Środowiska winna być zgodność PRL z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Mazowieckiego, Programami Operacyjnymi i zapisami w dokumencie podstawowym strategii. Jednostka monitorująca ma również prawo wносить wnioski do Zarządu Powiatu dotyczące podziału zadań na poszczególne jednostki organizacyjne i osoby fizyczne.

Plan Rozwoju Lokalnego może być uzupełniany o kolejne zadania, które wynikają bezpośrednio ze zmian w Programach Operacyjnych dokonywanych na wniosek Komisji Rozwoju Powiatu, Rolnictwa i Ochrony Środowiska.

2. Sposoby oceny planu Rozwoju Lokalnego

Komisja Rozwoju Powiatu, Rolnictwa i Ochrony Środowiska przedkładać będzie raporty z przebiegu realizacji zadań umieszczonych w PRL, co najmniej raz w roku na ręce Przewodniczącego Rady Powiatu. Ocena realizacji zadań wynikających w Planu Rozwoju Lokalnego dokonywana będzie na sesji absolutoryjnej każdego roku.

3. Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi

Plan Rozwoju Lokalnego jest dokumentem otwartym i winien być uzupełniany poprzez wpis nowych zadań organizacyjnych i inwestycyjnych raz w roku kalendarzowym w okresie projektowania budżetu. Wszelkie postulaty i wnioski przedsięwzięć inwestycyjnych do PRL przyjmują dyrektorzy wydziałów oraz jednostek organizacyjnych powiatu. Postulaty do PRL oraz wnioski składać mogą także radni, stowarzyszenia i grupy mieszkańców.

4. Komunikacja społeczna

Informacja o działaniach i zmianach w planie rozwoju lokalnego przedstawiana będzie poprzez:

- strony internetowe powiatu – zamieszczenie planu oraz jego aktualizacja;
- działania informacyjno – promocyjne Rzecznika prasowego oraz Wydziału Promocji i Rozwoju Powiatu Starostwa Radomskiego;

- współpracę z redakcjami lokalnych, regionalnych i ogólnopolskich mediów – przekazywanie za ich pośrednictwem ważnych informacji dotyczących bieżącego funkcjonowania samorządu i jednostek powiatu, w tym realizację zadań zawartych w Planie Rozwoju Lokalnego Powiatu Radomskiego.